

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

Oddělení sociální práce

**Percepce pozitiv a negativ institutu pěstounské péče
na přechodnou dobu z pohledu sociálních pracovníků**

Diplomová práce

Autor: Vladislava Knettig
Studijní program: Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Radka Janebová Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Vladislava Knettig

Studium: U1314

Studijní program: N6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Název diplomové práce: **Percepce pozitiv a negativ institutu pěstounské péče na přechodnou dobu z pohledu sociálních pracovníků**

Název diplomové práce AJ: Perception of Positives and Negatives of Foster Care on a Temporary Basis from the Perspective of Social Workers

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato práce se zabývá problematikou institutu pěstounské péče na přechodnou dobu. Jejím cílem je zkoumat percepci (vnímání) pozitiv a negativ institutu pěstounské péče na přechodnou dobu z pohledu sociálních pracovníků pracujících na OSPOD. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy týkající se institutu pěstounské péče na přechodnou dobu, historie institutu pěstounské péče na přechodnou dobu, právní úprava v ČR a v zahraničí vztahující se k institutu pěstounské péče na přechodnou dobu. Pro výzkumné šetření je využit kvalitativní výzkum, s využitím metod interview.

Anotace:

Tato práce se zabývá problematikou institutu pěstounské péče na přechodnou dobu. Jejím cílem je zkoumat percepci (vnímání) pozitiv a negativ sociálních pracovníků pracujících na OSPOD směřujících k institutu pěstounské péče na přechodnou dobu. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy týkající se institutu pěstounské péče na přechodnou dobu, právní úprava v ČR a v zahraničí vztahující se k institutu pěstounské péči na přechodnou dobu. Dále jsou osvětlena pozitiva a negativa vztahující se k institutu pěstounské péče na přechodnou dobu tak, jak jsou nazývána v odborné literatuře. Pro výzkumné šetření je využit kvalitativní výzkum, s využitím metody interview. Získaná data jsou následně analyzována a interpretována. Výzkumné šetření může sloužit jako informační materiál pro pracovníky na OSPOD, pěstouny na přechodnou dobu a i pro další odbornou či širokou veřejnost.

Garantující pracoviště: Katedra sociální práce a sociální politiky,
Ústav sociální práce

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Lucie Smutková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 28.1.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 18. 6. 2015

Vladislava Knettig

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. et Mgr. Radce Janebové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce a za podnětné a odborné rady. Tuto práci bych ráda věnovala svému otci, který se bohužel její obhajoby nedožil, a přitom se na ni tolik těšil.

Abstrakt

KNETTIG, Vladislava. *Percepce pozitiv a negativ institutu pěstounské péče na přechodnou dobu z pohledu sociálních pracovníků*. Hradec Králové, 2015. 93 s. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce Radka Janebová.

Tato práce se zabývá problematikou institutu pěstounské péče na přechodnou dobu. Jejím cílem je zkoumat percepce pozitiv a negativ sociálních pracovníků pracujících na OSPOD směřujících k institutu pěstounské péče na přechodnou dobu. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy a představena právní úprava v ČR a v zahraničí týkající se institutu pěstounské péče na přechodnou dobu. Dále jsou na základě odborné literatury osvětlena pozitiva a negativa dané problematiky. Pro výzkumné šetření v praktické části je využit kvalitativní přístup, konkrétně metoda interview. Získaná data jsou následně analyzována a interpretována. Výzkumné šetření může sloužit jako informační materiál pro pracovníky na OSPOD, pěstouny na přechodnou dobu i pro další odbornou veřejnost.

Klíčová slova: percepce, pěstounská péče na přechodnou dobu, náhradní rodinná péče.

Abstract

KNETTIG, Vladislava. *Perception of Positives and Negatives of Foster Care on a Temporary Basis from the Perspective of Social Workers*. Hradec Králové, 2015. 93 p. Master Degree Thesis. University of Hradec Králové. Leader of the Master Degree Thesis Radka Janebová.

This work is concerned with the issue of temporary foster care. Its aim is to examine the perception of positives and negatives of temporary foster care by social workers working in OSPOD temporary foster care department. In the theoretical part the basic concepts and the legislation in the Czech Republic related to temporary foster care are explained. Furthermore, on the basis of professional literature the positives and negatives related to foster care on a temporary basis are discussed. A qualitative research methodology was employed in the research section, using the method of interview. The data obtained through interviews with social workers are analyzed and interpreted. The qualitative probe may serve as informative material for OSPOD workers, foster parents on a temporary basis and also for the professional public.

Keywords: perception, foster care on a temporary basis, temporary foster care.

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	11
2 Vybrané zkušenosti pěstounské péče na přechodnou dobu v zahraničí	14
3 Legislativní úpravy pěstounské péče na přechodnou dobu v ČR.....	16
3.1 Finanční ohodnocení pěstounů na přechodnou dobu	18
3.2 Úloha doprovázení pěstounů na přechodnou dobu	20
3.3 Povinné vzdělávání pěstounů na přechodnou dobu	21
4 Motivace žadatelů o pěstounskou péči na přechodnou dobu.....	23
5 Sankce v případě zneužití pěstounské péče na přechodnou dobu.....	24
6 Komparace PPPD s ústavním zařízením z pohledu vývoje dítěte	25
7 Důvody pro využití pěstounské péče na přechodnou dobu	27
8 Nastavení procesu předávání dítěte z PPPD	30
9 Shrnutí teoretické části.....	31
VÝZKUMNÁ ČÁST	34
10 Charakteristika výzkumného šetření	34
10.1 Formulace hlavního cíle výzkumu, výzkumné dílčí cíle.....	34
10.2 Odůvodnění volby výzkumné strategie.....	34
10.3 Odůvodnění volby výzkumného souboru	37
10.4 Sběr dat a strategie pro jejich analýzu.....	38
10.5 Rizika výzkumu.....	38
11 Zpracování získaných údajů.....	40
11.1 Dílčí cíl 1: Percepce PPPD.....	40
11.2 Dílčí cíl 2: Percepce pozitiv PPPD.....	49
11.3 Dílčí cíl 3: Percepce negativ PPPD	55
12 Shrnutí empirické části.....	61
ZÁVĚR A DISKUSE.....	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	66
SEZNAM TABULEK.....	71
SEZNAM PŘÍLOH.....	72

ÚVOD

„Pěstounství člověk nedělá pro peníze, ale za peníze. A to je ale rozdíl.“

(Zezulová, 2012, s. 20)

Jako téma diplomové práce si autorka vybrala percepci pozitiv a negativ institutu pěstounské péče na přechodnou dobu (PPPD) ze strany sociálních pracovníků ve státní správě, oddělení sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). **Hlavním cílem tedy bude zjistit, jak vnímají pracovníci OSPOD pozitiva a negativa institutu pěstounské péče na přechodnou dobu.** PPPD nemá v České republice nikterak dlouhou historii, ale v posledních měsících je stále častěji využíván při odebrání nezletilých dětí z péče biologických rodičů, případně při udělování souhlasu s osvojením ze strany biologických rodičů, respektive s předáním nezletilého dítěte z porodnice do kojeneckého ústavu, tedy projevem nezájmu o péči o dítě. S ohledem na Úmluvu o právech dítěte (zákon č. 104/1989 Sb.), a tedy naplňování práv dítěte na rodinnou výchovu, péči a ochranu, je tento institut nezpochybnitelným základem péče o ohrožené děti.

Téma institutu pěstounské péče na přechodnou dobu přímo souvisí se sociální prací, neboť orgán sociálně-právní ochrany dětí přímo participuje na realizaci procesu PPPD a zároveň je také jedním z účastníků soudního procesu ve věci umístění nezletilého dítěte do tohoto institutu.

Pro výše zmíněné téma se autorka rozhodla s ohledem na jeho nedostatečnou probádanost. Na Ústavu sociální práce již sice bylo obhájeno několik bakalářských či magisterských prací na toto téma, PPPD je však tématem velmi aktuálním, jehož zavádění v praxi se ukazuje mnohdy jako velmi složité a komplikované. I realizované výzkumy se v dané oblasti začaly více zaměřovat na témata spojená s vnímáním využívání tohoto institutu ze strany OSPOD a též se více přihlíží ke stále vyššímu počtu pěstounů na přechodnou dobu (osoby v evidenci). Institut pěstounské péče na přechodnou dobu je sice od roku 2006 upraven v zákoně o rodině (č. 94/1963 Sb.), ale je více uchopitelný až s novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí (č. 359/1999 Sb.; č. 401/2012 Sb.) s účinností od roku 2013 a s účinností nového občanského zákoníku (č. 89/2012 Sb.) a zákona o zvláštních řízeních soudních (č. 292/2013 Sb.), tedy od ledna 2014. „*Akčním plánem k naplnění národní strategie ochrany práv dětí*“ (MPSV) se Česká republika zavázala prioritně využívat náhradní rodinnou péči, nikoliv již stávající

model ústavní péče (dětské domovy, kojenecké ústavy atd.). Taktéž osoby v evidenci získávají s novelou zákona č. 359/1999 Sb. v platném znění (tedy zákonem č. 401/2012 Sb.) větší oporu a pomoc ze strany sociálních služeb s podmínkou, že všechny tyto osoby, tedy každá pěstounská rodina či jedinec, musí mít uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče, na základě které mu náleží forma podpory v jejich profesi. S odměnou za vykonávanou práci je spojena i povinnost se dále vzdělávat.

Dílními cíli této diplomové práce je reflektovat, jak sociální pracovníce z oblasti sociálně-právní ochrany dětí obecně hodnotí institut pěstounské péče na přechodnou dobu, dále v čem spatřují silné a slabé stránky tohoto institutu při jeho zavádění a ukotvování v systému náhradní rodinné péče.

V teoretické části diplomové práce budou na základě odborné literatury vymezeny klíčové pojmy a objasněna perspektiva, z níž bude na téma v celé práci nahlíženo. Jednotlivé kapitoly se dále budou zabývat právní úpravou PPPD v ČR a v zahraničí, důvody a motivací žadatelů pro využití tohoto institutu, finančním ohodnocením pěstounů na přechodnou dobu, charakteristikou doprovázení pěstounů a jeho cíli, povinným vzděláváním žadatelů, otázkou možného zneužití institutu a nastavením sankcí proti němu. Budou porovnány přínosy pro dítě plynoucí z poskytování pěstounské péče na přechodnou dobu a z umístění do ústavní péče.

Výše zmíněná témata budou dále rozebírána i v empirické části, budou součástí připravovaného scénáře rozhovorů s respondentkami. Takto získaná data budou následně opět porovnávána s údaji v teoretické části práce. V empirické části bude pozornost zaměřena zejména na komparaci pozitiv a negativ institutu pěstounské péče na přechodnou dobu z pohledu zainteresovaných sociálních pracovníků, konkrétně bude zjišťováno, analyzováno a interpretováno, jaká témata je v této souvislosti nejvíce oslovují, jaké otázky je podle nich nutné v zájmu ohrožených nezletilých dětí řešit a případně byly opomenuty právní úpravou anebo je nedostatečně zohlednila a zdůvodnila při zavádění do praxe.

Pro výzkum realizovaný v diplomové práci byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, a to vzhledem k tématu práce, u něhož je potřebné vnímat zkušenosti a názory profesionálů a porovnávat je s teoretickými představami odborníků a výzkumníků, případně limity legislativy. Jako výzkumný nástroj bude využita technika hloubkového rozhovoru.

Za největší problémy v tématu pěstounské péče na přechodnou dobu autorka považuje nastavení legislativy a nejasnosti v řešení konkrétních situací. I zapojení možných

spolupracujících institucí se zdá být velkým otazníkem. Není jasné propojení mezi biologickými rodiči a pěstouny na přechodnou dobu, případně i dlouhodobými pěstouny. Řeší se rovněž otázka nastavení čerpání rodičovského příspěvku, předávání nezletilého dítěte zpět do biologické rodiny, případně dlouhodobým pěstounům, a v této věci není jasný legislativní postup. Dříve byl tento proces přímo ošetřen správním rozhodnutím na OSPOD, nyní je nutné podat návrh na místně příslušný soud a s ohledem na místní zvyklosti soudu se řeší situace podáním návrhu na nařízení předběžného opatření (rychlejší proces), nebo podáním návrhu na vydání rozsudku v této věci (daleko pomalejší proces). Dalším tématem je předávání si informací mezi místně příslušnými OSPOD – do záležitosti vstupuje OSPOD dítěte, OSPOD biorodičů, OSPOD pěstounů na přechodnou dobu, OSPOD budoucích pěstounů, osvojitelů.

Zlepšení a zkvalitnění propojenosti mezi jednotlivými subjekty je cestou, jak naplnit trendy soudobé sociální politiky v kontextu správního řízení a občanského soudního řádu. Oddělení sociálně-právní ochrany dětí jsou zřízena na rychlé a efektivní zajištění péče o nezletilé děti a další spolupráci, případně i k udržování kontaktů s biologickou rodinou.

Toto velmi aktuální a důležité téma si zaslouží nejen pozornost odborníků, ale i široké veřejnosti v rámci osvěty. Institut PPPD je třeba více zviditelnit a přimět sociální pracovníce k jeho efektivnějšímu využívání. Autorka se sama profesně přiklání k využívání PPPD jako vhodné alternativy NRP, před ústavní péčí.

Kromě toho, že diplomová práce umožní odhalit způsoby vnímání institutu PPPD pracovníci OSPOD s ohledem na tlaky nadřízených orgánů k vyššímu využívání tohoto institutu před ústavním zařízením, může posloužit také k bližšímu představení institutu, k podnícení diskuse expertů, studentů sociální práce a příbuzných oborů a taktéž veřejnosti o sporných otázkách spojených s tímto tématem a o jeho nastavení a ukotvení v systému náhradní rodinné péče.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Pěstounská péče na přechodnou dobu

S ohledem na články 20 a 21 Úmluvy o právech dítěte (č. 104/1989 Sb.) se zohledněním principů a cílů „*Národní strategie ochrany práv dětí*“ (MPSV) je vhodnější využívat institut náhradní rodinné péče před institucionální péčí. Jednou z alternativ náhradní rodinné péče je pěstounská péče na přechodnou dobu. V současné době je velkým trendem umístování dětí z biologických rodin do náhradní péče. Tento institut je sice v legislativním systému ČR vymezen a ukotven, jedná se ale ve své podstatě o novinku, která stále hledá „ideální“ cestu.

Macela (2013) hovoří o možnostech využití PPPD v souvislosti s tím, že všechny formy pěstounské péče mohou být jen na dobu určitou. PPPD je však časově ohraničená a smí být realizovaná jen na dobu jednoho roku. **O umístění dítěte rozhoduje pouze soud** a nezletilé dítě může svěřit jen osobám v evidenci, tedy osobám prověřeným a připraveným na tuto službu. Před svěřením nezletilého dítěte do PPPD však neprobíhá proces zprostředkování, jako je tomu u dlouhodobé pěstounské péče. Osoby v evidenci pobírají odměnu pěstouna i v období, kdy nemají v péči žádné dítě. Počítá se totiž s tím, že jsou kdykoliv připraveni převzít dítě do péče, jsou tedy neustále „v pohotovosti“. Další rozdíl mezi PPPD a klasickou pěstounskou péčí je doba přípravy, která je u PPPD stanovena na 72 hodin.

Macela (2013) uvádí **metodické pokyny** pro žadatele o PPPD:

- ...stabilní partnerské soužití, ideální délka vztahu 5 let,
- pokud žádá osoba samostatně, tak by měla mít vyřešené partnerské vztahy a v období, kdy žádá o zařazení do evidence, nehledat partnera či partnerku,
- při rozvodu partnerů je tolerance jednoho rozvodu, při více rozvodech se zkoumá stabilita rodinného prostředí,
- pokud v rodině žijí děti, tak by neměly mít výchovné či zdravotní problémy, aby se osoba v evidenci mohla plně věnovat dítěti svěřenému do PPPD a žádné z biologických dětí nebylo péčí ohroženo,
- biologické dítě vyrůstající v rodině musí zcela chápat institut PPPD (věk 8–10 let) a smířit se s tím, že svěřené dítě přichází do rodiny pouze na přechodnou dobu,

- pokud mají žadatelé o PPPD 4 a více nezaopatřených dětí, tak je rodina posuzována jako naplněná, tedy není zde kapacita pro ohrožené dítě,
- bytové podmínky žadatelů musí být odpovídající příchodu dítěte ve věku 0–18 let, tedy vyčlenit pro ohrožené dítě místnost,
- jeden z osob v evidenci ukončí svůj dosavadní pracovní poměr a bude se ohroženému dítěti věnovat na celý úvazek,
- žadatelé mají vyřešené finanční zabezpečení, nesmí být ohroženi exekucí, nadměrnými dluhy, insolvencí,
- věk žadatelů je doporučován v rozmezí 28–65 let, očekává se jejich zralost, jejich určitě zabezpečení,
- zdravotní stav žadatelů musí být stabilizovaný (kontraindikace např. onkologické onemocnění),
- bezúhonnost, vyloučení závislostí, vyloučení psychiatrického onemocnění,
- dostatečný intelekt, očekává se interdisciplinární spolupráce na sociálně-právní ochraně dětí,
- vyloučení členství v rizikové skupině či sektě,
- zralost osobnosti a ochota práce na zdokonalování a upevňování svých postojů,
- jasné a čitelné nastavení motivace žadatelů,
- neočekávání vděku od přijatých dětí a biologických či náhradních rodin,
- velice důležitá je připravenost předat dítě dál, tedy uvědomění si funkce PPPD,
- schopnost předávat lásku a přijmout ohrožené dítě bez výhrad,
- absence dosud nezpracovaných traumat a ztrát z minulosti.

Macelovo vymezení je možné vnímat jako základní nastavení pro žadatele o pěstounskou péči na přechodnou dobu, kterou však lze v určitých intencích diskutovat s nadřízeným orgánem. Je skutečnou metodikou v tom smyslu, že základní podmínky, jako je bezúhonnost, kvalitní vztah mezi žadateli, případně u samožadatele vyřešení vztahových záležitostí, případně rodičovská zkušenost a výborný zdravotní stav, musí být dodrženy.

Rotreklová a Hofrová (2006) upozorňují na nevhodnost kombinace PPPD s dlouhodobou pěstounskou péčí (PP), neboť může vést k znejistění dětí v PP. Autorky jasně definují **věkový rozdíl** mezi biologickými dětmi a dětmi v PPPD, kde za optimální věkový rozdíl považují 15 let. Zdůrazňují rodičovskou zkušenost pěstounů. Jako velice důležité vnímají také otevřenost žadatelů k novým poznatkům, k práci v rodině a k rozvíjení svých osobností.

Vránová (2011) zvažuje i možnou alternativu PPPD v příbuzenství, tedy krátkodobé zajištění příbuzného dítěte za předpokladu jasného definování rolí a nastavení jak finančního, tak i právního hlediska.

Jako velká neznámá se jeví též **ukotvení PPPD v pracovně-právním vztahu**. Konečná a Sudová (2011) identifikují chybějící pracovně-právní úpravu a nedostatečně vyřešené finanční ohodnocení. Osoby v evidenci totiž sice konají službu pro stát, ale nemohou např. čerpat řádnou dovolenou, jsou ve službě 24 hodin denně. Musí být k dispozici, aby si převzali dítě. Například na Slovensku mají profesionální pěstouni (PPPD) uzavřený pracovně-právní vztah s dětskými domovy nebo jinými zařízeními.

Ustavení pracovně-právních podmínek pro osoby poskytující pěstounskou péči na přechodnou dobu je důležité i pro ujasnění postojů, vytvoření zázemí i stanovení odpovědností samotných pěstounů. I toto bude jedním z témat výzkumu v empirické části.

2 Vybrané zkušenosti pěstounské péče na přechodnou dobu v zahraničí

Škoviera (2007) popisuje fungování pěstounské péče na přechodnou dobu na Slovensku, kde je označována jako „profesionální pěstounská péče“. Pěstouni jsou zaměstnanci zařízení realizujícího ústavní péči o děti. Původním záměrem využití této instituce bylo zajištění rodinného prostředí pro děti, které jsou v systému NRP tzv. neumístitelné, tedy děti zdravotně či jinak handicapované. Postupně je ale s ohledem na deinstitucionalizaci péče o ohrožené děti tento model NRP využíván jako **předstupeň dlouhodobé náhradní rodinné péče**. Za velkou devizu po roce 1997 Škoviera (2007) považuje přechod všech ústavních zařízení pod Ministerstvo sociálních věcí, neboť to podle něj přineslo také potřebné legislativní úpravy a nemožnost tlaků jiných ministerstev na provoz např. kojeneckých ústavů, popř. tlak na jejich využívání.

„*Sborník dobrých praxí*“ (Kolektiv autorů, 2013) uvádí důležité okolnosti, které se posuzují u žadatelů o PPPD na Slovensku (shodují se s parametry v ČR). Klíčová je **osobní charakteristika žadatelů**, zjištění jejich fyzických a psychických předpokladů, stabilita jejich partnerského vztahu a motivace. Jako jedno z nejdůležitějších kritérií je uváděna schopnost **přijmout jiné dítě**, než o kterém měli žadatelé původní představu. Pěstoun v PPPD totiž musí být ochoten a schopen postarat se o dítě např. jiného etnika. S tím se shodují i Hudeková a Pukancová (2014), když popisují aktuální praxi na Slovensku.

Ve Francii je hojně využíván systém rodinné asistence, jehož základem je mediace rodičů a PPPD (Simek-Lefevre, 2010).

Dle Kevina Browna a jeho kolegů (2005) jsou mezi státy s nízkým počtem umístěných dětí Velká Británie, Norsko a Island, kde se ústavní péče týká zhruba jednoho dítěte z 1000, které vyrůstají v rodinách. Naopak třeba ve Švédsku, Finsku, Itálii a Španělsku se jedná o tři děti v ústavním zařízení z 1000 dětí žijících v rodinách. Podstatné však je, že ústavní péče se např. ve Španělsku vykonává ve velkých zařízeních pro vyšší počet dětí. Ve státech východní a střední Evropy je vykazováno 5–10 dětí v ústavním zařízení z 1000 dětí, které vyrůstají v rodinách. Tak je to také např. v Lotyšsku, kde se autorka této práce seznámila s oblastí péče o ohrožené děti v rámci stáže.

Ovšem v těchto zemích, podobně jako je tomu v České republice, právě probíhá transformace péče o ohrožené děti, v rámci níž se pracuje na snižování počtu dětí umístěných v ústavních zařízeních. Jednou z variant je v České republice právě PPPD. V současné době je k dispozici něco málo přes 400 rodin (stav k 31. 3. 2015) – osob v evidenci – a tento počet se stále zvyšuje. To však na tyto osoby klade i vyšší nároky. Varianta, která je využívána na Slovensku, tedy připravenost a ochota osoby v evidenci přijmout jakékoliv dítě, se i u nás jeví jako vhodná. Žadatelé musí být pečlivě vybíráni s ohledem na jejich základní charakteristiky. Způsob využívání pěstounské péče na přechodnou dobu na Slovensku se jeví jako dobrý příklad řešení deinstitucionalizace péče o ohrožené děti, a to i s ohledem na sjednocení vlivu různých ministerstev, případně i eliminaci tlaků ústavních zařízení v jejich dalším využívání a předcházení jejich rušení.

Je otázkou, do jaké míry jsou sociální pracovníce OSPOD znalé problematiky pěstounské péče na přechodnou dobu v zahraničí, do jaké míry těchto znalostí využívají a případně jaké pozitivní či negativní zkušenosti s tímto institutem mají. Tato otázka bude zjišťována v rámci výzkumné otázky týkající se legislativy PPPD.

3 Legislativní úpravy pěstounské péče na přechodnou dobu v ČR

Rotreklová (2006) uvádí, že novelou zákona o rodině s účinností od roku 2006 bylo možné svěřit nezletilé dítě do PPPD. A to se týkalo i dětí, u nichž se čeká na uplynutí doby pro souhlas rodiče s osvojením, a dětí, o něž se momentálně rodiče ze závažných důvodů nemohou starat. Ovšem systém PPPD nebyl nijak propracovaný a tím pádem ani využíván, osob v evidenci bylo minimum.

Novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí (č. 401/2012 Sb.) s účinností od roku 2013 je možné svěřit nezletilé dítě do PPPD, ale zároveň jsou upraveny **specifické podmínky** pro pěstouny na přechodnou dobu (osoby v evidenci). Tato novela mnohem více podporuje pěstounskou péči, jasně nastavuje **podpůrnou a odlehčovací péči** pěstounů a zároveň i jejich povinnosti. Lépe je také definována příprava pěstounů, ze strany pěstouna se předpokládá řešení více specifických problémů a je tedy nutné rozšířit přípravu žadatelů.

Macela a Trubačová (2012) zdůrazňují změnu rolí orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Každé dítě umístěné v PPPD i osoby v evidenci mají podle něj mít svého konkrétního klíčového pracovníka, a to jak v doprovázející organizaci, tak i na místně příslušném OSPOD. Tento pracovník má roli koordinátora řešení případu a nese odpovědnost za jeho nastavení a řešení.

Vránová (2011) vnímá jako riziko **nejasné právní nastavení dítěte**, které je v PPPD a je případně vhodné pro osvojení. Objevují se otázky ohledně jeho právní volnosti, vydávání souhlasu se zdravotním ošetřením dítěte atd. Jeho práva dosud nejsou jasně legislativně upravena. Nejasné je rovněž to, kdo zaplatí škodu, kterou dítě případně způsobí, nebo do jaké míry mohou za dítě osoby v evidenci rozhodovat (Konečná, Sudová, 2011).

Důležitá tedy je **interdisciplinární** a efektivní **spolupráce** mezi všemi zúčastněnými, pomoci mohou i nově vzniklé nástroje – vyhodnocování a vypracovávání individuálních plánů ochrany dítěte.

Svěřit dítě do PPPD lze jedině rozhodnutím soudu, nikoliv souhlasem rodiče či rodičů, jako je tomu možno např. při svěřením dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc či do jiného ústavu zařízení (např. DD, DDÚ). Zákon o zvláštních řízeních soudních (č. 89/2012 Sb.) definuje v § 452 umístění dítěte, které se ocitlo bez řádné péče, i do PPPD, a to formou předběžného opatření:

„(1) Ocitlo-li se nezletilé dítě ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o dítě pečovat, nebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen soud předběžným opatřením, upraví poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu tak, že nařídí, aby dítě bylo umístěno ve vhodném prostředí, které v usnesení označí.

(2) Vhodným prostředím se rozumí výchovné prostředí u osoby nebo zařízení způsobilého zajistit nezletilému řádnou péči s ohledem na jeho fyzický a duševní stav, jakož i rozumovou vyspělost, a umožnit realizaci případných jiných opatření stanovených předběžným opatřením. Předběžným opatřením podle odstavce 1 lze svěřit dítě i do pěstounské péče na přechodnou dobu, po kterou rodič nemůže dítě ze závažných důvodů vychovávat, nebo po jejímž uplynutí lze dítě svěřit do péče před osvojením, dát souhlas rodiče s osvojením či rozhodnout o tom, že není třeba souhlasu rodiče k osvojení.“

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí (č. 401/2012 Sb.) definuje důvody pro umístění dítěte do PPPD a dobu maximálního trvání této formy péče. Není však nijak upraveno, zda-li musí být dítě svěřeno do PPPD předběžným opatřením, či rozsudkem, tedy v řádném řízení o úpravu péče dítěte. Tímto zákonem je tedy upraven postup a důvody pro využití tohoto institutu, nikoliv forma rozhodnutí (viz výňatky z § 27a níže).

*„(7) Soud může na **návrh orgánu sociálně-právní ochrany** svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci, a to na*

- a) dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,*
- b) dobu, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení dítěte odvolat, nebo*
- c) dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba. (...)*

(9) Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat nejdéle 1 rok. To neplatí, pokud jsou do pěstounské péče téhož pěstouna svěřeni sourozenci dítěte, kteří byli do této péče svěřeni později, ne však na dobu delší, než po kterou má trvat pěstounská péče podle věty první u sourozence, který byl do pěstounské péče na přechodnou dobu témuž pěstounovi svěřen jako poslední.“

Osoby v evidenci musí mít uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče se sociální službou s pověřením k výkonu sociálně-právní ochrany dětí či OSPOD, dále mají k dispozici klíčovou pracovníci či pracovníka, který je v této službě doprovází. Zákon upřesňuje podmínky pro přiznání odměny pěstouna a odměnu zvyšuje. V rámci doprovázení mohou osoby v evidenci čerpat služby.

Ve výzkumu v praktické části bude na tuto část navázáno otázkou, zda je forma doprovázení pro sociální pracovníce OSPOD čitelná, akceptovatelná a vyhovující.

3.1 Finanční ohodnocení pěstounů na přechodnou dobu

Zezulová (2012) uvádí názory té části rodičů, kteří s finančními příspěvky pro pěstouny nesouhlasí. Svůj názor zdůvodňují tím, že sami za svou rodičovskou roli také nedostávají žádnou odměnu. Pěstouni však výchovou dítěte se složitou minulostí pomáhají státu a celé společnosti, jejich náplní je poskytovat služby danému dítěti. A je zcela evidentní, že dítě, které vyrůstá byť v náhradní rodině, je tak daleko lépe připraveno do života než dítě z ústavní péče, startovní pozici v osamostatnění má podstatně lepší a pro společnost výhodnější. Taková investice se společnosti vrátí.

Do roku 2013 osoby v evidenci nepobíraly žádné finanční prostředky, pokud neměly aktuálně v péči nějaké ohrožené dítě. Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí (č. 401/2012 Sb.) tento institut lépe ošetřila a osoby v evidenci díky ní **mohou pobírat odměnu** pěstouna již **od doby zařazení do evidence**. Výjimku tvoří období, kdy mají svoji činnost pozastavenou. Nejde však o období po předání dítěte, které by mohly využít „na zotavenou“ a nabráním sil k péči o další ohrožené dítě – tento čas určuje místně příslušný krajský úřad. Při péči **o dítě do sedmi let** věku mohou osoby v evidenci čerpat **peněžitou pomoc v mateřství**, pokud splňují stanovené podmínky. Do věku čtyř let je také možné nad rámec odměny pěstouna čerpat ještě **rodičovský příspěvek**.

Vránová (2011) navrhuje pro osoby v evidenci jasně nastavit jednu formu jejich zabezpečení a zamezit tak kombinaci více příspěvků (např. rodičovského příspěvku, peněžitě pomoci v mateřství, příspěvku na péči atd.). Dávky pro osoby v evidenci by měly být jasně nastaveny pro všechny stejně, ale zároveň by měly být pro pěstouny důstojné.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí (č. 401/2012 Sb.) v platném znění upravuje čerpání dávek státní sociální podpory tak, že osoba v evidenci pobírá po zařazení do evidence fixní

částku 20 000 Kč měsíčně i v období, kdy nemá žádné dítě svěřeno do péče. Jak je uvedeno v § 47j:

„(1) Výše odměny pěstouna činí za kalendářní měsíc, není-li dále stanoveno jinak,

- a) 8 000 Kč, je-li pečováno o jedno dítě,*
- b) 12 000 Kč, je-li pečováno o 2 děti,*
- c) 20 000 Kč,*
 - 1. je-li pečováno alespoň o 3 děti,*
 - 2. je-li pečováno alespoň o 1 dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost),*
 - 3. jde-li o osobu v evidenci, a to i v případě, že nepečuje o žádné dítě, nebo*
- d) 24 000 Kč, pečuje-li pěstoun alespoň o 1 dítě, které mu bylo svěřeno na přechodnou dobu, a toto dítě je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost).“*

Na rozdíl od dlouhodobé pěstounské péče osobám v evidenci nenáleží příspěvek při převzetí dítěte, respektive jim náleží pouze při převzetí prvního dítěte do PPPD. Je otázkou, z jakých **prostředků** mají osoby v evidenci **uspokojovat potřeby** ohroženého dítěte ve věku 0–18 let (oblečení, nábytek, hračky atd.).

Konečná a Sudová (2011) navrhují jako téma k diskusi **finanční zajištění osob v evidenci**, které v daný okamžik **nemají žádné dítě v péči** a přitom pobírají odměnu pěstouna. Je však zřejmé, že není jednoduché se nechat na přechodnou dobu zaměstnat a po převzetí dalšího dítěte do péče pracovní poměr opět ukončit. Zároveň je důležité si uvědomit, že pěstouni musí ze svých prostředků **financovat** také např. **cesty** za rodiči, pěstouny nebo osvojiteli dítěte. Ohrožené děti také často potřebují **odbornou lékařskou pomoc**, za níž je nutné se dopravovat např. do krajských nemocnic.

Vránová (2011) uvádí možnost rozlišovat jednorázové a opakované PPPD. V rámci jedné z nich by byly osoby evidenci finančně zabezpečeny i v období čekání na dítě či využití času určeného k předání dítěte na odpočinek. Druhá varianta PPPD by zahrnovala odměnu vyplácenou jen po dobu péče o dítě. Forma jednorázové PPPD však není v ČR nijak

legislativně upravena. Do budoucna by se mohlo o této formě uvažovat např. v příbuzenské rodině, jako je tomu u dlouhodobé pěstounské péče.

3.2 Úloha doprovázení pěstounů na přechodnou dobu

Osoby v evidenci musí mít uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče se sociální službou s pověřením k výkonu sociálně-právní ochrany dětí či OSPODem a dostávají k dispozici klíčovou pracovníci či pracovníka, která/ý je v této službě doprovází. V rámci doprovázení mohou osoby v evidenci čerpat služby. Dohoda je sice uzavírána mezi osobami v evidenci a doprovázející organizací, ale pro všechny zainteresované by mělo být hlavním tématem ohrožené dítě. Doprovázení se tedy musí přizpůsobovat potřebám ohroženého dítěte.

Macela (2013) předpokládá **profilaci doprovázejících organizací** pro PPPD. Je nezbytně nutné, aby tato organizace **držela pohotovost**, byla osobám v evidenci kdykoliv k dispozici a pomáhala řešit aktuální problémy a situace. Velmi **intenzivní spolupráce** osob v evidenci a doprovázející organizace je nutná především u osob začínajících a v období při přebírání a předávání dítěte. Organizace také zprostředkovává dokumenty nezbytné pro nahlášení dítěte do registru NRP nebo zajišťuje asistované kontakty s „biorodinou“ a např. neutrální prostředí pro dítě.

Klíčová je podle Macely (2013) kromě **odbornosti doprovázejících pracovníků** a jejich dalšího odborného růstu také jejich supervize a **interdisciplinární spolupráce** nejen v organizaci, ale i s dalšími odborníky a osobami podílejícími se na NRP. Jako úskalí naopak vnímá **nejednotnost v metodických postupech** a nedostatečné řešení **odbornosti** těchto pracovníků. Specifické schopnosti jsou vyžadovány i od osob v evidenci, např. v případě, kdy si matka dítěte původně daného k osvojení své rozhodnutí rozmyslí, je nutné respektovat její rozhodnutí (Rotreklová, 2013).

Podle Vránové (2011) spočívá klíčová úloha doprovázející organizace v přípravě předání dítěte z PPPD, zejména v respektování doby potřebné na zpracování předání dítěte ze strany pěstounů a v absenci tlaku na jeho urychlení. Je nutné také pracovat s jejich obavami, tlaky z vnějšího i vnitřního prostředí.

Podle autorky této práce je do budoucna nutné objasnit roli osob v evidenci v systému péče o ohrožené dítě. Není jejich rolí zkoumat důvody svěření dítěte do jejich péče, ale uspokojit jeho aktuální potřeby a umožnit mu stabilizaci. Zde je prostor i pro doprovázející organizaci,

neboť může odborně spolupracovat s OSPOD dítěte, hlouběji prozkoumat rodinnou anamnézu dítěte a aktuální informace zprostředkovat osobám v evidenci. Další důležitá role této organizace spočívá ve vyjasňování rolí participujících osob při péči o ohrožené dítě, v podílu na sestavování individuálního plánu ochrany dítěte. Tohoto tématu se bude týkat také jedna z otázek ve výzkumu v praktické části této práce.

3.3 Povinné vzdělávání pěstounů na přechodnou dobu

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí stanovuje taxativně rozsah povinného vzdělávání osob v evidenci. Vztahuje se sice pouze na osoby v evidenci, ale dle dohody s doprovázející organizací se v současné době často využívá i pro další členy rodiny, především manžela či manželku a nezletilé děti. Práva a povinnosti osob pečujících a osob v evidenci stanovuje § 47a tohoto zákona, jedná se o písmena d), f) a h):

„d) právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti podle písmene f), (...)

f) povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích, (...)

h) v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak.“

Hofrová a Rotreklová (2007) upozorňují na oddělení osob v evidenci od osob pečujících a osvojitelů v systému vzdělávání. PPPD má svá jasná specifika, která je nutné řešit v kontextu. Při vzdělávání osob v evidenci je proto nutné pracovat s přijetím toho, že **dítě má své rodiče**, kteří jsou pro něj významní, ale to neznamená, že se osoby v evidenci stávají **konkurenty** nebo dokonce **nepřáteli** rodičů ohroženého dítěte.

Podle Rotreklové (2013) je ve vzdělávání osob v evidenci nutné nabízet **specializovaná témata**, ne však pouze skupinovou formou, např. s pěstouny v příbuzenské pěstounské péči. Doporučuje například výměnu zkušeností jednotlivých osob v evidenci, reflexi jejich zkušeností a diskuzi nad aktuálními tématy. Za optimální časové rozložení vzdělávací akce považuje setkání jednou za dva měsíce na 4–6 hodin ve skupince 8–12 osob. Samozřejmostí je zajištění hlídání svěřených dětí.

Program PRIDE umožňuje nad rámec standardní přípravy také **nástavbu** v oblasti upevňování kompetencí osob v evidenci a zaměření na jejich potřeby, které byly definovány v rámci přípravy. Výhodou přípravy osob v evidenci je to, že jim jsou děti do péče svěřovány velice brzy po absolvování přípravy (Rotreklová et al., 2003).

Konečná a Sudová (2011) nahlíží na povinné vzdělávání jako na celoživotní proces, který nezahrnuje pouze přípravu PPPD, ale i nastavení dalšího vzdělávání a odborného růstu osob v evidenci.

Povinného vzdělávání se bude týkat také jedna z otázek ve výzkumné části této práce. Bude zjišťováno, do jaké míry je pro sociální pracovníce důležité vzdělávání, s jakými výhodami a nevýhodami, teoretickými úvahami a praktickými zkušenostmi je z jejich pohledu spojeno. Autorka této práce považuje nastavení povinného vzdělávání pro osoby v evidenci za důležitý krok v pěstounské péči na přechodnou dobu, v praxi se setkala s tím, že se tyto osoby často vzdělávají nad rámec stanovených hodin.

4 Motivace žadatelů o pěstounskou péči na přechodnou dobu

Pěstouni na přechodnou dobu jsou osobami, které přebírají ohrožené dítě, měly by stabilizovat jeho stav a uspokojovat jeho základní potřeby, a to jak biologické, tak především psychologické a duševní. Žadatelé musí počítat s tím, že se stanou členy interdisciplinárního týmu, který participuje na uspokojování potřeb ohroženého dítěte. V jejich domácnosti se střídají jim určené sociální pracovníci, doprovázející organizace, sociální pracovník dítěte a někdy ještě sociální pracovník rodiče.

Macela (2013) hovoří o základním nastavení stabilního a klidného prostředí, které by mělo být základní motivací žadatelů. Podle Hofrové (2007) jde o jasné stanovisko žadatelů k jejich motivaci a zamyšlení se nad tím, jakou potřebu má dítě u osob v evidenci naplnit. Konečná a Sudová (2011) se zabývají motivací, proč se stát osobou v evidenci, u osob, které se již blíží důchodovému věku a již se **nechtějí být dlouhodobými pěstouny**. Jejich důležitou negativní motivací je **touha saturovat vlastní rodičovské city**, podle Konečné a Sudové je tedy důležité, aby osoby v evidenci nebyly vedeny jen svými city, ale i zralou úvahou.

Vránová (2011) zvažuje motivaci žadatelů o PPPD z jiného úhlu pohledu. Motivací totiž může být i nejistota ohledně poskytování dlouhodobé pěstounské péče, jednoduše řečeno, žadatelé si chtějí na PPPD otestovat své možnosti a schopnosti. Posléze však mohou čelit dilematu, jestli pomoci raději krátkodobě desítkám dětí, nebo pomáhat dlouhodobě několika jednotlivcům.

Motivací (ať už lépe či méně čitelnou) se bude zabývat další otázka rozhovorů prováděných v rámci výzkumné části, pozornost bude zaměřena na praktické zkušenosti a možné úvahy respondentek.

5 Sankce v případě zneužití pěstounské péče na přechodnou dobu

Je otázkou, zda by měly být sankcionovány osoby v evidenci, které pečují o dítě v rámci PPPD a po nějaké době se rozhodnou dítě si převzít do dlouhodobé pěstounské péče.

Vránová (2011) zdůrazňuje nutnost jasné definice žadatelů o NRP k přijetí dítěte na přechodnou dobu, tedy nastavení dané péče skutečně na přechodnou dobu a znemožnění přechodu z PPPD na dlouhodobou PP.

Autorka této práce se v praxi setkala s častou diskusí nad otázkou „zneužívání“ rodičovského příspěvku osobami v evidenci. Tyto osoby si zpravidla samy volí, v jaké výši budou příspěvek na péči čerpat. Osoba v evidenci může čerpat rodičovský příspěvek v té nejvyšší možné míře jen po dobu dvou let, a to beze změny. V případě, že dítě odejde z PPPD zpět do rodiny, případně do osvojení či pěstounské péče, tak již není možné volit delší dobu čerpání, respektive velká část této dávky je již odčerpána. Doprovázející organizace i OSPOD se snaží osobám v evidenci doporučovat čerpání nejnižší možné částky. Ale pokud to tak daná osoba neučiní sama, je možné i toto považovat za zneužití příspěvku a postihovat dané osoby sankcemi?

Podle Konečné a Sudové (2011) by také mohlo vést k sankci odmítnutí převzetí dítěte ze strany pěstounů. Vránová (2011) vnímá riziko spíše v odmítnutí dětí např. příslušejících k minoritnímu etniku, zdravotně omezených či dosahujících vyššího věku. Osoby v evidenci však mají povinnost převzít jakékoliv dítě. Pokud toto odmítnou, měla by následovat sankce ve formě vyřazení z evidence osob. Podle Vránové by bylo možné sankcionovat osoby v evidenci i z důvodu, že nepostupují dle individuálního plánu ochrany dítěte, který vypracoval místně příslušný OSPOD dítěte. Osoba v evidenci by se měla naopak podílet na vypracování tohoto plánu a následně plnit kroky z něj vyplývající jako závazné.

V praktické části diplomové práce bude v rozhovorech ponechán prostor i pro téma sankcí. Jak z výše uvedeného teoretického přehledu vyplývá, téma sankcí není nijak obsáhle popsáno ani v literatuře, ani v legislativě. Proto zmapování názorů respondentek na to, zda a jakým způsobem by měly být sankce stanoveny, bude důležitým výstupem z výzkumu.

6 Komparace PPPD s ústavním zařízením z pohledu vývoje dítěte

Ve „*Sborníku praxe novely o sociálně-právní ochraně dětí – S rozumem a citem*“ (2013) se uvádí, že odborníci se často přiklánějí k umístění dítěte do ústavního zařízení z důvodu **zdravotního stavu dítěte**, nejčastěji se to týká kojeneckých ústavů. Hlavními argumenty je **dosah zdravotní péče** a možnost jejího okamžitého využití. Je zřejmé, že do NRP se velice často dostávají děti s handicapem, je pak na osobách v evidenci, aby se naučily spolupracovat s odborníky a zajistit dítěti jak odbornou péči, tak i „teplou náruč“, tedy přijetí a možnost vazby na jednu osobu, které v ústavním zařízení nejsou možné.

Zezulová (2012) zvažuje výhody PPPD v oblasti **prevence citové deprivace ohrožených dětí**. Pokud by se podařilo všechny ohrožené děti místo do kojeneckých ústavů předat do PPPD, bylo by podle ní riziko citové deprivace minimální.

Vránová (2011) konstatuje, že většina dětí je stále umísťována do ústavní péče, nikoliv do náhradní rodinné péče, včetně PPPD. V době, kdy publikaci vytvářela, se s PPPD jako s alternativní variantou příliš nepočítalo. Pokud bylo u nějakého dítěte o převzetí do PPPD rozhodnuto, byla to spíše vzácnost. Minimum bylo v té době ale i žadatelů s ohledem na nejasnost tohoto institutu. Vránová viděla u dětí do tří let nutnost upřednostnění využití PPPD před ústavní péčí, neboť byla přesvědčena, že ústavní péče není v tak nízkém věku s ohledem na zájmy a potřeby dítěte vhodná. V dané době nebylo u ohroženého dítěte výjimkou, že měnilo v krátkém časovém horizontu řadu různých prostředí, např. DDÚ, ZDVOP, DD, DDÚ, Výchovný ústav. Je možné, že pokud by se již v době prvního umísťování dítěte mimo rodinu využil institut PPPD a osoby v evidenci by svou roli profesionálně zvládly, nemuselo by dítě tak často končit v dalším a dalším ústavním zařízení.

V roce 2014 je situace již odlišná. Většina dětí kojeneckého věku, o které se nemohla postarat biologická rodina, je svěřena do PPPD. Tím je **eliminována porucha vazby** v raném dětství (Rotreklová, 2014).

MPSV hovoří v publikaci „*Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti*“ (Trubačová et al., 2011) o budování vazby k důležité osobě, které se u dítěte projevuje ve věku 8–9 měsíců. Proto se pro něj jeví jako vhodnější rodinné prostředí (ač je pouze přechodné ve formě PPPD) než ústavní péče. Přestože se vazba k důležité osobě naváže pouze přechodně, je klíčové to, že je potřeba budování vazby uspokojena. V opačném případě je dítě deprivované. Ačkoliv nabízí současné kojenecké ústavy mnohem víc než kdy dříve,

nedokážou zabezpečit individuální kontakt pečovatelky s každým dítětem, zajistit individuální interakci dospělé osob s dítětem a nastavit bezpečný kontakt.

Tabulka 1. Srovnání kojeneckých ústavů a PPPD.

Srovnávané parametry	Kojenecký ústav		PPPD	
	Péče	Následek	Péče	Následek
Intenzita kontaktu dospělého s dítětem	Nedostatečná	Opoždění vývoje ve všech oblastech	Dostatečná	Podpora vývoje ve všech oblastech
Individuální péče	Nedostatečná, jen v některých případech, omezený čas na jedno dítě	Opoždění vývoje ve všech oblastech	Dostatečná	Podpora vývoje ve všech oblastech
Vztahy	Nemožnost zažít oboustranné vzájemné vztahy dítěte s dospělým	Opoždění v socioemočním vývoji	Podpora vzájemných vztahů dítěte a dospělého	Podpora socioemočního vývoje, poskytnutí pocitu bezpečí, citového zázemí
Variabilita a intenzita podnětů	Nedostatečná	Opoždění intelektového a motorického vývoje	Dostatečná	Podpora intelektového a motorického vývoje
Charakter prostředí	Ústavní	Omezená podpora vývoje na zajištění základních biologických potřeb	Rodinná struktura	Podpora socioemočního vývoje, chápání rodinné struktury, pocitu bezpečí

Zdroj: MPSV, 2011.

Ve výzkumné části bude pozornost zaměřena na zkušenost respondentek s úvahami vedoucími k umístění dítěte do PPPD. Vývoj v této oblasti je velmi dynamický, neustále se zvyšuje počet osob v evidenci, publicita PPPD a každým měsícem roste i počet dětí umístěných do PPPD.

7 Důvody pro využití pěstounské péče na přechodnou dobu

Purvisová, Gross a Sunshinová (2013) popisují proces budování pozitivních vazeb mezi rodiči (biologickými či náhradními). Dítě je krátce po porodu stimulováno a vytváří si neurologické dráhy, které jsou nezbytné pro budování zdravých sociálních vztahů a nastavování systému učení. To však platí pouze za podmínky, že se dítě cítí v bezpečí. Pokud se ocitá v jakémkoliv neklidu a jeho potřeba pocitu bezpečí není uspokojena, vytváří si špatné vzorce chování a jeho další psychický vývoj je opožděn. Podle autorů může mít izolace dítěte daleko horší následky než špatná péče o dítě. Novorozenec, kterého se v prvních dnech a měsících jeho života nikdo adekvátně nedotýká, bývá velice často deprivován a mohou se u něho ve vyšším věku projevovat poruchy chování.

Browne et al. (2005) se také přiklání k názoru, že i když má dítě uspokojeny všechny své fyziologické potřeby, zůstává pro něj důležitější a příznivější rodinné prostředí, a to i náhradní. Za nejrizikovější v této souvislosti považuje období do pěti let věku dítěte. Ale zároveň zdůrazňují důležitost individuálního posouzení situace dítěte, kdy je někdy pro dítě výhodnější jeho umístění do ústavní péče.

Podle Macely (2013) lze jako profesionální selhání označit umístění dítěte do ústavního zařízení v případě, že jeho matka dala souhlas s jeho osvojením již v porodnici a že je v té době k dispozici volný pěstoun na přechodnou dobu. Podle Macely by se měl institut využívat v jasně definovaných situacích ohroženého dítěte, např.:

- nepříznivý zdravotní stav biologického rodiče či jeho krátkodobý pobyt ve výkonu trestu odnětí svobody či vazbě,
- dítě se nachází v krizové situaci – biologická rodina si potřebuje uspořádat svoje poměry a vezme si po jejich stabilizaci dítě do své péče zpět, nebo je dítě umístěno do náhradní rodinné péče,
- týrání či zneužívání dítěte, v přechodném období se hledá jeho dlouhodobé zajištění,
- dítě je opuštěné nebo nalezené.

Podle Vránové (2011) je PPPD vhodná v případech, kdy je třeba zajistit **krátkodobé umístění dítěte**, aby se vyřešila jeho aktuální situace – tedy především v případech před přechodem do dlouhodobé pěstounské péče, před osvojením, případně i před přechodem do ústavní péče.

„Nevládní zpráva o plnění Úmluvy o právech dítěte v České republice“ (V zájmu dítěte, o. s., 2010) hovoří o plnění Úmluvy o právech dítěte v oblasti umístování ohrožených dětí do náhradní rodinné péče, nikoliv ústavní, a to bez ohledu na věk dítěte. Dle zprávy se tomu tak děje až po několikaměsíčním pobytu v ústavním zařízení. Tato zpráva také konstatuje, že s ohledem na transformaci péče o ohrožené děti, využívání a rozšiřování osob v evidenci se podařilo tento mezistupeň poměrně eliminovat, a to alespoň pro děti novorozené a v mladším, především předškolním věku. Zde hrají klíčovou roli místně příslušní pracovníci OSPOD v pověřených obcích, ti musí na místně příslušný krajský úřad neprodleně nahlašovat děti, které jsou již umístěné v ústavním zařízení, a především děti, u nichž se o odebrání z rodiny uvažuje.

Konečná a Sudová (2011) zmiňují, že pro odebrání dítěte je rozhodujícím důvodem jeho **krizová situace** v biologické rodině. Jako příklady uvádějí výkon trestu rodiče či rodičů, dočasná ztráta bydlení či nemoc rodičů. Jako samozřejmost u většiny rodin vidí využití neformální záchranné sítě, tedy využití zdrojů v rodině. Pokud tyto zdroje nejsou nebo jsou vyčerpané, je další možností PPPD. Jako velký otazník vnímají využití PPPD v případě handicapovaného dítěte, jako je např. týrané dítě.

Rotreklová a Hofrová (2006) uvádějí, že na prvním místě by se mělo vždy udělat vše proto, aby mohlo dítě vyrůstat ve své biologické rodině, tedy využít všechny možné prostředky k podpoře rodiny, pracovat na znovuoobnovení funkcí rodiny a zajistit její řádné fungování. Pokud je však nutné, aby dítě bylo z rodiny odebráno, tak by se mělo dítěti poskytnout náhradní rodinné prostředí. O využití PPPD by mělo uvažovat v situacích, kdy se předpokládá, že dítě bude umístěno v dohledné době zpět do rodiny. Cílem tedy není dítěti nahradit jeho vlastní rodiče, ale **rodinné prostředí**. Zároveň by se mělo intenzivně pracovat s jeho biologickou rodinou, aby si ho mohla v co nejkratším čase opět převzít.

Zezulová (2012) pojmenovává pro využití PPPD stejné důvody jako Macela (2013). V případě rizika opakovaného využití PPPD u dítěte, např. z důvodu **opakované nemoci rodiče či dalšího nástupu do výkonu trestu**, navrhuje úzkou spolupráci mezi biologickou rodinou a přechodnými pěstouny, aby přechod dítě co nejméně ohrozil. Zde se nabízí možnost využít PPPD jako službu realitní či doprovázející nebo i jako službu respitní pro dlouhodobé pěstouny, respektive pro dítě umístěné v PPPD. Myšlenku využít PPPD jako respitní službu pro dítě umístěné v dlouhodobé pěstounské péči považuje autorka této diplomové práce za výbornou, naráží však na českou legislativu. Dítě je totiž možné umístit do PPPD jen

na základě soudního rozhodnutí, nikoliv např. na základě uzavření dohody o poskytování služby.

Westphalová (2012) píše o možných úskalích PPPD. Relativně bezproblémové je využití této péče u dětí vhodných k osvojení, tedy v období, než uplyne zákonná lhůta k podání souhlasu k osvojení, případně v tomto období dojde k rozhodnutí, že není potřeba souhlasu k osvojení. Je však třeba upřesnit podmínku dobrého a zdravého vývoje dítěte, tedy dobré prognózy. Například rizikové prostředí u rodičů, nesledované těhotenství a další skutečnosti mohou negativně ovlivňovat další vývoj dítěte. Westphalová předpokládá, že pro každé dítě je optimální vyrůstat ve své biologické rodině, a pokud to není možné, je vhodné využít PPPD, ústavní péči či jinou formu péče s ohledem na individuální potřeby dítěte. Přitom je třeba zohlednit např. věk nebo zdravotní omezení. Není možné obecně upřednostňovat PPPD, ale **uvažovat o něm v kontextu potřeb dítěte** a dle toho rozhodnout o vhodné formě péče o dítě. Konečná a Sudová (2011) uvažují podobně jako Westphalová (2012). Konstatují, že není možné o PPPD hovořit jako o **jediné variantě řešení** situace ohroženého dítěte, stejně jako není možné hovořit pouze o využívání ústavní péče.

V roce 2013 prudce stoupl počet dětí kojeneckého věku umístěných do PPPD, tím se plní jeden z cílů transformačních kroků, a to snížení počtu dětí umístěných do kojeneckých ústavů (Rotreklová, 2013).

MPSV v publikaci „*Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti*“ (2011) uvádí jako kontraindikaci využití PPPD např. **infekční onemocnění dítěte**, plánovanou dlouhodobou hospitalizaci dítěte pro závažné vrozené onemocnění nebo transplantaci. Každý případ musí být podle autorů publikace posouzen individuálně.

Podle autorky této práce je udělat vše proto, aby mohlo dítě vyrůstat se svou biologickou rodinou, jak o tom píšou Rotreklová a Hofrová (2006). A pokud to skutečně není možné, jsou pracovníci OSPOD zodpovědní za to, aby dítěti zajistili rodinné prostředí. Je však otázkou, zda to platí i pro děti s výchovnými problémy. Pro tyto případy by bylo možné uvažovat o specializované přípravě osob v evidenci, ale to je zřejmě zatím „hudba budoucnosti“. Vzhledem k výše zmíněnému bude další otázkou ve výzkumu, jaké děti jsou vhodné k umístění do PPPD a jaké ne. To může vést respondentky k hlubší úvaze o tom, na čem jsou založena rozhodnutí o formě péče pro dítě. Dílčím záměrem při položení této otázky je i tlak na sebereflexi respondentek se záměrem ovlivnit jejich uvažování do budoucna.

8 Nastavení procesu předávání dítěte z PPPD

Ve „Sborníku praxe novely o sociálně-právní ochraně dětí – *S rozumem a citem*“ (2013) se autoři vyjadřují pro jasné vymezení procesu předávání a navazování kontaktů. Není ani tak důležité, zda se dítě z PPPD vrací do biologické rodiny nebo naopak. Předávání je třeba zabezpečit **s ohledem na potřeby dítěte**. Na vytvoření nové vazby je třeba pracovat postupně, nelze dítě předat/převzít při jednorázovém setkání a tím mu způsobit trauma z nečekané a nepřipravené situace. Je však důležité tento proces sladit s legislativním procesem a správně naplánovat podání návrhu a průběhu soudního jednání.

V této souvislosti se otevírá velký prostor pro pracovníky OSPOD, kteří mohou díky IPODům správně a v zájmu dítěte nastavit jeho předávání a být i participující osobou v jednání s místně příslušným soudem.

O přípravě dítěte a celkovém nastavení procesu předávání se zmiňují i Purvisová, Gross a Sunshinová (2013). Je nutné dítě na předání připravit s ohledem na jeho věk, myšlenkové pochody atd. Je zde jistě prostor pro využití odborné poradenské pomoci.

Zezulová (2012) doporučuje předání dítěte z PPPD do další péče ještě před rozvojem **separační úzkosti dítěte**, která se může objevit v jeho osmi měsících života.

Konečná a Sudová (2011) upozorňují na rozdíly mezi fungováním pěstounské a biologické rodiny. Často může být problémem, že osoby v evidenci mají své **hranice**, své způsoby výchovy, svůj životní standard. A ten nemusí biologická rodina naplňovat. Dle autorek je ale lepší variantou hůře fungující biologická rodina než sebelepší náhradní rodina.

Autorka této diplomové práce souhlasí s tvrzením Pruškové (2013), kdy by se doba předávání měla plně přizpůsobit potřebám předávaného dítěte, ovšem tento způsob plánování naráží na soudní praxi. OSPOD jako koordinátor předávání zpravidla nemůže přesně načasovat a „ovlivnit“ soud směrem k rychlému nařízení jednání a realizace předání. Na toto téma budou dotázány i respondentky ve výzkumu v praktické části, tedy konkrétně na jejich hodnocení celého systému předávání dítěte do PPPD, na poznatky z teorie či praxe, které se osvědčily nebo naopak. Praktický příklad předávání je popsán v příloze č. 1. Sice se jedná o příběh z roku 2011, kdy ještě nebyl systém PPPD více legislativně upraven a i doba pobytu dítěte v PPPD nebyla nijak ohraničena, přesto jsou zde zajímavé postřehy pěstounů na přechodnou dobu i osvojitelů.

9 Shrnutí teoretické části

Pěstounská péče na přechodnou dobu je v České republice stále ještě novým prostředkem v systému náhradní rodinné péče, který se teprve „pilotně ověřuje“.

O pěstounské péči na přechodnou dobu rozhoduje soud, není tedy možné svěřit nezletilé dítě do PPPD na základě žádosti rodičů, jako je tomu např. u umístění dítěte do ZDVOP, SVP, DÚ či DD. MPSV jasně vymezuje podmínky pro žadatele o formu této péče, kterými jsou metodicky vedení pracovníci NRP. Jedním ze zásadních kritérií pro zařazení do evidence je rodičovská zkušenost žadatelů a ideální věkový rozdíl mezi biologickým dítětem či dětmi a přijatým dítětem, ten činí 15 let. Není však vůbec vyjasněn pracovní-právní vztah ve formě této péče.

Zkušenosti s PPPD v zahraničí jsou nejčastěji takové, že forma této péče je předstupněm dlouhodobé náhradní rodinné péče. V zahraničí je kladen velký důraz na charakteristiku žadatelů a schopnost přijmout jiné dítě, než o kterém měli žadatelé původní představu. Ve státech střední a východní Evropy probíhá transformace péče o ohrožené děti (taktéž v ČR) a je kladen stále větší důraz na využívání náhradní rodinné péče, včetně PPPD.

Legislativně je PPPD daleko precizněji upravena od ledna 2013 novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Díky úpravě dostaly osoby v evidenci k dispozici doprovázející organizaci, která s nimi sdílí jejich potřeby, nabízí vhodné vzdělávání, poskytuje respitní péči. Novela ukládá osobám v evidenci povinnost se dále vzdělávat. Nestanovuje však nijak práva dítěte, které je umístěno v PPPD. Je kladen velký důraz na interdisciplinární spolupráci mezi osobami participujícími na formě této péče. Taktéž je tímto zákonem upravena délka této péče (1 rok) a důvody, pro které je možné svěřit nezletilé dítě do PPPD.

Finanční ohodnocení je u PPPD často zpochybňováno s tím, že je příliš vysoké. Argument laické veřejnosti zní, že rodiče nedostávají peníze za výchovu svých dětí, proto by je neměli dostávat ani pěstouni. Neuvědomují si však, že PPPD je služba státu a celé společnosti. Osoby v evidenci pobírají odměnu po celou dobu jejich zařazení v evidenci, tedy jak v období, kdy pečují o dítě, tak v období, kdy probíhají procesy předání dítěte či čekání na svěřením dítěte.

Úloha doprovázející organizace je důležitá obzvláště ve formě této péče, spočívá v tom, že doprovázející organizace drží pohotovost a je osobám v evidenci kdykoliv k dispozici.

Předpokládá se intenzivní spolupráce mezi osobami v evidenci a klíčovou pracovníci doprovázející organizace, přinejmenším v počátku jejich péče. Jako úskalí v doprovázení se jeví nedostatečná odbornost doprovázejících pracovníků a nejednotnost v metodických postupech. Vyjasnění role osoby v evidenci a její úloha v systému péče o ohrožené děti se jeví také jako riziko, na kterém se pracuje v rámci dalšího vzdělávání s doprovázející organizací. Toto povinné vzdělávání by mělo být orientováno na zkompetentnění osob v evidenci a práci na jejich potřebách. To je možné např. ve formě nástavby v programu vzdělávání PRIDE, které se zatím v České republice nevyužívá.

Motivace žadatelů je dle dostupné literatury ideálně taková, že chtějí přebrat ohrožené dítě, jeho stav stabilizovat a následně ho předat zpět jeho rodině, případně do jiné formy náhradní rodinné péče. Dalším motivem může být to, že se již necítí s ohledem na svůj věk či jiná kritéria na dlouhodobou pěstounskou péči. Jako negativní motivace se jeví jejich potřeba saturovat vlastní rodičovské city, takoví žadatelé nejsou vedeni zralou úvahou, ale emocemi.

O sankcích v případě zneužití PPPD je podle dostupné literatury možné uvažovat, pokud osoby v evidenci odmítnou převzetí dítěte, a to z jakýchkoliv důvodů, či pokud osoba v evidenci nespolupracuje s OSPOD v rámci IPODu a neplní z něj vyplývající kroky. Je otázkou, zda je možné osoby v evidenci sankcionovat za zneužití rodičovského příspěvku (čerpání v nejvyšší možné výši) či požádání o dítě do dlouhodobé pěstounské péče i přesto, že jim bylo svěřeno do PPPD, tedy odmítnout předat dítě do další formy péče.

Při srovnání PPPD s ústavním zařízením nabízí ústavní péče oproti PPPD dle Pruškové (2013) širší možnosti odborné zdravotní péče. Tato – ač sama diskutabilní – je jediná výhoda ústavní péče. Pro PPPD naopak hovoří argumenty jako prevence citové deprivace dětí, eliminace poruchy vazby dítěte, vývoj dítěte přiměřený jeho dispozicím, život v podnětném prostředí, uspokojení potřeby bezpečí a možnost individuálního vztahu ke konkrétní dospělé osobě.

Důvodů pro využití PPPD může být celá řada. Může se jednat o nepříznivý zdravotní stav biologického rodiče, jeho krátkodobý pobyt ve výkonu trestu odnětí svobody či vazbě, krizová situace dítě v biologické rodině, v níž si rodina potřebuje uspořádat svoje poměry a vezme si po jejich stabilizaci dítě do své péče zpět (popř. se umístí do náhradní rodinné péče), týrání či zneužívání dítěte, kdy se pro něj hledá dlouhodobé zajištění, nebo nález opuštěného dítěte. Jedná se o řešení krátkodobé situace dítěte, nikoliv řešení na delší dobu. Podle Rotreklové a Hofrové (2006) by každá pěstounská péče měla být přechodná, v ČR však

spíše dochází k situaci, že dlouhodobá péče se chápe jako „pseudoadopce“. To se nyní s novým občanským zákoníkem díky řádnému nastavení pěstounské péče mění. Je však otázkou, zda tuto formu péče využívat plošně, nebo jako jednu z variant možné péče o ohrožené děti.

Předávání dítěte z PPPD probíhá vždy na základě interdisciplinární spolupráce s ohledem na zájmy dítěte, tedy v souladu s IPODem. Je zde velký prostor pro doprovázející organizace, počítá se i s rizikem přetrhání vazeb, které byly vytvořeny mezi biologickými dětmi a dětmi v PPPD (Konečná, Sudová, 2011). Je tedy nutné skutečně pracovat se všemi participujícími, nejen odborníky, ale s celou rodinou osob v evidenci.

Celá teoretická část slouží také jako základ pro stanovení indikátorů, dle kterých budu formulovat tazatelské otázky pro účely rozhovorů se sociálními pracovníci OSPOD, tedy odborníky na pěstounskou péči na přechodnou dobu v praxi. Cílem této diplomové práce je zhodnocení praktických a uplatnitelných aspektů sledované problematiky vzhledem k teoretickým poznatkům zmíněným v teoretické části práce.

VÝZKUMNÁ ČÁST

10 Charakteristika výzkumného šetření

10.1 Formulace hlavního cíle výzkumu, výzkumné dílčí cíle

Jako hlavní výzkumný cíl bylo stanoveno zjistit **percepce pozitiv a negativ institutu pěstounské péče na přechodnou dobu** z pohledu sociálních pracovníc působících na OSPOD v Náchodě. Tento hlavní výzkumný cíl byl dále rozpracován do dílčích cílů tohoto výzkumu, které jsou popsány níže.

DC 1. Reflektovat, jak sociální pracovníce z oblasti sociálně-právní ochrany dětí obecně hodnotí institut pěstounské péče na přechodnou dobu.

DC 2. Reflektovat, jak sociální pracovníce z oblasti sociálně-právní ochrany dětí obecně hodnotí pozitiva institutu pěstounské péče na přechodnou dobu.

DC 3. Reflektovat, jak sociální pracovníce z oblasti sociálně-právní ochrany dětí obecně hodnotí negativa institutu pěstounské péče na přechodnou dobu.

Obecné hodnocení, pozitiva i negativa institutu pěstounské péče na přechodnou dobu budou zkoumána z hlediska **legislativy, financí, doprovázení** v rámci uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče, **vzdělávání** osob v evidenci, **motivace** žadatelů o PPPD, nastavení možných **sankcí**, srovnání pěstounské péče na přechodnou dobu s ústavní péčí ve **vývoji dítěte, důvodů** k využití PPPD a **nastavení procesu předávání** dítěte z PPPD.

10.2 Odůvodnění volby výzkumné strategie

Byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, v rámci níž se dle Hendla (2005) pracuje s pružným typem výzkumu, což představuje určitou variabilitu v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat.

Cílem výzkumu je zjistit, jaká pozitiva a negativa PPPD vnímají sociální pracovníce, po kompletaci získaných dat budou dle předem stanovených indikátorů vyhodnocována a následně budou v závěru práce porovnávána s teoretickým pojetím tohoto institutu.

Podle Miovského (2006) je u kvalitativního přístupu zásadní zejména procesualnost a dynamika. Institut pěstounské péče na přechodnou dobu je fenomén, který si hledá cestu v poli náhradní rodinné péče, stále se dynamicky vyvíjí. Vzhledem k tomu, že se jedná o nové téma výzkumu, je pro něj kvalitativní výzkumná strategie ideální. „*Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry.*“ (Hendl, 2005, s. 52).

Na ÚSP bylo již obhájeno několik bakalářských a diplomových prací vztahujících se k tématu pěstounské péče na přechodnou dobu. Jedná se však o natolik dynamicky se vyvíjející téma, že jsou tyto práce už neaktuální, jsou založeny na výzkumech prováděných v době dávno minulé. Autorka práce se rozhodla získat data kvalitativním výzkumem, a to polostrukturovaným interview s informantkami, tedy se sociálními pracovníci pracující na OSPOD v Náchodě.

Na začátku výzkumu jsem uvažovala taktéž o využití analýzy dokumentů (konkrétně interního materiálu MPSV zabývajícího se novelou zákona o SPOD), bohužel se však nepodařilo získat povolení k jeho využití, proto nemohou být data získaná rozhovory komparována s tímto dokumentem.

Tabulka 2. Transformace hlavního cíle do tazatelských otázek.

Hlavní cíl	Dílčí cíl	Indikátor	Tazatelské otázky
Percepce pozitiv a negativ institutu PPPD z pohledu sociálních pracovníc	DC1: Reflektovat institut PPPD z pohledu sociálních pracovníc	Legislativa	TO1: Jak hodnotíte nastavení legislativního procesu PPPD?
		Finance	TO2: Jak hodnotíte PPPD z finančního hlediska?
		Doprovázení	TO3: Jak by měly být stanoveny podmínky pro doprovázení PPPD?
		Vzdělávání	TO4: Jak hodnotíte nastavení vzdělávání PPPD?
		Motivace	TO5: Jak hodnotíte motivaci žadatelů PPPD?
		Sankce	TO6: Jak hodnotíte možnost sankcí v případě zneužití PPPD?
		Vývoj dítěte	TO7: Jaké dopady by mohla mít PPPD na nezletilé děti svěřené do PPPD ve srovnání s ústavní péčí?
		Využití institutu	TO8: Jaké by měly být důvody k využití PPPD?
		Předávání dítěte	TO9: Jak by měl být nastaven proces předávání dítěte umístěného v PPPD?
	DC2: Reflektovat pozitiva institutu PPPD z pohledu sociálních pracovníc	Legislativa	TO1: Co považujete za pozitivní na legislativním úpravě PPPD?
		Finance	TO2: Jaká pozitiva spatřujete ve finančním nastavení PPPD?
		Doprovázení	TO3: Jaká pozitiva vidíte v doprovázení PPPD?
		Vzdělávání	TO4: Co hodnotíte pozitivně na vzdělávání PPPD?
		Motivace	TO5: Co hodnotíte pozitivně na motivaci žadatelů o PPPD?
		Sankce	TO6: Vidíte nějaká pozitiva v nastavení možných sankcí v případě zneužití institutu PPPD?
		Vývoj dítěte	TO7: Jaké pozitivní dopady by mohla mít PPPD na nezletilé děti svěřené do PPPD ve srovnání s ústavní péčí?
		Využití institutu	TO8: Jaké pozitivní směry by měly vést k využití PPPD?
		Předávání dítěte	TO9: Jak hodnotíte ideální nastavení předávání dítěte z PPPD?
	DC3: Reflektovat negativa institutu PPPD z pohledu sociálních pracovníc	Legislativa	TO1: Co považujete za negativní v právní úpravě PPPD ?
		Finance	TO2: Jaká negativa vás napadají v souvislosti s finančním ohodnocením PPPD?
		Doprovázení	TO3: Jaká rizika spatřujete v doprovázení PPPD?
		Vzdělávání	TO4: Co hodnotíte negativně na vzdělávání PPPD?
		Motivace	TO5: Jaká možná negativní motivace se Vám vybaví v souvislosti s využitím PPPD?
		Sankce	TO6: Vidíte nějaká negativa v nastavení sankcí v případě zneužití institutu PPPD?
		Vývoj dítěte	TO7: Jaké negativní dopady by mohla mít PPPD na nezletilé děti svěřené do PPPD ve srovnání s ústavní péčí?
		Využití institutu	TO8: V jakých případech by neměl být využíván institut PPPD?
		Předávání dítěte	TO9: Jaká rizika mohou nastat při předávání dítěte z PPPD?

Zdroj: vlastní výzkumná činnost.

10.3 Odůvodnění volby výzkumného souboru

Jako výzkumný soubor byly zvoleny pracovnice OSPOD v Náchodě. Pracovnice OSPOD mají na institut pěstounské péče na přechodnou dobu odborný náhled. Přicházejí s ním velice často do kontaktu a čelí negativům a pozitivům tohoto institutu. Současný systém vede pracovníky OSPOD k efektivnějšímu využívání systému náhradní rodinné péče oproti její ústavní variantě, a to pro děti všech věkových kategorií. Zajímavé tedy je zaměřit se na názory těchto pracovnic na dané téma a přimět je o něm více přemýšlet.

Výběr pracovnic byl záměrný. Autorka nejdříve plánovala oslovit pracovnice náhradní rodinné péče pracující v ORP bývalého okresu Náchod. Následně se však téma PPPD řešilo stále častěji na jejím vlastním pracovišti, diskutovalo se o něm v rámci supervize a několika intervizí. Proto se autorka nakonec rozhodla provést výzkum se všemi pracovnicemi oddělení sociálně-právní ochrany dětí v ORP Náchod. Osloveno bylo všech jeho 12 pracovnic, všechny s účastí na výzkumu souhlasily. V následující tabulce jsou uvedeny bližší údaje o informantkách, dále ve výzkumu již budou označovány přiřazenými značkami. Kromě jejich bližší charakteristiky bylo uvažováno i o srovnání pohledů pracovnic na úseku náhradní rodinné péče a opatrovnické a kurátorské agendy, ale nakonec převážila snaha dodržet anonymitu pracovnic, které by bylo možné při uvedení bližších údajů snáze identifikovat.

Tabulka 3. Přehled informantek.

Označení informantky	Odpracované roky v sociální oblasti
I 1	16
I 2	15
I 3	1
I 4	37
I 5	19
I 6	15
I 7	14
I 8	12
I 9	37
I 10	35
I 11	25
I 12	3

Zdroj: vlastní výzkumná činnost.

10.4 Sběr dat a strategie pro jejich analýzu

Rozhovory byly s informantkami vedeny v období březen až květen 2015 na oddělení sociálně-právní ochrany dětí v Náchodě, a to v prostoru, kde byl zaručen naprostý klid (v hovorně), kam neměl nikdo další možnost vstupu (na dveře místnosti byl vyvěšen štítek *obsazeno*). S každou informantkou byl rozhovor proveden individuálně dle struktury tazatelských otázek (viz tabulka 2). Na začátku rozhovoru bylo představeno téma diplomové práce, její struktura a použité zdroje. Informantky byly seznámeny s tím, že jimi poskytnuté informace budou využity jen pro potřeby této diplomové práce a že nebudou spojovány s jejich jmény. Zároveň byly požádány o souhlas s pořízením záznamu rozhovoru prostřednictvím diktafonu. Na konci rozhovoru byly informantky dotázány také na délku jejich praxe.

Zaznamenané rozhovory byly následně přepsány do počítače a doplněny poznámkami, které si autorka v průběhu interview dělala. Poté rozčlenila zodpovězené otázky dle čísel, která přiřadila otázkám dle indikátorů. Pro každý indikátor byla vytvořena jedna tazatelská otázka. Hendl (2005, s. 246–250) uvádí jako jeden ze způsobů analýzy rozhovorů (respektivě jejich prepisů) kódování. Dále píše o dílčím členění kódování, využití otevřeného kódování, tedy tematickém rozčlenění textu. Každá zodpovězená otázka tedy byla analyzována a otevřeně kódována. Následně bylo zjišťováno, zda se daná sdělení shodují s poznatky z odborné literatury uvedenými v teoretické části diplomové práce.

10.5 Rizika výzkumu

Autorka práce si je vědoma rizika možného zkreslení údajů způsobeného zainteresovaností její vlastní osoby a nezaručenou nezávislostí výzkumníka. Výzkum byl sice prováděn s jejími kolegyněmi, zároveň však vůči nim není ani v nadřazeném ani podřazeném vztahu. Výhodou jsou naopak bližší osobní vztahy a možnost záměrného výběru angažovaných kolegyň v dané oblasti, o čemž autorka ví právě díky jejich spolupráci. Rozhovory probíhaly velmi otevřeně a nezaujatě. Informantky se silně ponořily do tématu a sdělovaly i své osobní zkušenosti a pohledy na téma pěstounské péče na přechodnou dobu.

Rizikem výzkumu byla i velká pracovní vytíženost informantek, kterou se však podařilo překonat díky osobní kontaktům a flexibilitě autorky. Jako další riziko může být hodnocena

i administrativní náročnost práce na OSPOD a z toho plynoucí nechuť informantek diskutovat o tématu pěstounské péče na přechodnou dobu.

Za jedno z rizik je možné považovat také nedostatek relevantních informací, které mají sociální pracovníce o tématu k dispozici, neboť se jedná o velmi neprobádané téma, respektive institut, který se v ČR zatím spíše testuje.

Při využití metody interview (Miovský, 2006) hrozí riziko tříštění informací získaných od informanta či informantky, tedy jeho přecházení k jiným tématům, která pro výzkum nejsou tak významná. Struktura rozhovoru byla však dodržena díky tazatelským otázkám, které na sebe navazovaly, a pokud informantka přešla k jinému tématu, tak se vždy vztahovalo k indikátorům předcházejícím nebo následným.

11 Zpracování získaných údajů

Hlavní výzkumný cíl (*posouzení percepce pozitiv a negativ institutu pěstounské péče na přechodnou dobu PPPD ze strany sociálních pracovníků*) byl rozpracován do dílčích cílů a tazatelských otázek. V následujícím textu budou představena zjištěná data, která budou rozdělena podle dílčích cílů a jednotlivých indikátorů.

11.1 Dílčí cíl 1: Percepce PPPD

Přesné znění stanoveného dílčího cíle 1: *„Reflektovat, jak sociální pracovníci z oblasti sociálně-právní ochrany dětí vnímají institut pěstounské péče na přechodnou dobu s využitím indikátorů.“*

Za účelem naplnění dílčího cíle 1 autorka pracovala s indikátory jako legislativa, finance, doprovázení, vzdělávání, motivace, sankce, vývoj dítěte, využití institutu a předávání dítěte. Při výzkumném šetření byl tento dílčí cíl naplněn získanými poznatky z rozhovoru.

Legislativa

Všechny informantky se shodly, že v rámci legislativy je institut pěstounské péče na přechodnou dobu k dispozici a **vítají** jeho ukotvení v zákonných normách. Také soudily, že každá novinka v zákoně vyžaduje nejdříve své otestování v praxi (o nutnosti „*vychytat mouchy*“ se zmiňuje např. I 1) a podle toho případnou další **úpravu legislativy**. Celkově je tento institut vnímán jako „*dobrá šance pro děti*“ (I 2). Většina respondentek nemá s využíváním tohoto institutu velké zkušenosti, ale rády by ho více poznaly a používaly ho. To může být dáno i jejich profesním zaměřením na opatrovnickou a kurátorskou agendu, nikoliv konkrétně na náhradní rodinnou péči. Častou praxí totiž bývá, že pěstounskou péči na přechodnou dobu zajišťuje pracovník agendy náhradní rodinné péče. Jedna respondentka uvedla přímou zkušenost z jednání s pěstouny na přechodnou dobu, kteří jsou zároveň jejími dobrými známými, a pozitivně hodnotila institut jako takový, jeho fungování v praxi a interdisciplinární spolupráci v rámci něj. *„Viděla jsem praktický proces a viděla jsem, že to funguje...“* (I 7)

Podle respondentek rozhodovací činnost soudů v rámci pěstounské péče na přechodnou dobu funguje **v zájmu dětí**, neboť soudy nemají problém svěřit nezletilé dítě do pěstounské péče

na přechodnou dobu tzv. rychlým předběžným opatřením. „*Vykonatelnost je vlastně okamžitá...*“ (I 3). **Následné svěřeni** nezletilého dítěte z pěstounské péče na přechodnou dobu do náhradní rodiny je však již **problematické**, neboť ne každý soud vyhoví návrhu na předběžné opatření ve věci svěřeni dítěte do náhradní rodiny, ale čeká se na nařízení jednání ve věci.

Dále bylo zmíněno, že v rámci legislativy není zcela v souladu se zájmem dítěte **doba výkonu** pěstounské péče na přechodnou dobu, která je stanovena na maximálně jeden rok, neboť občas nastávají situace, kdy není zcela vyřešena další cesta dítěte a není v jeho zájmu, aby v důsledku nedokonalé legislativy muselo jít do ústavního zařízení jen z toho důvodu, že již uplynula určená doba na PPPD. „*Myslím si, že opravdu mohou nastávat situace, kdy to není vyhovující, že přechodka má trvat rok...*“ (I 5)

Byla zde však i zmíněna obava o „**profesionalitu**“ pěstounů. „*Nejvíc mne mrzí, když se vlastně všude hovoří o profesionální pěstounské péči, ale ty lidi nejsou profesionálové, jsou to pěstouni na přechodnou dobu...*“ (I 4) Upozorňuje na to, že odbornost těchto osob není v legislativě ošetřena. Nejsou v žádném pracovním poměru. Jsou to osoby, které prošly přípravou, dále se vzdělávají, ale skutečnými specialisty a experty na pěstounskou péči na přechodnou dobu nejsou.

Jedna respondentka uvažovala nad tím, zda se v praxi opravdu **využívají** všechny **legislativní možnosti** směřující k institutu PPPD. „*Možná, že je to upravené dostatečně, ale všechny možnosti směřující k PPPD se nemusí využívat...*“ (I 10)

Finance

Finanční nastavení pěstounské péče na přechodnou dobu bylo hodnoceno různě. Respondentky se shodly, že se jedná o **práci jako každou jinou** a měla by za ní náležet odměna. Ve srovnání s průměrnou mzdou ji respondentky považují za **odpovídající či dokonce nižší**: „*Není to žádný nadstandard...*“ (I 10) „*Láska k bližnímu je krásná věc, ale péče o ohrožené dítě je náročná a dovedla bych si představit i odměnu vyšší. (...) Aby tuto práci nemuseli dělat jenom lidé, kteří mají dostatek finančních prostředků...*“ (I 8) „*Když to srovnám s průměrným příjmem v regionu, tak se mi zdá odměna vysoká.*“ (I 4) „*Působí to, že jsou finance docela vysoké...*“ (I 2) Po prodiskutování celého procesu a zohlednění skutečných nákladů pěstounů některé z nich změnilý názor a nakonec se všechny shodovaly, že je odměna odpovídající, případně by **mohla být i vyšší**. Osoby v evidenci mají s péčí o dítě

poměrně vysoké výdaje, musí pro něho připravit vše, včetně oblečení, vybavení, hygieny a často jezdí i za novými či biologickými rodiči. Jedná se o **službu 24 hodin** denně, což ve standardním zaměstnání není běžné, a tomu by měla odpovídat i odměna. „*Mělo by být podle mne navýšený, když tam jsou noční služby...*“ (I 7)

Doprovázení

Stanovení podmínek pro doprovázení bylo všemi respondentkami hodnoceno **pozitivně**. Institut doprovázení **kvitovaly** s ohledem na zajištění biologických dětí, vyrůstajících v rodině, tak i na pomoc při řešení problémů s dětmi přijatými a na jejich věk. „*Je pro rodiny opora, protože přicházejí problémy i s biologickými dětmi osob v evidenci. (...) Problémy jsou velké a přicházejí i s různým věkovým obdobím.*“ (I 5) Jako velké plus je vnímáno **poskytování opory a metodického vedení v péči** ze strany doprovázejících pracovníků: „*....Má oporu v někom, kdo pracuje v oboru.*“ (I 3) Osoba v evidenci tedy nemusí přebírat veškerou odpovědnost při péči o dítě jen na sebe.

Také byla zmíněna nutnost ošetřit institut doprovázení podrobnějšími **standardy**, v nichž bude definován maximální počet doprovázených rodin, aby byla zaručena kvalita služeb: „*Měl by být stanoven množstevní limit.*“ (I 1) „*Standardy by měly být více rozpracované, více do podrobnosti...*“ (I 5)

Jako další role v rámci doprovázení byla zmíněna **kompetence klíčového pracovníka** v dozorování výkonu PPPD. Pokud je osoba po přípravě zařazena do evidence, měla by být dále **sledována** a udržována v „profesionalitě“. Neměla by nabýt dojmu, že už nemůže být z evidence nikdy vyřazena. „*Jestli se v rodině v průběhu péče neukáže, že na péči o rizikové děti v přechodné době již nemají.*“ (I 2) Též byla zmíněna možnost **ověřování připravenosti osob** v evidenci při péči o ohrožené dítě. Například by mohly každých 5 let procházet další přípravou či testováním a jako dohled by se nabízel klíčový pracovník, který by byl garantem dobré a profesionální péče. „*Třeba doprovázející osoba může zaručit kvalitu osoby v evidenci.*“ (I 12)

K profesionálnímu doprovázení je podle respondentek nutné ze strany doprovázející organizace dodržet určité podmínky, např. odborné zázemí, pravidelná setkávání, supervize, intervize, výměny zkušeností. „*Doprovázející pracovníci by měli být odborníky ve své profesi s profesionální podporou...*“ (I 4) Pro dobrou práci s rodinou je vnímána jako klíčová **také**

nezávislost doprovázející organizace. „*Je dobré, aby doprovázející organizace byla nezávislá na OSPODu...*“ (I 8)

Vzdělávání

Téma nastavení vzdělávání respondentky všeobecně hodnotily **pozitivně**, a to zejména nastavení povinnosti zákonného vzdělávání v délce 24 hodin ročně. Vnímaly vzdělávání jako **základní povinnost** v souvislosti s jejich dalším růstem, sebevzděláváním a kvalitním poskytováním speciální péče směrem k ohroženým dětem. „*Je to bezpodmínečně důležité...*“ (I 1) Důraz byl také kladen na **pravidelnost** ve vzdělávání a zájem ze strany osob v evidenci např. o informace o různých výchovných stylech. „*I u biologických rodičů jsou různé výchovné styly...*“ (I 2) Je také možné se dopředu **připravit** na možné **krizové situace** a poté je řešit na základě znalostí a zkušeností získaných během vzdělávání, např. řešení identifikace dětí v pěstounské péči na přechodnou dobu a pomoc při nalezení jeho místa v náhradní rodině. „*Pro pěstouny je fajn se na různé situace dopředu připravit...*“ (I 3) PPPD byla nahlížena jako zaměstnanecký poměr, jehož součástí je průběžná příprava a vzdělávání. Přirovnáván byl k práci na OSPOD, kde mají zaměstnanci také povinnost se dále vzdělávat. Další formou vzdělávání, která byla zmíněna, byla **supervize**. „*Nevím, jestli by byla vhodná třeba i supervize...*“ (I 7)

Doba **24 hodin** byla hodnocena jako **základní pro účely vzdělávání**, pod tuto hranici by se v žádném případě nemělo jít, zároveň nijak neohrožuje chod rodiny. „*Myslím si, že těch 24 hodin je taková rozumná míra času...*“ (I 2) Zároveň bylo sděleno i to, že se jedná o specifickou péči, a proto by mohlo být vzdělávacích hodin **i více**. „*Je to potřeba, jejich péče je hodně odborná.*“ (I 6) A nabízela se i varianta propojení vzdělávání s jejich **samostudiem**. „*Pokud k tomu bude ještě samostudium, tak je těch 24 hodin dostatečných...*“ (I 12)

Motivace

Motivace žadatelů o pěstounskou péči na přechodnou dobu byla respondentkami hodnocena tak, že **chtějí pomáhat**. Žadatelům se podle nich nelíbí nastavení současného systému péče o ohrožené děti v České republice a protože mají dostatek **energie, odhodlání, času a možností** se věnovat dalším ohroženým dětem, pomáhají. „*Prostě si říkají, my to rádi děláme, chceme pomoci...*“ (I 8) Takoví žadatelé jsou pak ochotní přijmout **jakékoliv dítě** a to

zahrnout bezpodmínečnou láskou bez ohledu na jeho zdravotní stav, etnikum, věk nebo jakékoliv omezení.

Zároveň by ale podle respondentek nebylo dobré řešení, kdyby byli pěstouni na přechodnou dobu vedeni „jen“ **láskou a touhou pomoci** a neohlíželi se na finanční stránku. „*Nemělo by jít jen o samaritánství...*“ (I 11) Mohla by totiž vzniknout *silná vazba k dítěti*, která u pěstounské péče na přechodnou dobu není v zájmu žádného z účastníků a může vést i k brzkému **vyhoření pěstounů**.

Jako motivace byla zmíněna také **krátkodobá odpovědnost** za dítě a **vyšší finanční ohodnocení** za tuto službu oproti dlouhodobé pěstounské péči. „*Většina lidí chce právě tu přechodnou pěstounskou péči, která je finančně daleko více odměněna. A nepřináší s sebou až takovou velkou zodpovědnost a to dítě do budoucna...*“ (I 4)

Byl zde také zmíněn názor, že žadatelé jsou již **zralí lidé**, kteří již něco zažili a mají zkušenosti. To je důležité zejména s ohledem na možné střety se svou i biologickou rodinou dítěte. Nejen že je musí ustát, ale měli by jim předcházet. „*Může být i střet s vlastní rodinou...*“ (I 3)

Sankce

Nastavení možných sankcí bylo respondentkami hodnoceno kladně. Jako samozřejmé chápou, že sankce existují v oblasti **trestně-právní odpovědnosti**, stejně jako u všech občanů v České republice. Soudí, že by v případě podezření ze spáchání nějakého trestného činu či přečinu měla být **činnost** osob v evidenci **pozastavena**. „*V případě, že nějaký takový podezření vznikne, tak bych tu jejich aktivitu v evidenci pozastavila. Z hlediska správního řádu to lze...*“ (I 4) Objevil se návrh, že by se takovým řešením situace zajistilo i **preventivní působení na pěstouny**. Pěstouni by měli mít zodpovědnost vůči dětem a to by si měli stále uvědomovat. „*Ti lidé pracují s křehkostí dětské duše...*“ (I 8)

Jako **forma trestu** byla navržena **pokuta vyšší**, než je odměna pěstouna, aby trest odrazoval od páchaní nemorálních či trestních věcí. „*...Měl by finanční postih značně převyšovat odměnu pěstouna.*“ (I 8)

Možné sankce by mohly být uplatňovány i v případě, že osoba v evidenci bude mít **přehnané nároky na dítě**, které si bude vynucovat nevhodnými způsoby, a nebude naslouchat **názoru odborníka** (např. bude řešit složité situace **fyzickými tresty**). „*Řešili by to tak, jak se naučili*

*nebo byli vedeni k řešení, tím fyzickým trestáním...“ (I 10) Osoby v evidenci by v tomto případě nedodržovali všeobecná **doporučení odborníků**, **nevzdělávali by se** či by byli přesvědčeni o tom, že jsou ve věci péče o svěřené dítě sami nejkompentnější. *„Rozhodli se, že oni sami nejlíp vědí, co to dítě potřebuje...“ (I 7)**

Případně by mohly sankce vycházet i z posouzení **odborných pracovníků** agendy náhradní rodinné péče, kteří dozorují výkon pěstounské péče na přechodnou dobu. Na základě zjištění těchto pracovníků by bylo možné vypovědět činnost osob v evidenci. *„Tak by měla být možnost jim vypovědět vedení jako osoba v evidenci...“ (I 10)*

Sankce by mohla být uložena i v situaci, kdy se osoba v evidenci **rozhodne nepřevzít dítě do péče**, ale přitom stále pobírá odměnu. *„Myslím si, že by nějaké sankce měly být nastavené, třeba při nepřevzetí dítěte...“ (I 12)* Respondentka srovnávala situaci s vlastní prací – také nemůže odmítnout práci, která je jí zadána. *„Nedokážu si představit, že by někdo v práci řekl ne...“ (I 6)* V souvislosti s tím bylo uvažováno i o nuceném přidělení dítěte, s nímž by se pěstouni nedokázali ztotožnit (např. vzhledem k jeho odlišnému etniku), a jeho důsledcích. *„Pokud by třeba odmítli přijmout romské dítě a pak by jim stejně pod tlakem bylo dáno, tak jak by se k němu chovali...“ (I 6)*

Bylo sděleno, že se v určitém smyslu jedná o pracovní poměr, a proto by i osoby v evidenci měly nést **přímou zodpovědnost** za svou péči. *„Mělo by být vymezeno, kdo dohlíží na výkon ...Takže mně připadá, že by to mělo být automatický...“ (I 7)*

Vývoj dítěte

Při srovnání dopadů PPPD a ústavní péče na nezletilé děti byla PPPD hodnocena jako jednoznačně **pozitivní**, a to především u dětí do cca 5 let, neboť pro starší děti se tento institut využívá spíše zřídka. *„Pozitiva vidím jednoznačně u maličkých dětí...“ (I 8)* Pozitivní může být i **individuální přístup rodiny k dítěti**, ale to závisí také na vzdělanosti pěstounů, v zařízení ústavní péče pracují naopak dlouholetí praktici. *„Otázkou však je vzdělanost a odbornost pěstounů, protože (...) v zařízeních je ošetřena stránka výchovná a zdravotní odborníky...“ (I 4)* V případě, že jsou **pěstouni vzdělaní** a nechávají se vést odborníky, je možnost PPPD jednoznačně podporována. *„Pokud jsou ti pěstouni opravdu kvalitní, tak tam to citové zázemí, psychický klid a samozřejmě všechny ty fyzické potřeby určitě tomu dítěti splní daleko lépe než v ústavu...“ (I 2)* Byly také zmíněny **pozitivní příklady z praxe**. Velmi pozitivně byla například hodnocena péče osob v evidenci v případě, kdy se podařilo

těmito osobami uspokojit potřeby kojeneckého dítěte prožívajícího abstinenci příznaky. „Představuji si případ nezletilého J. Š., kterého v podstatě ti L. vykřesali...“ (I 2) Dále byl zmíněn případ holčičky, která se narodila jako silný nedonošenec. V PPPD jí byla věnována velmi pečlivá péče a nyní může být díky tomu umístěna do osvojitelské rodiny. „To vlastně ty holčičce umožnilo výborný start do života, který by určitě v životě neměla...“ (I 3)

Využití institutu

Informantky sdělily, že ideální využití institutu PPPD je u dětí, které jsou určeny k **osvojení, dlouhodobé pěstounské péči**, případně i na překlenutí **krátkodobé indispozice rodičů**. „Je vhodná pro děti, které tam budou opravdu na přechodnou dobu, které půjdou co nejrychleji do další rodiny...“ (I 12) Některé se zamýšlely nad potenciální nevhodností PPPD. „Přemýšlím, jestli pro nějaké děti není vhodná...“ (I 2) Zazněla úvaha, že čím je **dítě starší**, tím by měla být **kratší doba jeho pobytu v PPPD**. „Tedy čím dítě je starší, tak by ta doba měla být co nejkratší...“ (I 2) V souvislosti se zdravotně omezeným dítětem bylo také zvažováno jeho svěření do PPPD pouze za předpokladu, že je kladen vysoký nárok na **specializaci** pěstounů a jejich **odpovědnost**. „Na pěstouny je přenášena hrozně velká zodpovědnost za nemocné dítě...“ (I 1)

Pokud není možné umístit dítě do širší rodiny, pak je vhodné využít institut PPPD např. „...tam, kde rodiče onemocní... Anebo jdou do výkonu trestu.“ (I 4)

Respondentky se zabývaly také možností využívat tento institut širěji za předpokladu, že se budou pěstouni na přechodnou dobu **profilovat, specializovat** na konkrétní témata ohrožených dětí. Díky tomu by bylo možné tento institut **využít pro všechny** – stejně, jako je tomu v ústavních zařízeních. „Pro jakoukoliv skupinu, tedy i nemocné děti... Tak aby byla alternativa k ústavním zařízením...“ (I 7)

Předávání dítěte

Jednoznačně se respondentky přikláněly k pozvolnému předávání dítěte, ideálně s překryvem, tedy využít setkávání s oběma rodinami, případně na **neutrální půdě**. „Mělo by to být podobné tomu překryvu...“ (I 10) „Nejjednodušší se mi jeví předání přes neutrální půdu...“ (I 3) Za účelem eliminace emocí byla navržena i možnost předávání dítěte za pomoci **psychologa**, který by zpracoval itinerář. „Měly by být zpracované nějaké kroky od psychologa...“ (I 7)

Na začátku setkávání se podle respondentek nabízí představení fotografie náhradních rodičů dítěti a **přípravení dítěte** na přechod do nové rodiny. Jako **příklad** byla uváděna **záměna dětí** v jedné z českých porodnic – rodiny se mezi sebou nejdříve navštěvovaly a postupně si na sebe všichni zvykali a sžívali se. „*Napadaly mne vlastně ty dvě rodiny, kde došlo k výměně dětí v porodnici... Děti již byly fixované na rodiče a muselo se jejich prostředí měnit... Seznamovaly se, navštěvovaly a postupně si zvykaly.*“ (I 10) A již v období přebírání dítěte do PPPD je třeba ho upozorňovat na dočasnost situace. „*Aby ty děti věděly, že jsou v rodině skutečně jen na přechodnou dobu.*“ (I 2)

Zároveň bylo upozorněno na důležitý element, tedy že předávání dítěte musí být přizpůsobeno tomu, zda se jedná o návrat do biologické rodiny, nebo umístění do náhradní rodiny. „*Pokud jde o přechod dítěte do klasické pěstounské péče, tak tam to vidím jako dlouhodobější proces předávání.*“ (I 4) Proces předávání dítěte není vhodné realizovat tak, jak to bylo dříve praktikováno. „*Dříve se dítě převzalo okamžitě z kojenečku...*“ (I 10) Bylo také zvažováno, že při přechodu dítěte z kojeneckého ústavu by bylo vhodné jeho **rychlé převzetí** do PPPD, aby se využilo individuální péče osob v evidenci. „*Když srovnám dítě z kojenečku, tak tam nevidím ani problém s rychlým přechodem do PPPD...*“ (I 6)

Posouzení splnění dílčího cíle 1

Přesné znění stanoveného dílčího cíle 1: „*Reflektovat, jak sociální pracovníce z oblasti sociální-právní ochrany dětí vnímají institut pěstounské péče na přechodnou dobu s využitím indikátorů.*“ Dílčí výzkumný cíl 1 se autorka snažila naplnit pomocí devíti indikátorů.

Z provedených rozhovorů vyplynulo, že pracovníce OSPOD **vítají** ukotvení **institutu pěstounské péče na přechodnou dobu v legislativě**, což do roku 2013 nebylo zcela naplněno. Tento institut se však v České republice teprve „testuje“ a **hledá si své místo** v oblasti náhradní rodinné péče. Rozhodně však **nenaráží na soudní jednání**, které může děti do pěstounské péče na přechodnou dobu svěřit předběžným opatřením, a to bezodkladně. Problém však může nastat při umístění dítěte do další náhradní péče, kdy ještě **není** zcela **jasně nastavený postup** mezi soudy a ne vždy se rozhoduje pružně. Doba výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu, která činí u jednoho dítěte maximálně jeden rok, také může občas narážet na výše zmiňovaný nepružný soudní proces. V individuálních případech byla zmíněna možnost úpravy legislativy **ve smyslu benevolentnějšího využití času** umístění dítěte

v PPPD. Otázkou je i obecně deklarovaná profesionalita osob, kdy se dle jedné informantky nejedná o profesionály, ale o osoby v evidenci.

Co se týče **finančního nastavení** PPPD, pracovní pozice osob v evidenci byla vnímána jako pomoc státu, jako služba, za kterou by měla náležet **adekvátní odměna**. Její současná výše je podle respondentek odpovídající, případně by mohla být i vyšší se zohledněním pracovní činnosti 24 hodin denně. Tématem k diskuzi se při všech rozhovorech stala otázka, zda by měla být odměna vyplácena i v období, kdy osoba v evidenci nemá ve své péči žádné dítě.

Doprovázení osob v evidenci bylo hodnoceno velice pozitivně, a to i s ohledem na **poskytování opory a metodické vedení** osob v evidenci. Do budoucna by měly být více specifikovány **standarty** kvality doprovázející organizace. Jako další cíl doprovázení byla zmíněna možná **kontrola**, případně **dohled** nad péčí o dítě ze strany osob v evidenci. Klíčový pracovník by měl mít kompetence k vyjádření se k dalšímu **ověřování** a k posuzování osob v evidenci, případně ověření jejich **kompetencí** k PPPD.

Povinnost **vzdělávání** byla taktéž vnímána pozitivně. Respondentky se dále přikláněly k tomu, aby bylo vzdělávání nastavené jako **pravidelné** a **průběžné** a tím se osoby **preventivně připravily** na možné krizové situace, které budou v reálném životě při péči o ohrožené děti přicházet. Jako nadstavba nad povinných 24 hodin ročně byla zmíněna i možnost využívat **supervize**, případně doplnit vzdělávání **samostudiem**.

Hlavní motivací by měla být podle respondentek **touha chtít pomoci** s ohledem na to, že dané osoby mají dostatek energie, odhodlání, času a možností se věnovat ohroženým dětem. Jejich motivací by nemělo být vytvoření silné citové vazby k dítěti, neboť ta může vést k rychlému vyhoření osob v evidenci. Žadatelé by měli být zralými osobnostmi, které dokážou čelit možným střetům se svou, biologickou i náhradní rodinou.

Nastavení **sankcí** by mělo být podle informantek jasně **definované**, bohužel se s ním v praxi nesetkaly. Osoby v evidenci mají **trestně-právní odpovědnost**. Jedna informantka však usoudila, že i v případě domnělého spáchání trestné činnosti osobou v evidenci by měla být její **činnost pozastavena**. Možné sankce by se měly vztahovat **na přehnané nároky na děti, nerespektování odborníka** v rámci interdisciplinární spolupráce, **neochotu se vzdělávat**. Případně **odmítnutí převzetí dítěte** do péče např. z důvodu minoritního etnika dítěte.

Při srovnání **vývoje dítěte** umístěného v PPPD s dítětem umístěným v ústavní péči byla též jasně artikulována **pozitiva** směrem k PPPD. Spočívají zejména v **individuálním přístupu**

rodiny k dítěti. Předpokládá se ale, že se osoby v evidenci stále **vzdělávají** a doplňují si své vědomosti i praktické zkušenosti. Informankami byly též sděleny příklady dobré praxe, kdy osoby v evidenci pomohly ohroženým dětem zlepšit jejich startovní pozici.

Institut **PPPD** by měl být podle respondentek **využíván** především u dětí, které jsou vhodné k **osvojení**, k převzetí do **dlouhodobé pěstounské péče**, případně při krátkodobé indispozici rodičů. Otázka **zdravotně omezených dětí** byla diskutována a podle respondentek by měly být takové děti svěřeny do PPPD pouze v případě, že by byla zajištěna specializace, odbornost osob v evidenci a jejich převzetí velké míry odpovědnosti za péči. Jako vize do budoucnosti se nabízí **profilace** a **specializace osob** v evidenci na konkrétní případy ohrožených dětí, čímž by se zajistila možnost umístování do PPPD pro všechny ohrožené děti, o které se nemohou rodiče postarat.

U **předávání dítěte** z PPPD bylo jako vhodné vnímáno nastavení **překryvu**, případně předání na **neutrální půdě**. Vše by se mělo dojednávat a připravovat s ohledem na **individuální potřeby** daného dítěte. Mělo by se jednat o **dlouhodobější proces** šitý přímo na míru pro všechny zúčastněné.

11.2 Dílčí cíl 2: Percepce pozitiv PPPD

Přesné znění stanoveného dílčího cíle 2: *„Reflektovat, jak sociální pracovníce z oblasti sociálně-právní ochrany dětí vnímají pozitiva institutu pěstounské péče na přechodnou dobu s využitím indikátorů.“*

Legislativa

Pozitivem legislativního nastavení pěstounské péče na přechodnou dobu byla často zmiňována **samotná existence institutu**, který se respondentkám líbil jako nová a ideální varianta v systému náhradní rodinné péče. Dítě umístěné do PPPD přichází do rodiny, kde je **chtěno a opečováváno**. Byla zmíněna i **osobní zkušenost** respondentky s umístěním ohrožených dětí na krizové lůžko do nemocnice. *„Jak velké, tak malé děti k sobě mají jednoho člověka, jednu podpůrnou osobu. (...) Vybavuji si osobní zkušenost, kdy jsem umísťovala dvě děti na krizové lůžko do nemocnice a personál je dal do postýlek, kde brečely a nikdo se o ně momentálně nestaral a neošetřil jejich trauma ze ztráty matky.“* (I 1)

Pozitivem je to, že dítě **nemusí** být umístěno do **ústavního zařízení**, ale může zůstat v rodinném prostředí u náhradních rodičů. *„Děti nemusí do zařízení, když rodiče selhávají.“* (I 2)

Byl vznesen i podnět pro další výzkum. Konkrétně respondentka navrhla **zkoumat v časové ose**, jak institut PPPD vnímají děti umístěné v PPPD a děti předané do ústavní péče, a to se zohledněním skutečných nákladů a jejich postavení v dalším životě. *„Takže bych tam viděla i nějaké zpracování, jak třeba stát ušetří ve srovnání s lidmi, kteří tomu dítěti dají kus svého srdce.“* (I 7)

Finance

Pozitiva finančního nastavení pěstounské péče na přechodnou dobu byla zvažována z praktického hlediska – není možné být altruistou. Odměna v současné výši byla vnímána jako vyhovující. *„Je to přijatelná částka.“* (I 7) Dále bylo pozitivně hodnoceno odstupňování výše odměny podle stupně omezení dítěte. *„Líbí se mi, že je tam počítáno i s možným omezením dítěte, že je tam s tím počítáno.“* (I 5)

Doprovázení

Pozitiva v doprovázení byla viděna všemi respondentkami zejména po srovnání úpravy doprovázení před novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí a dnes. Před rokem 2013 si doprovázející organizaci zvolil málokdo a funkce doprovázení a kontrolní byly často dublovány pracovníky OSPOD v rámci náhradní rodinné péče. *„Dříve jsme to dělaly my a kombinovat obě role bylo někdy dost složité.“* (I 4)

Jako další pozitivum v doprovázení je vnímáno využití klíčového pracovníka k **domluvám a asistenci při kontaktování** biologické rodiny, případně nastavování kontaktů v předávacím procesu s náhradní rodinou, to bylo také často zmiňováno. *„Může být i případná pomoc při kontaktu s biologickou rodinou, když je nyní stále častěji kladen důraz na kontakty.“* (I 1)

Ochrana vlastní rodiny osoby v evidenci byla zmíněna jako další pozitivum v systému doprovázení. V rodině se může na přechodnou dobu vyskytnout i hodně specifické dítě a jeho péče zaměstná třeba všechny členy domácnosti, pak mohou být péčí vyčerpáni a je nutná jejich podpora. *„Podpora, že vlastně jejich péče je v pořádku.“* (I 7)

Vzdělávání

Jako pozitivní v nastavení vzdělávání bylo hodnoceno možné „**krytí zad**“ a prevence **předcházení problémů** při péči o ohrožené děti, jejich **odkrytí v prvopočátku**, popř. snazší řešení. „*Mohou přijít různá úskalí, která nebude chtít pěstoun řešit hned ze začátku a vzdělávání jim může pomoci se otevřít.*“ (I 3) Funkce a role osob v evidenci není vůbec jednoduchá a zaslouží si **odborné vedení**. Dalším pozitivem vzdělávání bylo vnímáno **společné setkávání** náhradních rodičů a **sdílení jejich zkušeností**. „*Myslím si, že je dobře, že se tam setkávají i s ostatními.*“ (I 6) Může to působit příznivě i jako prevence proti jejich vyhoření.

Respondentky pozitivně vnímaly fakt, že vzdělávání je **legislativně upraveno** tak, že se mu osoby v evidenci nemají možnost vyhnout. „*Třeba když se jim nechce, ale když je to určené, tak musí.*“ (I 6)

Dále bylo zmíněno, že v dnešní době jsou již žadatelé o náhradní rodinnou péči daleko **vzdělanější** a uvědomělejší v tom, co chtějí. Mají větší povědomí o právních normách, o tom, o co můžou žádat, jaké povinnosti musí plnit. „*Mají daleko větší povědomí o tom, co můžou žádat, s čím mohou počítat.*“ (I 4)

Motivace

Jako pozitivní v motivaci žadatelů o pěstounskou péči na přechodnou dobu respondentky vidí jejich snahu **měnit systém** nastavení péče o ohrožené děti, ochotu **poskytnout** dětem **lásku** a zájem o jejich osud. „*Chtějí měnit nastavení ve společnosti, nejsou lhostejní...*“ (I 8) Osoby podle respondentek chtějí ohroženým dětem umožnit prožít dětství v rodinném, relativně přirozeném prostředí. Musí být však připraveni na to, že se nejedná o lehkou práci a ne vždy se setkávají s pozitivní zpětnou vazbou od dítěte. Proto se zároveň předpokládá motivace **ustát** i tato **úskalí**, a přesto dále pečovat o ohrožené děti. „*Musí být připraveni na to, že to není jednoduchá práce...*“ (I 3)

Další pozitivní motivací může být i zachování rodinného prostředí, v němž dítě vyrůstá. V situaci, kdy nefunguje základní biologická rodina a dítě ji musí dočasně opustit, se dítěte ujímají lidé, kteří mu chtějí pomoci. Díky nim je možné těmto dětem **zachovat rodinné prostředí** s podporou vazeb a i to může být hlavní motivací osob v evidenci. „*Jsou zachovány základní rodinné vazby a oni to akceptují.*“ (I 7)

Sankce

Pozitiva v nastavení sankcí informantky viděly v **prevenci**, neboť když budou jasně nastavená pravidla, s nimiž budou osoby v evidenci seznámeny již v období přípravy, může se tímto způsobem dosáhnout **eliminace negativních skutků**. „*Pěstouni by už dopředu měli být seznámeni s možnými sankcemi a to by mohlo snížit riziko, že by mohlo být případně ublíženo svěřeným dětem...*“ (I 9)

Naopak pokud **nehrozí osobám v evidenci žádné sankce**, tak je to může vést např. k **nemorálnímu** či **závadovému chování** bez rizika možného trestu. Podle respondentek přitom není možné myslet pouze na svědomí osob v evidenci. „*Nejsou nastavené sankce, tak to člověka nedonutí dodržovat...*“ (I 1) Proto i jasné stanovení sankcí může být pozitivní.

Vývoj dítěte

Pozitiva dopadů využití PPPD byla viděna v poskytnutí plnohodnotného rodinného prostředí (ve srovnání s péčí **v ústavním zařízení**). „*...U té ústavní péče, která si jenom hraje na nějakou rodinu uměle vytvořenou, tak to není pořád přirozený model.*“ (I 8) V případě dobrých pěstounů může ohrožené **dítě poznat fungování zdravé rodiny** a mít tak pozitivní vzor do další etapy života, případně pozitivně ovlivnit jeho vnímání rodiny. „*Pokud ta pěstounská rodina funguje dobře, tedy tak, jak má, tak může být pro ty děti dobrý start, dobrý vzor...*“ (I 8) „*Slyšet a vidět fungování běžného dne v rodině...*“ (I 9) PPPD může přinést nový směr do systému náhradní rodinné péče. „*Rodinné prostředí je vlastně cesta, jak přetrhout tu linii těch ústavních dětí...*“ (I 7)

Jako ideální pro umístění do PPPD se jeví dítě bez specifických omezení. „*...Pro běžné dítě z běžné populace s běžnými problémy.*“ (I 4) Ovšem je otázkou, které z ohrožených dětí je „běžné“, nespécifické.

Dalším pozitivem PPPD je podle respondentek uplatňování **běžných výchovných postupů**, nezabředávání do odborností a využití běžného uvažování při řešení problémů. „*Přístupují k tomu zdravým selským rozumem...*“ (I 4) PPPD také zajišťuje **individuální přístup k dítěti** a jeho potřebám. „*U PPPD je dítě v rodině, má tam individuální přístup...*“ (I 12)

Využití institutu

Pozitivně vnímají informantky využití institutu PPPD především u **děti extrovertních**, které se rády pohybují v kolektivu a **nevadí jim změny**. „*Je vhodná u dětí, kterým změny v životě nečiní potíže...*“ (I 10) Dalším pozitivem může být minimalizace izolace dítěte v kolektivu vrstevníků z důvodu dočasné ztráty vlastní rodiny. Dítě se s tím lépe smiřuje a lépe se mu to sděluje ostatním. „*I pro dítě je lepší, když říká, že je u strejdy a tedy než v děčáku.*“ (I 6)

Obecně bylo informantkami sděleno, že PPPD je vhodné využít přednostně před ústavní péčí především u **mladších dětí**. U **starších nejsou** zatím s tímto institutem žádné **zkušenosti**, je však jen otázkou času, kdy se pěstouni na přechodnou dobu začnou orientovat i na starší děti. „*U starších dětí nemám zkušenosti, u malých dětí je to bez diskuze – ano.*“ (I 5)

Předávání dítěte

Na pozitiva předávání dítěte z PPNP do náhradní rodiny bylo nahlíženo velmi prakticky. Byl popsán příběh dobré praxe, jehož byla jedna informantka součástí. Měla možnost přímo participovat na procesu předávání a popsala **pozitivní zkušenost** s nastavením předávání s ohledem na potřeby dítěte. „*Jak to nastavily obě rodiny, mají můj velký obdiv.*“ (I 2) V tomto případě byl umožněn dlouhodobý kontakt náhradních rodičů a biologických rodičů v dvougeneračním domě pěstounů, kde byl pro tato setkávání připravený druhý byt.

Posouzení splnění dílčího cíle 2

Přesné znění stanoveného dílčího cíle 2: „*Reflektovat, jak sociální pracovníce z oblasti sociálně-právní ochrany dětí vnímají pozitiva institutu pěstounské péče na přechodnou dobu s využitím indikátorů.*“ Dílčí výzkumný cíl 2 se autorka snažila naplnit pomocí stejných indikátorů.

Legislativa byla hodnocena pozitivně v tom smyslu, že je vítáno, že PPPD ustavila. Jedna informantka sdílela negativní zkušenost se zdravotnickým zařízením, kam byly předány dvě děti, které tam byly upoutány na krizové lůžko. Proto informantka ocenila, že je možné již v současné době svěřit nezletilé dítě do PPPD a děti již nemusí tak často odcházet do ústavních zařízení. Jako podnět k dalšímu zkoumání v oblasti PPPD informantka navrhla zabývat se v časové ose tím, jak institut PPPD vnímají děti, které s ním mají vlastní zkušenost, a děti, které byly místo toho umístěny v ústavním zařízení, a to se zohledněním nákladů na PPPD a ústavní péči.

Indikátor **financí** byl hodnocen pozitivně v tom smyslu, že osoby v evidenci by měly za svou službu dostávat odměnu, což v dřívější legislativě nebylo takto specifikováno. Do budoucna bylo navrženo možné **vyšší finanční ohodnocení péče o handicapované děti** svěřené do PPPD.

U indikátor **doprovázení** bylo pozitivně hodnoceno, že je **upravené zákonem** a je osobám v evidenci **k dispozici**. Prospěšné je pro **sdílení zkušeností**, pro **asistenci** u kontaktů dítěte s rodiči či náhradními rodiči i jako ochrana osob v evidenci, např. proti vyhoření.

Indikátor **vzdělávání** byl pozitivně hodnocen jako „**krytí zad**“, možnost **předcházení problémů** a **preventivního působení**. Pozitivně bylo vnímáno ukotvení povinnosti vzdělávat se v legislativě, čímž se podle respondentek zamezí možnému vyhýbání se vzdělávání. Zároveň bylo pozitivně nahlíženo i na dlouhodobý vliv vzdělávání na osoby v evidenci, které jsou vnímány jako **vzdělanější** než dříve a poučenější, co se týče jejich práv a povinností.

Jako pozitivní **motivace** byla viděna snaha osob v evidenci o **změnu systému** péče o ohrožené děti, ochota poskytnout dětem lásku a umožnit jim prožít přechodné těžké období v přirozeném rodinném prostředí.

Na **sankcích** bylo pozitivně hodnoceno jejich **preventivní působení**, tedy možnost zamezit negativním skutkům, za které by měla sankce následovat.

Při posuzování pozitiv ve **vývoji dítěte** umístěného v PPPD byla oceněna možnost poskytnutí **plnohodnotné rodiny**. Dítě má možnost poznat **fungování zdravého rodinného prostředí** a může tak být **zlepšena jeho startovní pozice** do další životní etapy. To však předpokládá „zdravě fungující“ osoby v evidenci. Jako další pozitivum byl zmíněn **individuální přístup k dítěti** a k uspokojování jeho potřeb.

PPPD může být dobře **využíván** u dětí **extrovertních**, které se nebojí změn, a především u **malých dětí**. S využíváním tohoto institutu u dětí starších **6 let není žádná zkušenost**.

System **předávání dítěte** v PPPD byl pozitivně hodnocen prostřednictvím sdělení **příkladů dobré praxe**.

11.3 Dílčí cíl 3: Percepce negativ PPPD

Přesné znění stanoveného dílčího cíle 3: *„Reflektovat, jak sociální pracovníce z oblasti sociálně-právní ochrany dětí vnímají negativa institutu pěstounské péče na přechodnou dobu s využitím indikátorů.“*

Legislativa

Negativem současné legislativní úpravy pěstounské péče na přechodnou dobu je z pohledu respondentek její **doba trvání** v maximální délce jednoho roku. Přitom představa, že bude dítě 1 rok v PPPD a pak bude muset jen kvůli uplynutí maximální doby pro PPPD přejít do **ústavní péče**, je nepřijatelná. V této souvislosti byla zmíněna **etnicita dítěte**, která v případě příslušnosti dítěte k etnické menšině snižuje jeho šanci na umístění do dlouhodobé pěstounské péče. *„Negativum vidím i v tom, že není z přechodné pěstounské péče kam dál pokračovat, což je často problém romských dětí...“* (I 1) Bylo navrženo zrušit maximální dobu trvání PPPD a přizpůsobovat ji flexibilně konkrétnímu případu dítěte, jeho potřebám, případně i trvání soudního řízení. *„Mělo by to být více pružné nebo ohraničené na delší dobu.“* (I 5) V některých případech může být doba jednoho roku naopak příliš dlouhá. *„Dítě se naváže a pak jde zase dál...“* (I 12)

Finance

Negativně bylo vnímáno nedostatečné ošetření **pravidel čerpání rodičovského příspěvku**, která umožňují nastavit si u novorozence nejvyšší čerpání příspěvku trvajícím jen po dobu 2 let. Objevil se i názor, že tuto **dávku není nutné osobám v evidenci přiznávat**. *„Myslím si, že je to nadbytečné.“* (I 4) *„Mateřské dávky jsou pro matku, která zůstane doma s dítětem a nepobírá žádnou odměnu...“* (I 1) Otázka, zda by osoby v evidenci **měly pobírat odměnu** pěstouna i za období, **kdy nepečují o žádné ohrožené dítě**, byla vnímána různě. Například jedna respondentka byla proti této praxi za situace, kdy osoby v evidenci mohou **odmítnout přijetí dítěte** ze svých subjektivních důvodů. *„Pokud by to bylo nastavené tak, že dostávají peníze, i když se péčí o dítě mohou nějak vyhnout, tak by to tak nastavené být nemělo...“* (I 12) Jiná respondentka zase vnímala období, kdy osoby v evidenci nepečují o žádné dítě, jako příležitost pro regeneraci a zohlednila i znemožnění těmto osobám uzavřít jiný krátkodobý pracovní poměr.

Negativně se respondentky stavěly také k pojetí finanční odměny za pěstounskou péči jako **zdroje obživy**. Předpokládá se však, že během procesu přípravy osob v evidenci by byly takové motivy odhaleny. „*Měli by být odhaleni dříve, než budou zařazeni...*“ (I 2)

Doprovázení

Jako riziko při doprovázení byla zmíněna možná **neprofesionalita doprovázející organizace**. Respondentky kladly důraz na zajištění objektivitu, důvěry a zdravé angažovanosti těchto pracovníků. „*Aby byl klíčový pracovník nějakým způsobem objektivní...*“ (I 5)

Hrozí rovněž riziko, že si osoby v evidenci se svým klíčovým pracovníkem „**nesednou**“ a nebudou správně „navázání“. „*Rizika jsou vždy o lidech...*“ (I 1) Také byla v této souvislosti zmíněna možnost **výměny klíčového pracovníka**. „*Hodně záleží na osobnostech lidí...*“ (I 3) Bylo upozorněno také na situaci, kdy může být doprovázející pracovník až příliš **angažovaný**, nebude pracovat s rozvahou a bude se až **příliš citově angažovat**. „*Může do toho jít s emocemi...*“ (I 5) Obava byla i z **nedostatečné odbornosti** klíčové osoby, počtu pracovníků a nastavení pravidelných setkávání s pěstouny. „*Není to zdaleka personálně pokryté.*“ (I 4)

Vzdělávání

Respondentky pojmenovaly řadu rizik v oblasti vzdělávání pěstounů, např. zajištění jejich biologických či svěřených dětí, pokud se jim nepodaří zařídit jejich hlídání, časová či prostorová (vzdálenost) nedostupnost daného kurzu. „*Může to mít úskalí, že nebude zajištěné hlídání, či časová nebo místní dojezdnost bude pro ně složitá.*“ (I 3)

Negativně byl vnímán systém vzdělávání pro pěstouny jako celek. Bylo popsáno, že organizace poskytující vzdělávání nepostupují koncepčně, nezohledňují individuální potřeby osob v evidenci, není zajištěna **stejná úroveň** pro všechny osoby v evidenci atd. „*Záleží na tom, jaké bude mít pěstoun štěstí a kápne na tu dobrou organizaci.*“ (I 5) Organizace sice musí pracovat se **standardsy**, ale ty je možné různě obcházet. „*Dá se pod ně lecos schovat.*“ (I 5) Objevil se tedy návrh systém vzdělávání více **standardizovat na celorepublikové úrovni**, což se v současnosti skutečně připravuje. „*Měl by být jednotný vzdělávací systém...*“ (I 4)

Jako riziko či možná spíše omezení bylo vnímáno, že ne každá osoba v evidenci má dostatečnou **inteligenci** na to, aby vzdělávání pochopila. „*Může mít omezenější pohled nebo přehled, aby si odnesl ty správné informace...*“ (I 4)

Motivace

Jako rizikové v motivaci žadatelů o pěstounskou péči na přechodnou dobu respondentky vnímaly jejich **finanční motivaci**. Všechny však předpokládaly, že se to projeví již ve fázi přípravy a takoví žadatelé budou z celého procesu vyloučeni. Riziko bylo zmíněno i s odkazem na míru nezaměstnanosti, řada žadatelů může tímto způsobem řešit své existenční problémy.

Jako další negativní motivace byla zmíněna možnost **uspokojování si vlastních pocitů**, potřeb, případně ideálů. „*Kdyby ti pěstouni vlastně uspokojovali své osobní zájmy...*“ (I 9) „*Můžou si řešit nějaké své ideály...*“ (I 10) **Chťt pomoci** může také nabývat negativních významů – „páchat dobro“ bez ohledu na sdělení rodiny či odborníků, uspokojování si svých **nenaplněných citů a altruistický přístup** až za hranicemi objektivit.

Taktéž motivace pomoci ohroženým dětem u osob se zkušeností **nenaplněného mateřství** může být riziková, může vést k rychlé likvidaci psychického stavu pěstounů. „*U člověka to může být fakt likvidační...*“ (I 12) V praxi se u osob v evidenci osvědčila předchozí rodičovská zkušenost, protože se osoba v evidenci už osvědčila ve výchovné a rodičovské roli.

Nevhodnou motivací pro PPPD může být i řešení vlastní **osobní** či **zaměstnanecké krize**, hledání místa na pracovním trhu bez základní motivace pomoci dětem. „*Tak to je určitě na zvážení, jestli za tím je opravdu ta motivace, nebo vyřešit nějakou svoji osobní pracovní krizi...*“ (I 7) Problém také nastává, když si osoba v evidenci v průběhu péče o ohrožené děti řeší **osobní problémy** bez konzultace s odborníky.

Sankce

Negativem a zároveň nutností v oblasti sankcí je zejména jejich nedostatečná specifikace. Nabízí se varianta řešení, která byla zrealizována na Slovensku: osoby v evidenci mají uzavřený pracovní-právní vztah s ústavními zařízeními, které dozorují jejich péči a v případě špatné péče je s nimi pracovní-právní vztah ukončen bez možného návratu k této profesi.

„Když to vlastně srovnám se Slovenskem, že vlastně když jsou ti pěstouni něčí zaměstnanci, tak pokud se neosvědčí, tak je vlastně nikdo nezaměstná nebo propustí...“ (I 5)

Vývoj dítěte

Negativa v dopadech PPPD na dítě ve srovnání s ústavní péčí byla vnímána v tom, že v **ústavní péči** jsou k dispozici **praktiční odborníci**, kteří mají s ošetřením ohrožených dětí a především starších dětí s výchovnými problémy řadu zkušeností. „V ústavu jsou děti ošetřené v maximální možné míře po tý psychický stránce, různě se rozvíjí...“ (I 8) To není v PPPD zcela zajištěno, zdravotní stav dítěte může být v důsledku toho zanedbán. Ovšem k tomu může dojít i v běžné rodině. „Rizika spojený se zanedbaným zdravotním stavem, ale to můžu klidně udělat i já jako máma sama doma...“ (I 6)

Dále bylo nad negativy obou variant uvažováno v tom smyslu, že není možné všechny ústavy paušálně zatracovat. I tam lze najít odborníky, kteří se o děti starají s láskou a snaží se jim **předat maximum** a dobře je připravit do života. „I v těch ústavních zařízeních jsou lidé, kteří zde pracují s láskou a dobře... Určitě bych je nezatracovala...“ (I 8)

U citlivého a vnímavého dítěte svěřeného do PPPD může hrozit riziko, že se až **nezdavě přimkne k náhradním rodičům** a negativně pak nese zkušenost odchodu od pěstounů na přechodnou dobu. „Mohlo by špatně snášet, až by ta PPPD skončila...“ (I 9)

Také byla zmíněna **negativní motivace** pěstounů ve smyslu uspokojování si svých potřeb, tedy výběr ne zcela vhodných osob do evidence, které by před ústavní péčí zřejmě přednost nedostaly. „Pokud by si ti pěstouni nějak honili ego nebo by tam nějak byly finance, tak je pak pro dítě vhodnější ústavní péče...“ (I 9)

Negativní sdělení zaznělo i směrem ke starším dětem, kdy není zcela zřejmé, jak by na PPPD reagovaly. **Ústavní zařízení** jim zaručuje **anonymní prostředí**. „Že by třeba ty děti chtěly vyrůstat v ústavním zařízení, kde mají jakoby klid...“ (I 3)

Využití institutu

Jako negativní v souvislosti s využitím institutu vyzněla pochybnost nad vhodností umístování starších dětí do PPPD. Tyto děti by se měly jasně **vyjádřit**, zda by chtěly jít na přechodnou dobu, po kterou se o ně nemohou vlastní rodiče starat, k náhradním rodičům. „Závisí to na jejich názoru, na osobnosti dítěte...“ (I 10) „Že to dítě nebude chtít...“ (I 5)

V případě **závažných výchovných problémů** u dětí je velkým otazníkem odbornost pěstounů, případná specializace jejich vzdělávání – etoped, psycholog atd. Pokud pěstoun takto vzdělaný není, není vhodné tento institut využít. *„Ty přechodníci musí být vyloženě vzdělání jako třeba etoped nebo psycholog...“* (I 5) Je ovšem otázka, zda budou mít osoby v evidenci o tuto **profilaci** zájem a zda nebudou upřednostňovat péči pouze o bezproblémové a zdravé děti. *„Jestli se najde tolik pěstounů, kteří si troufnou na omezené děti.“* (I 2) *„Nedokážu si představit tu náročnost pro pěstouny při zdravotním omezení či mentální retardaci dítěte...“* (I 9)

Předávání dítěte

Jako riziko při předávání dětí bylo všemi informantkami vnímáno **dlouhodobé navázání** vztahů k pěstounům na přechodnou dobu, čemuž se musí přizpůsobit i velice pozvolné předání. *„Čachrování s dětmi, někde si dítě zvyklo a zase si musí zvykat jinde...“* (I 9) Klíčová je odborná práce na zdravém **odpoutání** dítěte z pěstounské rodiny na přechodnou dobu. *„Ta, co předala, aby se dokázala odpoutat...“* (I 2) Jako další riziko byla zmíněna situace, kdy **nepřeskočí jiskra**, kdy si zainteresované osoby nesesnou. *„Aby se nová pěstounka navázala na dítě...“* (I 2)

Posouzení splnění dílčího cíle 3

Přesné znění stanoveného dílčího cíle 3: *„Reflektovat, jak sociální pracovníce z oblasti sociálně-právní ochrany dětí vnímají negativa institutu pěstounské péče na přechodnou dobu s využitím indikátorů.“* Tento dílčí cíl se autorka pokusila naplnit opět devíti níže rozebranými indikátory.

Negativem legislativní úpravy je podle respondentek taxativně vymezená **maximální doba** trvání PPPD u dítěte ve výši jednoho roku. Situace, kdy by muselo dítě přejít z PPPD do ústavní péče jen z toho důvodu, že již uplynula **doba 1 roku** a čeká se na rozhodnutí soudu ve věci svěřením dítěte do dlouhodobé pěstounské péče nebo osvojení, je pro ně nepřijatelná.

Negativa finančního nastavení byla zmíněna s ohledem na možnost **čerpání** mateřských a rodičovských **dávek**. Tyto dávky slouží pro biologické či dlouhodobé náhradní rodiny jako kompenzace ušlé mzdy, nikoliv jako doplněk k platu (k odměně pěstouna).

V **oblasti doprovázení** bylo zmíněno riziko **neprofesionality** doprovázející organizace, nedostatečné odbornosti, ale také riziko nesouladu mezi osobami v evidenci a jejich klíčovým pracovníkem, neschopnost se **propojit** a navázat, nedostatek vzájemné důvěry.

Rizika ve vzdělávání osob v evidenci byla viděna spíše jako **provozní**, např. nemožnost zajištění hlídání pro děti osob v evidenci, časová či prostorová nedostupnost. Negativně byly vnímány nedostatky v zajištění stejné úrovně vzdělávání pro všechny, nabízí se možnost tento směr více **standardizovat**, podobně jako je tomu nyní u přípravy žadatelů o náhradní rodinnou péči.

V **oblasti motivace** žadatelů byla jednoznačně negativně vnímána **finanční** motivace. Předpokládá se však, že bude eliminována již v období přípravy osob v evidenci. Jako negativní byla dále hodnocena potřeba uspokojit si vlastní potřeby, své ideály, nenaplněné city, altruistický přístup za hranicemi objektivit, nenaplněné mateřství a řešení osobní a zaměstnanecké krize touto formou.

V **oblasti sankcí** bylo vnímáno jako rizikové **nedostatečné vymezení sankcí**. Jako **příklad dobré praxe** byla zmíněna úprava na **Slovensku**, kde je osoba v evidenci zaměstnancem ústavního zařízení a sankce jsou součástí pracovně-právního vztahu.“

Rizika vývoje dítěte v PPPD ve srovnání s ústavní péčí byla spatřována v odbornosti pracovníků ústavních zařízení, kteří mají dlouholeté zkušenosti s péčí o ohrožené děti, a naopak v potenciální nedostatečné odbornosti osob v evidenci. Jako další možné ohrožení bylo zmíněno **nezdravé navázání** dítěte na osoby v evidenci, případně opačně.

Negativem ve využití institutu PPPD je podle respondentek jeho omezené využití na případy dětí do šesti let věku. U **starších dětí nad 10 let** a u dětí se závažnými **výchovnými problémy** může působit potíže. Jako možné řešení do budoucna se nabízí návrh jedné informantky na profilaci, specializaci některých osob v evidenci na případy specificky ohrožených dětí se zohledněním náročnosti péče o ně.

Jako **riziko při předávání dětí** bylo označeno nezdravé **dlouhodobé navázání**, které je nutné ošetřit pozvolným a postupným předáváním a navazováním vztahů s dlouhodobými náhradními rodiči. Existuje i riziko, že se **nepodaří navázat**, protože tzv. „nepřeskočí jiskra“.

12 Shrnutí empirické části

Za účelem splnění hlavního výzkumného cíle byly vytvořeny tři dílčí cíle. Všechny tři se autorka pokusila naplnit v rámci rozhovorů se sociálními pracovníci OSPOD, a to nejdříve **obecným sdělením** a následně **negativy** a **pozitivy vztahujícími se k institutu PPPD**.

Z rozhovorů vyplynulo, že institut PPPD tak, jak je od 1. 1. 2013 **legislativně** upraven, je respondentkami kvitován. Hodnotí ho jako **vhodnou cestu** k umístování ohrožených dětí, které jsou dále osvojovány a svěřovány do dlouhodobé pěstounské péče, nebo ideálně navraceny zpět do biologické rodiny. Jako podnět k možné změně legislativy bylo navrženo zrušení direktivně nastavené doby trvání umístění do PPPD na **maximálně 1 rok**. Dále by mohla být přesněji určena lhůta pro rozhodování soudů při svěřování do/z PPPD, neboť v současné době je nejednotný systém v rozhodování a nelze přesně odhadnout čas, kdy bude zahájeno soudní řízení a následně rozhodnuto.

Nastavení **finanční odměny** pro osoby v evidenci bylo hodnoceno jako **dostatečné** s ohledem na průměrný příjem v ČR a nutnost pečovat **o dítě 24 hodin denně**. Zároveň dochází k čerpání odměny pěstounů i v období, kdy nepečují o **žádné dítě**. Bylo navrženo, aby se upravila pravidla pro čerpání pěstounských dávek a dávky na úhradu potřeb dítěte a nebylo již možné čerpat dávky nemocenského pojištění či SSP (peněžitá pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek).

Doprovázení osob v evidenci bylo též hodnoceno pozitivně: pěstouni mají na přechodnou dobu k dispozici klíčového pracovníka, který je v jejich službě **doprovází** a **sdílí** s nimi jejich **problémy** a **úskalí**, může **asistovat** při kontaktech s biologickými či náhradními rodiči. Jeho další funkcí by podle respondentek mohl být **dohled nad kompetencemi** pěstounů při jejich dlouhodobém výkonu práce. Jako možné riziko doprovázení byla zmíněna nekompetentnost klíčového pracovníka, případně nesoulad s ostatními zúčastněnými.

Nastavení povinnosti **vzdělávat** se bylo opět hodnoceno **pozitivně**. Podle respondentek by mělo být **pravidelné, průběžné**, případně doplněné **samostudiem** nebo **supervizí**. Jako pozitivní byla hodnocena možnost **přípravy osob** v evidenci na možné situace, které mohou při péči o ohrožené dítě nastávat, a trénink jejich zvládnutí v praxi. Jako riziko byla hodnocena **nejednotná kvalita** poskytovaného vzdělání, případně nemožnost zajištění hlídání dětí osob v evidenci, časová či dojezdová nedostupnost.

Motivace osob v evidenci byla viděna především jako touha **pomoci ohroženým dětem** s ohledem na energii, odhodlání, čas a možnosti se věnovat ohroženým dětem ze strany osob v evidenci za předpokladu **osobnostní zralosti**. Osoby v evidenci podle respondentek svou činností pomáhají zlepšovat **system** péče o ohrožené děti a umožňují dětem poznat zdravé fungování rodinného prostředí. Jako negativní motivace byla jednoznačně hodnocena **finanční zjištění** v zájmu o tuto profesi, případně snaha „**páchat dobro**“ ze svého pohledu, bez akceptace doporučení odborníků.

Sankce by v případě zneužití PPPD **měly být jasně nastaveny**. Jako příklad dobré praxe byla uvedena péče o ohrožené děti na Slovensku. Zde jsou osoby v evidenci zaměstnanci ústavního zařízení v rámci pracovně-právní úpravy a v případě jejich selhání je s nimi ukončen pracovní poměr a již je nikdo v této profesi nezaměstnán. Nastavení sankcí by mělo působit zejména **preventivně**.

Při srovnání **vývoje dítěte** v PPPD a v ústavní péči byla zmiňována pozitiva spíše směrem k PPPD. Byly sděleny **příklady dobré praxe** s popisem dětí umístěných v PPPD. Pozitivem této formy péče je **individuální přístup** k uspokojování potřeb dítěte, což v ústavní péči není možné zajistit. Ústavní péče však byla zmíněna jako další možná varianta při péči o ohrožené děti, kterou nelze zcela vyloučit ze systému. Ovšem jako **priorita** byla zmiňována **PPPD**. Jsou zde však i možná rizika negativního ovlivnění vývoje dítěte, pokud nebude dobře ošetřeno možné **nezdravé navázání** osob v evidenci k dítěti, případně obráceně nebo i současně. Dítě tak může být poškozeno další **ztrátou**.

Institut PPPD by měl být dle respondentek využíván při péči o **malé děti**, především děti vhodné k osvojení. Jako téma k diskusi byly zmíněny děti s vážnými výchovnými problémy, případně děti těžce zdravotně omezené. Jako varianta řešení se nabízí možná **specializace osob v evidenci** na tyto děti a jejich specializovaná příprava.

Nastavení **předávání dítěte** z PPPD zpět do biologické rodiny, případně do náhradní rodiny, by mělo respektovat **potřeby dítěte** a jeho osobnostní založení. Je možné využít doprovázející organizaci s psychologickým dozorem. Jako riziko při předávání dítěte byly zmíněny odlišné představy a nesoulad osob v evidenci a biologických či náhradních rodičů, s tím však může pomoci doprovázející organizace.

ZÁVĚR A DISKUSE

V závěru diplomové práce budou stručně a shrnuty a zhodnoceny výsledky výzkumu. Hlavní výzkumný cíl byl na základě zodpovězení dílčích výzkumných cílů naplněn. Získání dat formou rozhovorů se sociálními pracovníci na oddělení sociálně-právní ochrany dětí se ukázalo jako vhodná technika, kterou byly získány relevantní informace. Počet respondentek (12) se jeví jako dostatečný. Ve většině případů se jednalo o sdělení teoretických stanovisek, která byla promyšlena s ohledem na odbornou literaturu. Vzhledem k tomu, že se jedná o institut, který u nás ještě není plně zavedený, nedalo se očekávat, že pracovníci budou mít velké množství osobních odborných zkušeností. Cílem však bylo zjištění jejich stanovisek k tématu PPPD a též téma PPPD dostat více do jejich povědomí. To se dle autorky podařilo, neboť i po provedeném výzkumu se na ni respondentky obracejí, sdělují svá stanoviska, sdílejí praktické zkušenosti a konzultují. Autorka považuje institut PPPD za velmi užitečný nástroj v péči o ohrožené děti a vidí v něm velkou budoucnost s přesahem do dalších věkových kategorií ve smyslu zajištění péče o děti ve věku 0–18 let.

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit vnímání pozitiv a negativ institutu pěstounské péče na přechodnou dobu ze strany vybraných sociálních pracovníků. V rámci dílčího cíle 1 byla zkoumána obecná stanoviska k tomuto institutu. Bylo zjištěno, že institut PPPD je respondentkami vnímán jako potřebný a mající své místo v péči o ohrožené děti, které nemohou vyrůstat v biologické rodině. V současné době se tento institut využívá především při umístění novorozenců, u kterých rodiče dali souhlas s osvojením, a je otázkou času, kdy bude využíván i pro další děti, které nemohou vyrůstat ve své biologické rodině, ať už z jakýchkoliv příčin. A to bylo i cílem rozhovorů – uvědomění si různých možností, které sociální pracovníci mají, a uvažování o pozitivních a negativních stránkách tohoto institutu. Při péči o ohrožené děti je třeba mít povědomí o různých řešeních jejich případného umístění a využívat aktuální legislativní úpravy.

V teoretické části diplomové práce jsou předestřeny podmínky, za jakých je možné se stát osobou v evidenci, tedy pěstounem na přechodnou dobu, jaké jsou zkušenosti s tímto institutem v ČR i v zahraničí. Pozitivní zkušenosti ze Slovenska byly též kvitovány respondentkami, které by uvítaly podobné nastavení sankcí a lepší ukotvení tohoto institutu v pracovně-právním procesu i u nás.

Finanční ohodnocení je jasně dané legislativní úpravou, podle respondentek by však nemělo být hlavním motivem pro to stát se osobou v evidenci. Vyšší míra nezaměstnanosti k tomu může vést – autorka se sama setkala s nabídkou pěstounské péče na přechodnou dobu pro uchazeče o zaměstnání od zprostředkovatelky zaměstnání na úřadu práce.

Úloha doprovázení a následně i vzdělávání osob v evidenci je jak v teoretické části práce, tak i v té výzkumné hodnocena jako pozitivní změna, která je nutná pro dobré zajištění PPPD i jako možná prevence proti vyhoření. Není zcela jasné, jak dlouho je možné tuto službu vykonávat. Osoby v evidenci by měly být zralými osobnostmi, co se týče dalšího rozvoje a profesionálního zastřešení.

Srovnání PPPD s ústavním zařízením z pohledu vývoje dítěte byla jak v teoretické části práce, tak i v rámci výzkumu hodnocena pozitivně směrem k PPPD. PPPD byla prezentována jako jeden z možných prostředků k zajištění péče o ohrožené dítě, nikoliv však jako jediný. Je otázkou, zda je možné v budoucnu pracovat na profilaci osob v evidenci v oblasti specifických potřeb ohrožených dětí, a podpořit tak další rozvoj institutu PPPD. Děti s vážnými výchovnými problémy, případně infekčně či velmi vážně nemocné byly v obou rovinách zvažovány a nakonec spíše nedoporučovány k umístění do PPPD.

Předávání dítěte z PPPD zpět do biologické rodiny či do náhradní rodiny má být dle teoretických poznatků i dle rozhovorů s respondentkami přizpůsobeno na míru potřebám dítěte. Je zde však legislativní nejasnost a nejednotnost v rozhodování jednotlivých soudů, v současné době tak není možné předpokládat, jak dlouho bude trvat soudní jednání. Ze zkušeností respondentek se jeví jako důležité jasnější nastavení legislativního procesu, protože v současné době není možné s ohledem na potřeby dítěte dodržet odpovídající časový rámec předávání dítěte.

Další změnou v oblasti PPPD by mohla být standardizace nabídky služeb odpovídajících vzdělávacích akcí doprovázejících organizací směrem k osobám v evidenci. V současné době je kvalita nabízených služeb rozmanitá a poskytující organizace se se standardy teprve učí pracovat. Jako možnost se jeví jednotné vedení osob v evidenci a zároveň využití sankcí, jak je praktikováno na Slovensku. Osoby v evidenci jsou v pracovně-právním vztahu s ústavním zařízením, který jejich činnost dozoruje. Zlepšení a zkvalitnění propojenosti mezi jednotlivými subjekty je cestou, jak naplnit trendy soudobé sociální politiky v kontextu správního řízení a občanského soudního řádu.

Velmi zajímavým podnětem od jedné respondentky byl námět na další zkoumání životních cest dětí umístěných do PPPD a dětí vyrůstajících v ústavní péči se zohledněním jejich postavení v životě, schopností řádně fungovat a vyčíslení nákladů pro stát. Často je poukazováno na vysoké dávky (odměny pěstounů), ale náklady na umístění dítěte do ústavního zařízení jsou pravděpodobně ještě vyšší. Další výzkum by bylo možné rozšířit o další rozhovory s angažovanými odborníky (doprovázející organizace, pracovníci ústavních zařízení, pediatři, psychiatři, právníci atd.) nebo přímo s osobami v evidenci. Výsledky dalšího zkoumání v této oblasti by mohly být zdrojem relevantních informací pro další směřování tohoto institutu a předcházení možných úskalí. Případně by mohl být touto cestou představen i přínos PPPD pro společnost po materiální i nemateriální stránce.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Sborník dobrých praxí*. Hradec Králové: Dukase s. r. o., 2013.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

PURVIS, Karyn B., CROSS, David R. a Wendy Lyons SUNSHINE. *Dítě v nové rodině*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 256 s. ISBN 978-80-247-4535-0.

ROTREKLOVÁ, Eva, HOFROVÁ, Veronika, KOTEK, Miloslav a Jana LÁSKOVÁ. *Příprava pěstounů a osvojitelů: metodické poznámky pro lektory příprav pěstounů a osvojitelů*. Brno: Trialog, 2003. 31 s.

ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy. Teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-807-3673-185.

ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. 200 s. ISBN 978-80-262-0065-9.

Elektronické zdroje a dokumenty

BROWNE, Kevin, HAMILTON-GIACHRITSIS, Catherine, JOHNSON, Rebecca a Shihning CHOU. Young Children in institutional care in Europe. In: *Early Childhood Matters*. [online]. 2005, č. 105 [cit. 2015-04-20]. ISSN 1387-9553. Dostupné z: <https://www.crin.org/docs/Children%20Without%20Parental%20Care.pdf>.

HUDEKOVÁ, Andrea a Dana PUKANCOVÁ. Slovensko: aktuálna situácia a zmeny v systéme starostlivosti o deti odlúčené od rodičov. In: *Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů: Sborník z XIV. celostátního semináře*. [online]. Brno: Triáda, o. s., 2014, s. 17–18. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: http://www.triada-centrum.cz/publ/sborniky/sbornik_2014.pdf.

HOFROVÁ, Veronika a Eva ROTREKLOVÁ. Inovativní prvky v odborné přípravě na přijetí dítěte do pěstounské péče a odborné služby pro pěstouny a rodiče. In: *Aktuální otázky*

náhradní rodinné péče: Sborník z VII. celostátního semináře NRP. [online]. Brno: Triáda, o. s., 2007, s. 12–19. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: http://www.triada-centrum.cz/publ/sborniky/sbornik_2007.pdf.

KONEČNÁ, Hana a Markéta SUDOVÁ. *Jak dál s pěstounskou péčí na přechodnou dobu?* [online]. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s., 2011. ISBN 978-80-87455-25-8. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: http://www.nadacesirius.cz/soubory/kestazeni/nrp_jak_dal_s_p_estounskou_peci_na_prechodnou_dobu.pdf.

MACELA, Miloslav a Klára TRUBAČOVÁ. *Novela o sociálně-právní ochraně dětí.* In: *Aktuální otázky náhradní rodinné péče: Sborník z VII. celostátního semináře NRP.* [online]. Brno: Triáda, o. s., 2012, s. 10–13. [cit. 2015-04-20]. ISBN 978-80-260-3578-7. Dostupné z: http://www.triada-centrum.cz/publ/sborniky/sbornik_2012.pdf.

MACELA, Miloslav. *Informace o postupech spojených s umístováním dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu.* [online]. Praha: MPSV, 2013. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14851/umistovani_deti_PPPD.pdf.

National Minimum Standards for Fostering Services. London: The Stationery Office, Department of Education, 2011. 62 s. ISBN 978-1-84775-867-5. Dostupné také z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/192705/NMS_Fostering_Services.pdf.

TRUBAČOVÁ, Klára et al. *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti.* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. 81 s. [cit. 2015-04-20]. ISBN 978-80-7421-039-6. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/15309/PPPDpro_nejmensi_deti.pdf.

Pěstounská péče na přechodnou dobu. In: *Sborník praxe novely o sociálně-právní ochraně dětí – S rozumem a citem.* [online]. Říčany: Rozum a Cit, z. s., 2013, s. 36–40. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: http://www.rozumacit.cz/zs/file_prirucky_a_publicace/RaC-Sbornik_listopad_2014.pdf.

ROTREKLOVÁ, Eva. *Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí – nové podmínky pro sanaci narušeného rodinného prostředí a náhradní rodinnou péči.* In: *Aktuální otázky náhradní rodinné péče: Sborník z V. celostátního semináře NRP.* [online]. Brno: Triáda, 2006,

s. 6–10. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: http://www.triada-centrum.cz/publ/sborniky/sbornik_2006.pdf.

ROTREKLOVÁ, Eva a Veronika HOFROVÁ. Pěstounská péče na přechodnou dobu. In: *Aktuální otázky náhradní rodinné péče: Sborník z V. celostátního semináře NRP*. [online]. Brno: Triáda, 2006, s. 14–16. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: http://www.triada-centrum.cz/publ/sborniky/sbornik_2006.pdf.

ROTREKLOVÁ, Eva. Pěstounská péče na přechodnou dobu. Tematická skupina – reflexe zkušeností a příklady dobré praxe. In: *Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů: Sborník z XIII. celostátního semináře*. [online]. Brno: Triáda, 2013, s. 38–42. [cit. 2015-04-20]. ISBN 978-80-260-5449-8. Dostupné z: http://www.triada-centrum.cz/publ/sborniky/sbornik_2013.pdf.

ROTREKLOVÁ, Eva. Doprovázení a odborné služby při výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu. In: *Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů: Sborník z XIV. celostátního semináře*. [online]. Brno: Triáda, 2014, s. 22–27. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: http://www.triada-centrum.cz/publ/sborniky/sbornik_2014.pdf.

SIMEK-LEFEUVRE, Ivanka. Dítě a jeho rodiče v situaci separace: proč a jak udržovat kontakt s rodiči dítěte umístěného v instituci a/nebo v pěstounské rodině. Zkušenosti z francouzské dvacetileté praxe. In: *Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů: Sborník z X. celostátního semináře*. [online]. Brno: Triáda, 2010, s. 19–32. [cit. 2015-04-20]. ISBN 978-80-254-8745-7. Dostupné z: http://www.triada-centrum.cz/publ/sborniky/sbornik_2010.pdf.

VRÁNOVÁ, Lucie. *Sociálně-právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice*. [online]. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. [cit. 2015-04-20]. ISBN 978-80-874-5509-8. Dostupné také z: http://www.nadacesirius.cz/soubory/ke-stazeni/nrp_socialne_pravni_analyza_prechodne_pece_v_cr.pdf.

WESTPHALOVÁ, Lenka. Svěření dítěte do pěstounské péče v novém občanském zákoníku. In: *Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů: Sborník z XII. celostátního semináře*. [online]. Brno: Triáda, 2012, s. 42–48. [cit. 2015-04-20]. ISBN 978-80-260-3578. Dostupné z: http://www.triada-centrum.cz/publ/sborniky/sbornik_2012.pdf.

Legislativní a jiné oficiální dokumenty

Akční plán k naplnění národní strategie ochrany práv dětí. [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2015-06-15]. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14311/APN_NSOPD_2012-2015.pdf.

ČR. Zákon č. 94 ze dne 13. prosince 1963, o rodině (v platném znění). In: *Sbírka zákonů ČR*. 1963, částka 53, s. 339–350. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=1232>

ČR. Zákon č. 401 ze dne 5. září 2012, o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů ČR*. 1963, částka 147, s. 5090–1544. Dostupné také z: http://www.msmt.cz/uploads/legislativa/2012_401.pdf.

ČR. Zákon č. 359 ze dne 9. prosince 1999, o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, s. 7662. Dostupné také z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=48272&nr=359~2F1999~20Sb.&ft=pdf>.

ČR. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012, občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33, s. 1026–1368. Dostupné také z: aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=6144.

ČR. Zákon č. 104 z 20. listopadu 1989, Úmluva o právech dítěte. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 22. Dostupné také z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=39097&nr=104~2F1991~20Sb.&ft=pdf>.

ČR. Zákon č. 292 ze dne 12. září 2013, o zvláštních řízeních soudních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 112, s. 3186. Dostupné také z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=80583&nr=292~2F2013~20Sb.&ft=pdf>.

Nevládní zpráva o plnění Úmluvy o právech dítěte v České republice. [online]. Praha: V zájmu dítěte, o. s., 2010. [cit. 2015-06-15]. Dostupné také z: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/Zprava_o_plneni_Umluvy_akt.pdf.

Národní strategie ochrany práv dětí. [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2015-06-15]. Dostupné také z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14309/NSOPD.pdf>.

Jako zdroj posloužily autorce této diplomové práce také zkušenosti nasbírané v rámci stáže v Lotyšsku pořádané UHK v listopadu 2014.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Srovnání kojeneckých ústavů a PPPD.	26
Tabulka 2. Transformace hlavního cíle do tazatelských otázek.....	36
Tabulka 3. Přehled informantek.	37

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: PPPD v praxi	73
Příloha 2: Žádost o zařazení do evidence	87
Příloha 3: Přepis rozhovoru	89

PŘÍLOHA 1: PPPD V PRAXI

Následující popis zkušeností pěstounů na přechodnou dobu je čerpán z dokumentu „Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti“ (MPSV, 2011).

PŘÍPAD /A/

První dítě umístěné do PPPD byl novorozenec. Jeho matka během těhotenství užívala pervitin. Porod proběhl překotně cestou do porodnice bez přítomnosti zdravotníků. Teprve po porodu k autu dorazila Rychlá záchranná pomoc a převezla dítě i rodičku do porodnice, kde byla provedena veškerá vyšetření. Matka z nemocnice utekla.

V propouštěcí zprávě z porodnice se uvádí: „Partus extrahospitalis, nesledované těhotenství, matka s abusem Pervitinu, po příjezdu posádky RZP dítě již porozené. Hypotrofická holčička leží na zadním sedadle v autě, podchlazená, cyanotická, údajně bez dyspnoe. Apgar odhadem 6-8-10. Po transportu na naše pracoviště a po zahřátí vše v normě. Náběry u matky HBsAG neg, antiHCV a antiHAV total pozitivní.“ Rodička během těhotenství nedocházela na vyšetření, těhotenství nebylo sledováno, dítě se narodilo s porodní váhou 2470 g. Před porodem rodička prohlásila, že se o dítě nebude chtít starat, a vyjádřila předběžný souhlas s osvojením. Měla nastoupit do výkonu trestu, čemuž se chtěla vyhnout, proto se pracovníkům příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) nedařilo navázat s ní kontakt. Nezdržovala se na adrese trvalého bydliště, ani její rodiče o ní neměli žádné zprávy. Předpokládalo se tedy, že pokud nebude nalezena, bude vysloven po dvou měsících nezájem a dítě bude umístěno do osvojitelské rodiny.

Rozhodnutí o předání dítěte do PPPD

Na základě informací z krajského úřadu (KrÚ) o existenci PPPD se terénní pracovníce dítěte rozhodla využít možnosti PPPD do doby, než uplyne doba pro stanovení nezájmu. Třetí den po porodu byli tedy prostřednictvím OSPOD KrÚ osloveni pěstouni, kteří následně projeví ochotu převzít dítě do péče. Vzhledem k tomu, že se jednalo o první dítě, které mělo být po narození umístěno do PPPD a nikoliv do kojeneckého ústavu, docházelo k nepochopení ze strany zdravotnických pracovníků porodnice, takže jim bylo potřeba důkladně principy PPPD vysvětlit. Vzhledem k tomu, že po porodu dítě nepřibíralo na váze, čekalo se na propuštění až do desátého dne věku dítěte. Pak bylo toto dítě na základě předběžného opatření propuštěno do péče pěstounů. Zde dítě začalo přibývat na váze a celkově velice dobře prospívalo. Biologickou matku se nepodařilo najít ani po uplynutí šesti týdnů, ani po dvou měsících po porodu, proto pracovníce OSPOD zahájila řízení ke stanovení nezájmu. Mezitím byla rodička nalezena policií a byla převezena do věznice k výkonu trestu. Souhlas s osvojením odmítla dát, pokračovalo tedy řízení ke stanovení nezájmu.

Průběh soudních jednání

Ve třetím měsíci věku dítěte bylo nařízeno předběžným opatřením soudu provést příslušné kroky ke změně zdravotní pojišťovny. Taktéž byl podán návrh na zbavení rodičovských práv. Mezitím soud oslovil matku rodičky s dotazem, zda převezme péči o dítě. Na základě toho podala matka rodičky s přítelem žádost o svěření dítěte do péče, i když již od první chvíle před sociální pracovníci deklarovali, že nemají možnost se péče skutečně ujmout a že žádost

podávají jen proto, aby si to časem nevyčítali. První soudní jednání proběhlo v době, kdy bylo dítěti již 6 měsíců. Během něho byl stanoven nezáměr rodičky. Žádost prarodičů o svěřeni dítěte do péče však projednána nebyla, čekalo se na šetření rodičky. Výslech rodičky ve věci svěřeni dítěte do péče prarodičů proběhl v době, kdy bylo již dítěti 8 měsíců. Soudní jednání o svěřeni dítěte do péče prarodičů bylo stanoveno až na dobu, kdy dítěti běžel již 14. měsíc života.

Ve 14. měsíci života dítěte proběhlo sloučené soudní jednání, během kterého byla zamítnuta žádost prarodičů o svěřeni do péče, dítě bylo opětovně svěřeno do péče pěstounů. Během celé této doby bylo dítě do péče pěstounů svěřováno na základě opakovaných předběžných opatření soudu. V 15. měsíci života dítěte rozsudek nabyt právní moci. Neprodleně byli vybráni vhodní osvojitelé a byly zahájeny kroky vedoucí k předání dítěte do jejich péče. Pěstouni zajistili a dodali na OSPOD podklady potřebné k rozhodnutí poradního sboru - vyjádření pediatra a psychologa, tedy potřebné podklady ke kompletní spisové dokumentaci dítěte dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

PO UMÍSTĚNÍ DÍTĚTE DO RODINY PĚSTOUNŮ NA PŘECHODNOU DOBU

Dítě v rodině pěstounů po celou dobu velice dobře prospívalo. Téměř nebylo nemocné. Velice dobře přibývalo na váze. Pěstouni s ním docházeli na pravidelné kontroly k pediatrovi. Již v prvním měsíci po narození si začalo všimát hraček zavěšených na hrazdičce. S pěstounskou rodinou zvládlo absolvovat výjezdy podle potřeb rodiny (na hory, do přírody, po památkách, na výstavy, na koncerty). Ve dvou měsících již hračky sledovalo pozorně. Mělo rádo, když si s ním někdo povídá.

Citace z vyjádření pediatra ve věku tří měsíců: „Při přijetí drobnější, do poradny docházelo s náhradní rodinou pravidelně, pěkně přibývalo na hmotnosti a prospívalo zcela bez komplikací. Nebylo dosud nemocné, zcela zdrávo. Péče o dítě vynikající.“ Mělo vytvořenou viditelnou vazbu na rodinu pěstounů, rozlišovalo mezi pečujícími osobami. Ve čtvrtém měsíci se začalo nahlas smát. V pátém měsíci zvedlo hlavičku, začaly mu růst zoubky a poprvé bylo nemocné, uzdravilo se ale bez nutnosti podat antibiotika. V šestém měsíci se snažilo zvedat a posouvat, rádo si povídalo, jevílo zájem o hračky a rádo si hrálo s dětmi. V devátém měsíci dávalo otevřeně najevo zájem o nové věci, milovalo procházky a sledovalo vše kolem, zvláště zvířata, zvuky, ptáky a vítr. V novém prostředí se dobře adaptovalo.

V desátém měsíci byla jeho strava doplněna o další potraviny, začalo projevoovat radost z toho, když své okolí něčím pobaví. V jedenáctém měsíci reagovalo bouřlivě na očkování, po týdnu se vše uklidnilo. Rytmus jídla a spánku se od narození udržoval stále po třech hodinách s prodloužením intervalů v noci. Začalo se pokoušet zvedat z volného prostoru a mělo z toho radost. Rádo se koupalo v bazénech, nemělo strach z vody, ale uvědomovalo si, že musí být opatrné. Do roka učinilo první krůčky.

Ve třinácti měsících již mělo 8 zubů, začal se měnit jeho rytmus spánku – spalo již jen dvakrát denně, v noci se několikrát vzbudilo na mléko, pak ale dále bez problémů usnulo a spalo dál. Velice dobře se učilo vyjadřovat, co potřebuje. Pečující osoby bralo za ruku a odvádělo si je tam, kde od nich něco žádalo – procházku, čtení, hračku, jídlo apod. Citace z psychologického vyšetření v 15 měsících: „Při vyšetření dítě hledá jistotu u pěstounky, po chvíli ho začínají zajímat předkládané předměty a začíná navazovat kontakt s vyšetřujícím, úzkost se ztrácí, dítě je dobře adaptované v nové situaci. Zachází diferencovaně s různými hračkami, rychle se učí, má zájem o nové věci. Úroveň pozornosti odpovídá věku, dítě má snahu spolupracovat. Je živé, úroveň jeho aktivity odpovídá věku. Vývoj rozumových

schopností probíhá rovnoměrně, odpovídá chronologickému věku. Adaptivní chování. Dítě staví komín z kostek, vkládá kostky do hrníčku, kuličky do lahvičky i z lahvičky, vloží jednoduchý tvar do otvoru, čmárá. Dává přednost chůzi, umí sebrat hračku ze země, hází s míčem. Používá desítky slov, ochotně nová opakuje, pojmenuje obrázek v knížce, ukáže čtyři části těla. Podá jmenované běžné předměty, rozumí některým pokynům bez gest. Je společenské, sociální kontakt vyhledává, těší se z něho. Se zájmem pozoruje okolí, napodobuje. Má silnou citovou vazbu na pěstounku, v její přítomnosti je klidné, exploruje, rychle se adaptuje. V noci se ještě budí, potřebuje napít a opět usíná. Dudlík od 11 měsíců odmítá. Jí přiměřeně, není vybíravé, učí se ochotně jíst běžnou stravu. Rádo si s dospělým prohlíží knížky, pojmenovává obrázky a napodobuje nová slova, rádo poslouchá hudbu a tancuje při ní. Závěr: Jde o dítě s úrovní psychomotorického vývoje odpovídající chronologickému věku. V pěstounské rodině má pocit zázemí, jistoty. Doporučeno při předávání do nové rodiny pozvolna zvykat dítě na nové prostředí. Dítě předat až v situaci, kdy naváže vztah s novými rodiči.“

Po celou dobu péče pořizují pěstouni průběžnou dokumentaci o průběhu péče i o psychomotorickém vývoji dítěte. Navíc pořizují fotografie, videozáznamy a písemné informace o tom, jak se dítě v jednotlivých obdobích chová, jaké má zvyklosti, co má rádo, co snáší obtížně, v jakém je zdravotním stavu, co už dokáže, zkrátka o všem, co by později mohlo rodinu, do které bude dítě umístěno, zajímat, včetně veselých zážitků.

Foto a video dokumentace je vedena ve dvou podobách – jedna, na které je pouze dítě, aby si samo mohlo vybrat, komu které fotografie a kdy chce ukazovat, nebo pro případ, že by další rodina nechtěla údaje o pěstounské rodině dítěti či okolí poskytovat. V druhé složce jsou pak foto a video dokumentace, kde jsou spolu s dítětem i další osoby, se kterými se dítě setkalo. Dále pěstouni museli zajišťovat ochranu osobních údajů dítěte, což je složitější než v ústavním zařízení, protože se pěstouni pohybují v běžném prostředí, které se o situaci dítěte zajímá. Z tohoto hlediska se pěstouni rozhodli používat pro okolí jméno, které nemusí být totožné se jménem uvedeným v dokladech. Pro dítě se pěstouni nenazývali maminkou a tatínkem, ale mluvili o sobě vlastními jmény. Tedy např.: „Podej tu hračku Alžbětě!“ namísto „Podej tu hračku mamince.“

PRŮBĚH ADAPTACE DÍTĚTE BĚHEM PŘEDÁVÁNÍ DÍTĚTE Z PPPD DO RODINY OSVOJITELŮ

Osvojitelé byli seznámeni se situací dítěte a projevíli zájem převzít dítě do péče. Poté byli tedy pozváni na OSPOD KrÚ ke společné schůzce s jeho pracovníky a pěstouny na přechodnou dobu. Pracovníci OSPOD KrÚ nabídli své odborné služby. Jinak ponechali celý proces na pěstunech a osvojitelích, aby nedocházelo k narušování dítěte tím, že by do procesu vstupovalo příliš mnoho osob. Po celou dobu adaptačního procesu informovali pěstouni pracovníky OSPOD KrÚ o průběhu adaptace dítěte na novou situaci, aby v případě potřeby mohli pracovníci OSPOD KrÚ do procesu vstoupit.

ADAPTAČNÍ PROCES

V následující části bude nabídnuto pouze stručné shrnutí.

První dny adaptačního procesu

Den 1: První kontakt pěstounů a osvojitelů na KrÚ a následně první kontakt osvojitelů s dítětem.

Den 3: Návštěva osvojitelů v rodině pěstounů, dohoda o cca měsíčním předávacím procesu.

Den 5: Návštěva pěstounů v rodině osvojitelů, společná příprava a ukládání dítěte ke spánku.

Den 6: Přespání dítěte v ložnici osvojitelů s pěstouny ve vedlejším pokoji, až do večera tráví dítě čas s osvojiteli.

Den 7: Dítě v pěstounské rodině, příprava na víkendový pobyt u osvojitelů.

Den 8: Návštěva osvojitelů a odjezd dítěte na víkendový pobyt s osvojiteli, pohotovost pěstounů na telefonu.

Den 10: Na základě toho, jak skvěle zvládalo dítě víkend u osvojitelů, rozhodnuto o setrvání dítěte v nové rodině.

Pokračování adaptačního procesu

Předáním dítěte péče pěstounů zdaleka neskončila. Dostala jinou podobu, především podobu podpory osvojitelů formou telefonických i písemných konzultací důležitých pro zdárný průběh adaptačního procesu. Pěstouni osvojitelům postupně předali mnoho zkušeností s tím, jak dítě reaguje v jednotlivých situacích, jaké má zvyklosti a rituály. Pro první dny předali osvojitelům některé věci, na které bylo dítě zvyklé tak, aby změny pro dítě byly co nejmenší. Poté zpracovali textové, fotografické a video materiály mapující život dítěte v PPPD pro předání osvojitelům.

Plná adaptace dítěte po předání z PPPD

Osvojitelé i pěstouni jsou stále v blízkém kontaktu. Zhodnocení po třech měsících adaptace: Vyšetření provedl stejný psycholog, který dítě vyšetřoval před zahájením předání dítěte do rodiny osvojitelů, aby existovalo odborné srovnání chování dítěte před předáním dítěte z PPPD a po něm. Citace ze zprávy psychologa: „K vyšetření přichází dítě s adoptivní matkou. Předání do adoptivní rodiny probíhalo postupně během týdne, kdy se obě rodiny intenzivně stýkaly nejprve v původním prostředí a pak v prostředí nové rodiny. Po předání do nové rodiny dítě rychle přeneslo intenzivní citovou vazbu na adoptivní matku, později začalo přijímat i adoptivního otce, v současné době již vztahy s oběma rodiči pozitivní,

bohaté, jisté. Dítě v nové rodině prospívá, cítí jistotu a bezpečí, spontánně exploruje okolí, má tendenci sdílet své nové zážitky s rodiči, aktivně je ke sdílení vybízí. V řeči se rozšiřuje slovní zásoba, dítě odpovídá na otázky týkající se běžných zážitků a znalostí, vyhoví známým pokynům, umí se přizpůsobit situaci. Matka reaguje citlivě na potřeby dítěte, oba rodiče se dítěti věnují. Závěr: Dítě, které vyrůstalo v PPPD, v nové rodině zpočátku regredovalo na úroveň jednoho vztahu, během měsíce však navázalo postupně pozitivní vztah i k druhému rodiči a nyní se cítí v rodině jistě a bezpečně a navazuje další vztahy. Jeho vývoj probíhá ve všech oblastech v normě.“

POHLED OSVOJITELŮ PO TŘECH MĚSÍCÍCH PO PŘEVZETÍ DÍTĚTE DO PÉČE

Zde je přepsána část rozhovoru mezi sociální pracovníci a osvojitelkou.

Jak jste se cítila, když jste se dozvěděla, že budete mít dítě z rané pěstounské péče a ne z ústavu?

Byla jsem nadšená. Vždycky jsem hluboce toužila po tom, abychom mohli adoptovat dítě, které stráví v dětském domově nebo kojeneckém ústavu co nejkratší dobu. Dokonce jsem i řešila, jestli bychom zvládli vzít si dítě z dětského domova. Věřím, že tamnější pečovatelky dělají, co můžou, ale i přesto takové děti nutně mají různé deprivace.

Nebála jste se, že už to miminko bude mít s pěstouny silný vztah?

Je pravda, že když jsem přijela k pěstounům a viděla jsem, jak jejich rodina dobře funguje a jak je to miminko na ně fixované, tak jsem se toho lekla. Říkala jsem si, jestli to celé zvládneme, jestli budu umět být dobrá máma, a začala jsem se s nimi srovnávat. Ale to miminko to udělalo za nás, samo nám s tím pomohlo. Scházeli jsme se pěstouny opakovaně, nebylo to tak, že bychom přijeli a rovnou si miminko odvezli. Pak byli zase oni u nás a dokonce u nás i spali, kdybychom v noci měli nějaké problémy, přestože jsem už péči o miminko v podstatě převzala. Pěstouni se mu vůbec nesnažili říkat, že jsou jeho rodiče, nepodporovali ho v tom. Samozřejmě to slyšelo od jejich dětí a napodobovalo je, ale oni je v tom neutvrzovali. Když jsem mu tedy začala říkat, že já jsem jeho maminka, téměř okamžitě mě tak začalo oslovovat.

Nakolik vám tedy pěstouni s osvojením pomohli?

Měli to promyšlené, hned bylo jasné, že to nejsou hazardéři, kteří by se do něčeho vrhli a pak nevěděli, jak nastalou situaci řešit. Ani nás nijak neúkolovali, nepoučovali, spíš podávali návrhy. Viděla jsem, že se drží zpátky, dávali miminku prostor, aby si na nás vytvořilo vazbu. Rozhodně jsem ani na chvíli neměla pocit, že bychom se o něj nějak přetahovali. Vzájemná důvěra postupně stoupala, bylo skvělé, že jsem s nimi mohla konzultovat různé problémy a pochybnosti. Třeba jednou začalo naše dítě chodit ke dveřím a dožadovalo se, že chce ven, což jsem si vyložila tak, že od nás chce odejít. A tak jsem skoro v slzách volala pěstounce, co se děje. Ale ona mě uklidnila, že se to stávalo i jim, že to miminko jen hrozně rádo chodí ven, že to neznamená, že chce odejít od nás.

Plánujete mu jednou říct, že jste ho osvojili z pěstounské péče?

Ano, určitě. A jsem ráda, že ho potom budu moct poslat za pěstouny, kteří znají jeho historii od narození, a říct mu: Poslechni si od nich, jaké to tehdy bylo. Je pro mě úlevné vědět, že jeho historii ještě někdo zná a že jsou to spolehliví lidé. Cítím je jako prodlouženou rodinu. Víím, že u nich najde bezpečné místo, kde ho přijmou a zase ho nasměrují zpátky domů.

ADAPTAČNÍ PROCES V PŘÍPADU /A/ Z POHLEDU SOCIÁLNÍCH PRACOVNIC

Následují poznámky pěstounů a osvojitelů z procesu předávání dítěte, jak ho prožívali v průběhu času, určené sociální pracovníci krajského úřadu, která měla případ na starosti.

Pěstouni

Zpráva pěstounů z pátku 12. listopadu

Seznámili jsme se a společně si o sobě pověděli základní informace na Krajském úřadě Středočeského kraje. Osvojitelé pak projevíli zájem vidět Mimi, tudíž jsme ho vyzvedli z hlídání spícího v kočárku a došli na dětské hřiště. Poté jsme Mimi vzbudili a budoucí osvojitelka s ním začala navazovat kontakt. Nebrala dítě do ruky, ale snažila se ho zaujmout herními prvky na hřišti. Mimi se nejdříve drželo u nás, během 10 minut začalo komunikovat i s osvojitelkou, nechalo se vysadit na houpačku, skluzavku ap. Osvojitel nechával Mimi navázat kontakt s osvojitelkou, pak musel odejít kvůli pracovním povinnostem. Začalo pršet, takže jsme se přemístili do blízkého bytu mojí maminky, kde pokračoval bezproblémový způsob komunikace i za přítomnosti našich dvou starších dětí. Mimi si s osvojitelkou začalo hrát už bez jakýchkoliv problémů, nechalo se vzít na klín, krmit i přebalit, ukazovalo osvojitelce hračky, a to i v přítomnosti nás, pěstounů. Domluvili jsme se, že se opět společně uvidíme, a to v neděli 14. listopadu.

Závěry pěstounů z prvního dne

Krajskému úřadu se podle našich dojmů podařilo vybrat vhodný osvojitelský pár, který přistupoval k Mimi velice citlivě a s pochopením se zapojil do celého projektu. Díky chování osvojitelů i Krajského úřadu jsme s radostí zjistili, že zahájení procesu předávání dítěte nás netraumatizuje, naopak máme hezký pocit dovršování dlouhého úsilí. Radost osvojitelů z přebírání Mimi do péče je také velice povzbuzující. Díky přístupu osvojitelů k našim starším dětem projevily k celé situaci i ony přirozeně pozitivní a vstřícný postoj.

Zpráva pěstounů z neděle 14. listopadu

Osvojitelé navrhli, že by v neděli večer přijeli k nám domů, aby viděli prostředí, ve kterém Mimi vyrůstalo. Díky jejich vyjádření, že péči o Mimi chtějí převzít, jsme se společně rozhodli oslovovat osvojitele již jako rodiče. Toto oslovování respektovaly přirozeně i naše děti a připravovaly Mimi při hraní na to, že mu přijedou „maminka“ a „tatínek“. Po prvních 10 minutách po jejich příjezdu začalo Mimi volně komunikovat i s osvojitelkou. Osvojitelé přivezli Mimi hračky, čímž zcela přirozeně navázali komunikaci. Během jejich cca 2hodinového pobytu se osvojitelce podařilo navázat bezpečný vztah s Mimi. Osvojitel první polovinu návštěvy nechával prostor osvojitelce a snažil se mezitím získat co nejvíce informací o prvním roce života Mimi, o našich zvycích, denním režimu, stravě, výchovných prioritách a metodách, volnočasových aktivitách apod. Poté začal i on navazovat komunikaci s Mimi. Ke konci návštěvy už na něj začalo očima dorážet a zjišťovat si, jak reaguje. Při loučení držela osvojitelka Mimi na ruce. Když jsem mu vysvětlila, že „maminka“ a „tatínek“ odjíždějí, otočilo se k osvojitelce a nechtělo v první chvíli ke mně. Osvojitelka mi ho citlivě předala a Mimi osvojitelům zamávalo. Během následného uspávání bylo Mimi velmi klidné a spokojené a hlasitě se smálo.

Závěry druhé návštěvy

Oba osvojitelé opět projevili tak citlivý přístup, že vytváření vazeb mezi nimi a Mimi je na velmi pěkné cestě.

Zpráva pěstounů z pondělí 15. listopadu

Během dne proběhla e-mailová i telefonická komunikace o dalších detailech předávacího procesu. Zjistili jsme, že máme společné známé a kamarády. Tudíž bylo potřeba rozmyslet, jakým způsobem se bude zacházet s informacemi týkajícími se Mimi a jeho dosavadního života. Osvojitelka nechce osvojení tajit před Mimi. Nechce dítěti tajit ani to, že první rok života strávilo u nás. Nicméně jsme se shodli, že my nebudeme poskytovat informace o tom, že k nim do rodiny jde právě toto dítě. Rozhodnutí o tom, jaké informace dostane okolí o Mimi, je na nich jakožto osvojitelích. Dále jsme řešili praktické stránky procesu, vybavení domácnosti osvojitelů, které věci, na které je dítě zvyklé, má od nás dostat a které mu pořídí osvojitelé apod. Domluvili jsme také další návštěvu na úterý 16. listopadu. Ta se uskuteční v bydlišti osvojitelů, aby si Mimi mohlo pomalu zvykat na prostředí, do kterého půjde.

Zpráva pěstounů z úterý 16. listopadu

Podle dohody jsme odpoledne přijeli k osvojitelům. Téměř od první chvíle byla komunikace mezi osvojitelkou a Mimi bezproblémová. Prohlíželo si svůj nový domov a seznamovalo se s jejich pejskem. Osvojitelé dítěti připravili hračky a místo na spaní. K večeru přišel z práce osvojitel. Domluvili jsme se, že zkusí Mimi uspat v kočárku na procházce venku. Mezitím jsem odvezla naše velké děti k přátelům. Vrátila jsem se. Osvojitelům se podařilo bez problému Mimi uspat. Povíдали jsme si o předchozím životě Mimi. Osvojitelé upraví domácnost tak, aby byla pro Mimi bezpečná (odstraní květináče a další předměty, které stojí na podlaze). Aby Mimi večer dobře usnulo na noc, osvojitelka jej po více než hodině spaní probudila. Mimi reagovalo stejně jako na nás. Zbytek večera si hrálo s osvojiteli za naší přítomnosti, ale nedožadovalo se nijak výrazně většího kontaktu s námi, s osvojiteli bylo velmi spokojené. Proto jsme se rozhodli, že využijeme jeho příznivého naladění a připravili jsme mu spaní v ložnici osvojitelů. My jsme spali ve vedlejším pokoji s tím, že kdyby byl výrazný problém, dojdou pro nás. U uspávání jsem byla já i osvojitelka, která si mohla odpozorovat uspávací rituály. Připravili jsme noční mlíčka a vysvětlili jsme, jaké má Mimi noční zvyklosti. Osvojitelé strávili sami první noc s Mimi. Vše proběhlo stejně, jako bychom u Mimi byli my.

Zpráva pěstounů ze středy 17. listopadu

Ráno se Mimi probudilo v obvyklou hodinu. Osvojitelka si po probuzení začala s Mimi povídat, společně vstali a přichystali snídani. Vše proběhlo bez problémů. Teprve pak jsme se k nim připojili my, pěstouni. Mimi nezměnilo vstřícné chování k osvojitelce. Po snídani odešli osvojitelé s Mimi na dlouhou procházku a prohlídku okolí. Na závěr procházky v poledne Mimi usnulo jako obvykle. Odjeli jsme, osvojitelé prožili zbytek odpoledne s Mimi sami bez problémů. V podvečer jsme se vrátili. Mimi přijímalo bez problémů náš příjezd, nedožadovalo se zvláštní pozornosti, chovalo se vstřícně a vyrovnaně k nám i k osvojitelům. Na základě společné dohody jsme Mimi naložili do auta, kde jako obvykle v tuto hodinu usnulo.

Zpráva pěstounů – závěr

Vzhledem ke skvělé adaptaci Mimi v novém prostředí jsme se domluvili, že v pátek pro něj osvojitelé přijedou a odvezou ho do jeho nového domova na víkend. S sebou si odvezou osvojitelé některé věci, které jim usnadní společný start – část oblečení, domácí houpačku, postýlku (na kterou je zvyklé) aj. V případě potřeby nám zavolají, abychom jim poradili nebo přijeli. Pokud proběhne víkend bez výraznějších problémů, zůstane už Mimi u osvojitelů. O dalším kontaktu s námi se pak poradíme. Pokud po víkendu vyplyne, že by předání bylo traumatické, ještě proces rozvolníme.

Zpráva pěstounů ze pátku 19. listopadu

Dnes v noci bylo Mimi trochu podrážděné, protože mu začaly růst další zuby. Ráno se vzbudilo dřív než obvykle. Přesto jsme po dohodě s osvojitelem zůstali u domluveného programu. Ve 13 hodin přijeli osvojitelé k nám. Mimi bylo akorát připravené na usnutí v kočárku, tak si ho vzali na procházku, kde bez problémů usnulo. Pak jsme společně řešili praktické otázky předání Mimi k osvojitelům. Když se Mimi vzbudilo, chvíli jsme strávili ještě společně. Předali jsme osvojitelům věci pro Mimi a to se těšilo, že jede za pejskem, kterého vidělo u osvojitelů při minulé návštěvě. Kolem 16. hodiny jsme se s Mimi rozloučili, Mimi nám z auta zamávalo a bez breku odjelo.

Zpráva pěstounů z neděle 21. listopadu

Osvojitelé nás během víkendu průběžně informovali, jak si u nich Mimi zvyká (viz Zpráva osvojitelů níže). Spolu s nimi jsme se tak mohli radovat z toho, jak hladce vše zatím probíhá. Současný stav nasvědčuje tomu, že se díky skvělému výběru osvojitelů, výborné komunikaci a velmi citlivému přístupu podařilo umožnit, aby navzdory původním předpokladům již po týdnu od prvního setkání vytvořili osvojitelé a Mimi novou rodinu.

Osvojitelé

Zpráva osvojitelů z pátku 19. listopadu

Hodinová cesta autem proběhla v klidu. Ukazovali jsme si obrázky zvířátek. Doma Mimi proběhlo byt a pak jsme si hráli. Přišli naši sousedé s holčičkou, Mimi si je prohlíželo a chtělo být v náručí, pak se ale rozběhlo k sousedce i sousedovi a kamarádilo se s nimi. Usínání bylo s pláčem, ale do hodiny Mimi spalo.

Zpráva osvojitelů ze soboty 20. listopadu

Ráno jsme měli hezké buzení, vzali jsme Mimi do velké postele a tam si broukalo a hrálo. Pak jsme vstali, nasnídali se a šli krmit kachýnky k rybníku. Po obědě nás navštívili rodiče, přinesli Mimi plyšovou kočičku a ta se mu moc líbila. Mimi se hodně zajímá o našeho pejska, nosí mu hračky nebo nás žádá, abychom je pejskovi sami dávali. Odpolední spaní proběhlo v pořádku. Večerní koupání se Mimi líbí, háže do umyvadla škebličky a baví ho sledovat, jak padají ke dnu. Večer lépe usíná než v pátek. Trochu zapláče, ale jen chvíli a poté spí.

Zpráva osvojitelů z neděle 21. listopadu

Ráno je Mimi trochu rozvrnkané. Asi ho bolí zoubky, možná se mu stýská po pěstounech a jejich dětech. Bereme ho ven na procházku a to zafunguje a rozveselí se u kachýnek. Odpoledne přijíždí naši známí rovněž s osvojenou 9měsíční holčičkou. Učíme Mimi pŕjčovat

hračky, nejdřív je nechce dát, ale po vysvětlení hračku půjčí a je za to pochválené. Večer Mimi divočí, vyndává věci ze všech polic, běhá a je veselé. Večerní spaní zpočátku bez pláče, pak se ale malé najednou probralo a začalo plakat a pak vřískat. Beru ho do náručí, nejdřív se brání a přetlačuje se, pak se ale přitulí a v náručí na mně usíná. Ukládám Mimi do postýlky už tvrdě spící.

Zpráva osvojitelů z pondělí 22. listopadu

Ráno pěkné vstávání, Mimi si pochutnalo na snídani. Během dne procházky ke kachýnkám, potkali jsme děti z místní mateřské školky a všechny Mimi na výzvu paní učitelky zamávaly. Mimi z toho mělo radost. Spaní během dne probíhá v kočárku a bez problémů. K večeru Mimi ožilo a nebylo k zastavení. Večer před spaním plakalo, dala jsem mu láhev sunaru, vypilo ji a podalo mi ji z postýlky, pak si lehlo a spalo. Po 10 minutách se ale znovu probudilo a rozplakalo se. V momentě, kdy jsem dala ruku do postýlky a dotkla jsem se ho, si Mimi hned lehlo a usnulo.

Závěr osvojitelů: Jak to vidíme

Z našeho pohledu proběhla předávka Mimi bez problémů. Čím dál tím víc se už u nás doma uvolňuje a je přirozené. Na manžela i na mě reaguje vstřícně a s důvěrou. Oba se mu s manželem maximálně věnujeme. Mimi lehce navazuje kontakty s dalšími lidmi – babičkou, dědou, sousedy atd. Velkým pomocníkem je i náš pejsek, na kterého Mimi skvěle reaguje.

Pěstouni

Zpráva pěstounů z pondělí 22. listopadu

Adaptace Mimi v nové rodině pokračuje. Jsme s osvojiteli v telefonickém kontaktu a konzultujeme všechno, co Mimi prožívá v novém prostředí. Snažíme se rozlišit, co jsou obvyklé reakce nesouvisející s adaptací a co jsou reakce na změnu prostředí, a společně rovnou řešíme, jak postupovat v jednotlivých situacích. Nyní se musíme na novou situaci zadaptovat my pěstouni. Mimi před svým přechodem do nové rodiny zaplnilo celou domácnost. Je to velká změna. Naše děti to berou neuvěřitelně dobře. Ačkoliv mluví o tom, že se jim stýská, snaží se zároveň pozitivně vnímat to, že máme víc času a klidu na ně. Zároveň se těší na nové miminko. Zdá se, že nejtěžší prožívání tohoto období mám já, pěstounka. Byla jsem zvyklá, že není ani minuta, protože všechen čas, který nepotřebovaly velké děti, zaplnilo Mimi. Nyní si opět musím zvyknout na klidnější tempo.

Osvojitelé

Zpráva osvojitelů ze středy 24. listopadu

Musela jsem jít vyřídit nějaké záležitosti do práce. Už večer před tím k sobě Mimi nikoho nepustilo, odmítalo jakýkoliv kontakt s někým dalším a hlídalo si mě. Bylo mi jasné, že ho nemůžu nechat doma s manželem, a tak jsem ho vzala s sebou. Dopoledne bylo milionové, hrálo si a dalo se pracovat. Pak se prospalo v sedačce v autě, ale odpoledne už chtělo hodně chovat a nastal problém, jak pracovat, takže ho kolegyně musela vždy odnést na chvíli mimo můj dosah a byl řev. Bylo to na něj zkrátka už dlouhé. Večer se ke mně hodně tulilo a usnulo v náručí.

Zpráva osvojitelů z víkendu 27.–28. listopadu

Měli jsme pěkný víkend. Narozeninová oslava proběhla v pořádku, nikdo Mimi nebral hned do náručí, ono samo si postupně každého obešlo, pohrálo si a v podstatě s každým se kamarádilo. Na oslavě bylo kromě nás s manželem ještě dalších 6 lidí. Oblíbilo si přítelkyni manželova bratra. Dokonce si ji vodilo za ruku, sedělo na ní, po nějaké době se ale opět vrátilo ke mně. Dál si nás a hlavně mě hlídá, s někým si hraje, ale jakmile zjistí, že jsem někde jinde (třeba ve druhém pokoji), je zle a hned mě hledá a pláče. Věřím, že časem to trochu poleví. Teď je to chvílemi pro mě zátěžové, ale snažím se být maximálně trpělivá a vstřícná k jeho potřebám. V některých věcech ale neustupuji. Neměníme kartáčky, jídlo a snažím se dodržovat i to, aby když jíme, sedělo Mimi na stoličce. Dnes jsme kvůli tomu měly trochu dohadování a vztekání, ale nakonec se v klidu a ve stoličce najedlo. Odpoledne jsme šli ven, kde na bobech jezdily tři holčičky ve věku kolem 10 let, vozily ho a Mimi bylo moc spokojené. Večer jsme ještě navštívili sousedy, kteří mají 3letou holčičku a opět to bylo v klidu, hráli si spolu, občas si brali věci a přetahovali se o ně, ale vše v rámci hraní. Oba dva večery usínalo Mimi tak, že nejdřív chodilo po tmě po pokoji a pak se ke mně přitulilo u okna na koberci, já jsem mu masírovala nožičky a ono mi tak v náručí usnulo. Pak jsem ho přendala do postýlky. Bylo to bez pláče. Během noci se ale budilo tak 3-4krát za noc. Dostalo sunar a spalo dál.

Pěstouni

Zpráva pěstounů z pondělí 29. listopadu

Adaptace Mimi v nové rodině stále dobře pokračuje. Pomalu ustupujeme od aktivní role. Pokud osvojitelé potřebují, kontaktují nás telefonicky či emailem a mluvíme o tom, co se děje u nich a jak to všichni prožívají. Většinou se jedná o konzultace osvojitelky, zda je chování Mimi rozlišné od chování u nás či nikoliv. Je to 10 dní, co je Mimi u osvojitelů a my si pomalu zvykáme na klid, který byl v rodině před příchodem Mimi. V týdnu jsme uklidili oblečení a hračky po Mimi a připravili jsme zas do šuplíku oblečení pro novorozence. Nevíme, kdy krajský úřad bude mít další dítě vhodné k umístění do naší rodiny, proto se snažíme využít tento čas ke zklidnění a ztmelení.

Osvojitelé

Zpráva osvojitelky z pondělí 29. listopadu

Dnes bych měla spíš psát o sobě, protože na mě dolehla trochu krize, asi z nevyspání a taky z častého nošení jsem hodně unavená. Během týdne jsem zhubla 2 kg a moc nestíhám ani jíst. Taky se smírám s tím, že Mimi vyplňuje veškerý můj osobní prostor. Když se do toho přidají jeho občasné vzdory (dnes dopoledne jsem musela řešit poruchu na počítači a telefonovala jsem, Mimi se vztekalo a křičelo), tak jsem se musela ovládnout. Odpoledne jsem šla do opravny s počítačem, Mimi jelo se mnou a docela se nakonec uklidnilo a já s ním, takže jsem pochopila, že je potřeba někam si vyjet a změnit prostředí a je lépe. S manželem je vztah lepší, ale vždy u toho musím být já, jakmile poodejdu, už je zle. Opravdu teď na mně doslova visí, chce často chovat a když už třeba nemám sílu ho zvedat, tak protestuje jekem. Snad to bude lepší a pomalu se začne uklidňovat. Dnes jsem ho naučila opičku a dělá ji fakt hezky.

Zpráva osvojitelky ze středy 1. prosince

Dnes jsme s Mimi a dalším malým chlapečkem bobovali a byla to legrace, Mimi se to líbilo, sníh ho baví. Večerní usínání je bez pláče, teď' aktuálně několik dnů za sebou usíná na mně a já ho pak dávám do postýlky. Stále si mě hodně hlídá, s mým manželem jim to jde hezky, nicméně tak blízko jako mě si ho nepouští. Dokonce mu někdy vadí, když se třeba vezmeme za ruku. Chce mě mít kompletně pro sebe a nechce se s nikým dělit. Včera jsem byla u mých rodičů. Bylo to fajn, docela se už kamarádí, dokonce jim i samo něco nosilo, ale jakmile zjistilo, že třeba nejsem v pokoji, hned mě šlo hledat. Také jsme už byli spolu nakupovat a Mimi bylo hodné, dala jsem mu půlku rohlíku. Je s ním legrace a myslím, že už se známe víc a za další týden budeme zase o kus dál. Chce to všechno čas. Plánuji kroužky, ale zatím teprve hledám nějaký režim a ještě v něm nejsem úplně usazená. Máme tu cvičení pro mrňata a maminky a taky plavání. Tak je z čeho vybírat.

Zpráva osvojitelky ze středy 8. prosince

Mimi špatně spí v noci, má rýmu, a tak se nevyspím ani já. Jinak je ale moc hodné. Dnes jsme byli bobovat a odpoledne k nám přišla sousedka s o 3 měsíce mladší holčičkou. Každý měsíc asi hraje velkou roli, protože ten rozdíl byl velký. Ta holčička je ještě hodně miminko, zatímco Mimi už oproti ní toho víc umí a taky je živější, což je asi temperamentem. Nadále hledáme nějaké kroužky, programy ale začínají od 9:30, a to my tak vstáváme, tak ještě budu pátrat dál. Převažuje užívání si Mimi, ale když se Mimi kousne, tak pak přežíváme. Dnes odpoledne jsem potřebovala uvařit, ale ono mě nechtělo nechat, všelo se mi na nohy a to byl vedle manžel a pořád ji na něco lákal, ale ono stále stupňovalo dožadování. Tak jsem ho oblékla a šli s manželem ven. Nejprve pobekávalo a u rybníka pak chytlo amok, nedalo se utišit, tak manžel musel zpátky domů, a když mě vidělo, ječelo jako pominuté. Vzala jsem ho do nosítka a vařila s ním a ono se uklidnilo. S tímhle nevíme, jak pracovat. Totiž do jaké míry je to niterná potřeba a do jaké míry neúměrné dožadování, aby bylo po jeho. Když se uklidnilo, pak si s manželem hrálo a bylo vše v pořádku. Stejně tak nemá rádo, když telefonují, začne hned plakat a dožaduje se chování. Tak to jsou maličkosti, se kterými trochu bojujeme. Ale jinak je milionové.

Pěstouni

Zpráva pěstounů ze čtvrtka 9. prosince

Několikrát do týdne si telefonujeme, abychom probrali společně, jak probíhá adaptace. Dnešní telefon byl delší, společně jsme hledali především způsob, jak si na novou situaci mohou zvyknout osvojitelé, kteří museli „skočit“ do role rodičů ve věku, kdy už Mimi není ležící miminko, ale je ve velmi aktivním věku, ve kterém i dítě narozené do rodiny plně zaměstná svoje rodiče. V této situaci se řeší nastavení hranic. Z našeho pohledu vnímají osvojitelé potřeby Mimi velmi citlivě, kdykoliv zavolají s nějakým problémem, většinou během hovoru sami najdou dobré řešení. V týdnu jsme se navíc potkali s osvojitelem, abychom mu předali nějaké věci, které potřebují pro Mimi. Dostali jeho rodný list, odsávačku na rýmu a nějaké oblečení, které jim ještě chybělo. Osvojitel při té příležitosti řešil svůj vztah k Mimi, který ještě není doladěný, jak zvládnout především podvečer, kdy je Mimi už unavené apod.

Osvojitelé

Zpráva osvojitelů ze středy 15. prosince

U nás vše dobré. Dnes jsme s Mimi a mámou podnikli nákup vánočních dárků a proběhlo to dobře. Mimi si teď hezky hledá vztah k manželovi, večer si s ním, když přijde z práce, hraje. Dnes nás oba vzalo za ruku a dovedlo si nás na ten kulatý koberec v obývací, abychom si pěkně pohromadě hráli. Zapojila se i naše fenka a byla to legrace. Mimi je tvor společenský, má rádo lidi a děti a hůř nese, když je jen dlouho doma. To se stalo především, kdy mi přišlo, že se mu horší už skoro vyléčená rýma a nikam jsme nešli. Dopoledne bylo fajn, ale odpoledne to už bylo horší. No, ale zvládli jsme to. Rýma už není a to je hlavní. Zítra jdeme na hodinu hudby Yamaha, jsem na to zvědavá, už teď Mimi dobře chytá melodii. Máme takový rituál před spaním, že mu zpívám Halí belí. Tuhle jsem se nějak ve zpěvu opozdila a Mimi si tu melodii samo odzpívalo. Je moc šikovná a řekla bych, že mnohdy je vyzrálejší než děti v jeho věku. Má rádo starší děti, určitě vzpomínka na děti pěstounů. Pustila jsem se taky do hledání pediatra a objednala Mimi na ortopedii kvůli postavení nožiček. Sněhu je dost, máme nejen boby, ale i sáně, takže jezdíme ostošest.

Zpráva osvojitelů z pátku 24. prosince

Mimi se moc líbil stromeček, bylo doslova užaslé ze všech těch světýlek a ozdob, raději slámových. U babičky byl další, takže šlo z úžasu do úžasu a až teď jsem ho uspala. Je to ten nejhezčí vánoční dárek.

Zpráva osvojitelů z úterý 4. ledna

Za posledních 14 dnů – tedy měsíc od doby, co Mimi máme, jsem zaznamenala posun. Mimi se už kamarádí s tatínkem, který ho koupe, je u začátku uspávání, chystá mu sunary, hraje si. Taky už začíná dobře fungovat s babičkami a dědy, teď zrovna je u nás jedna babička na několik dnů a je hezké pozorovat, jak si spolu hrají. Já jsem začala rozumět, co má Mimi rádo, kdy co chce a nechce, kdy na mě haleká, aby se ujistilo, že jsem nablízku. I náš pes už s ním vede batolecí psí řeč a dokáže si spolu hrát – tedy se přetahovat o hračku – a baví je to oba.

Zkrátka jsme si všichni jistější v komunikaci a potřebách, a tak se vše zjednodušilo a projasnilo. Mimi mělo hezké Vánoce nejdřív u nás, pak u svých rodičů a ještě u babičky a dědy a u tety a strejdy. Všude dávalo radost a taky jí dostávalo. Tatínek se trochu utrhnul s hračkami, Mimi dostalo spoustu hraček, tak jsem to teď trochu probrala a rozdělila po babičkách, aby u nás nebylo hračkářství. Rýmu už Mimi překonalo, takže chodíme ven, bobujeme, bruslíme na rybníku a vůbec si užíváme zimu.

Pěstouni

Zpráva pěstounů z čtvrtka 6. ledna

Dnes nám přišel dopis z úřadu práce, že máme vrátit rodičovský příspěvek 7600 Kč za listopad, protože dítě nebylo v naší péči až do konce měsíce. Okamžitě jsme konzultovali tuto skutečnost s pracovníci úřadu práce a bylo nám doporučeno se proti rozhodnutí odvolat. Dále jsme situaci konzultovali se sociální pracovníci krajského úřadu, kde bohužel nemohou situaci ovlivnit. Přislíbili, že pošlou ale dopis, který by vysvětlil naši specifickou situaci a pomohli tak, aby bylo odvolání úspěšné.

Zpráva pěstounů z úterý 11. ledna

Stále jsme v telefonickém kontaktu, mezi svátky jsme vyřídili předání dalších dokladů a výpis ze zdravotní karty pro nového pediatra, kterého našli osvojitelé pro Mimi. Osvojitelům se také podařilo odbourat noční podávání mléka skvělým způsobem – na mléko připravené na noc používali stejný košíček jako my. Jednu noc pak nechali košíček prázdný. Když se Mimi vzbudilo a chtělo mlíčko, ukázali mu osvojitelé prázdný košíček a řekli „Není.“ Mimi teda zopakovalo, že není, a spalo dál. Od té doby si vezme mlíčko před tím, než jdou osvojitelé spát a pak až ráno. Osvojitelé převzali péči o Mimi plně do svých rukou, začínají pomalu měnit denní režim tak, aby odpovídal současnému věku. Lze konstatovat, že došlo k dokončení adaptace Mimi na novou rodinu. Navrhujeme, aby osvojitelé navštívili s Mimi psychologa, který by mohl situaci objektivně posoudit, a došlo k předání fyzickému i právnímu.

Zpráva pěstounů ze středy 19. ledna

Položili jsme osvojitelům pár otázek, ke kterým rovnou přikládáme i jejich odpovědi.

Jaké jsou reakce okolí na skutečnost, že jste dítě přebrali z rané pěstounské péče a nikoliv z ústavního zařízení?

Co se týká reakcí, tak lidi reagují ve smyslu, že je to štěstí, že Mimi nebylo v ústavu. Skoro všichni si ústav spojují s retardací, opožděním dítěte a většinou mi říkají o jiných případech lidí, co adoptovali dítě z kojeneckého ústavu a bylo nějak opožděné. A je naprosto zřejmé, že Mimi nic takového nemá. Takže reakce jsou velmi pozitivní a opravdu všichni říkají, jaké jsme měli štěstí a že je to na našem Mimi vidět, že vyrůstalo v rodině.

V čem vidíte pro Vás jako osvojitele možné problémy spojené s touto cestou?

Žádné v tuto chvíli nevidím. Mimi nás přijalo za rodiče a já jsem moc ráda, že je zdravé a v souladu s vývojem. Co se týká budoucnosti, mám v plánu ho s pěstouny propojit, protože vím, že dokáže držet hranice. Takže až se bude ptát na tu paní, co ho porodila, a na své dětství, pošlu ho nejdřív k pěstounům. Jsem moc ráda, že znají kus jeho příběhu, jeho života a že má za kým jít a zeptat se na to, co ho bude zajímat.

Chyběla Vám nějaká informace při přípravě, kterou byste rádi věděli dříve, než jste dítě dostali do péče?

Nevím, co se dozvědí lidé, kteří děti přebírají z ústavu. Nezažila jsem to. Myslím, že je dobré jim mírně naznačit, že ten první měsíc budou mimo, je to pecka a náraz. Trochu to nekoresponduje s tím těšením, které člověk má před tím, než mu zavolají, že pro něj dítě mají. Já jsem si to idealizovala. A právě ten první měsíc byl pro mě ten nejtěžší. Po měsíci se to začalo postupně uklidňovat. Bylo by tedy dobré osvojitelům říci, že pokud toto budou zažívat, je to normální a v pořádku, nemusí mít výčitky nebo se špatně cítit. Je to potřeba říci, ještě než budou mít dítě natrvalo doma. Nemyslím tím ale strašit, jen je jemně upozornit, dokud ještě vnímají.

Zpráva pěstounů z pátku 21. ledna

Dnes u nás byl novinář z časopisu Respekt, aby s námi udělal rozhovor pro tento časopis o naší zkušenosti s ranou pěstounskou péčí.

Zpráva pěstounů z neděle 23. ledna

Předali jsme na vyžádání osvojitelům kontakt na psychologa, který by dítě vyšetřil. Osvojitelé se u něj objednali.

Zpráva pěstounů z pondělí 31. ledna

Dnes vyšel rozhovor v Respektu o naší zkušenosti s ranou pěstounskou péčí doplněný pohledem osvojitelky. Z původní představy, že půjde o krátký rozhovor, díky zajímavosti tématu nakonec došlo k rozhovoru na 6 stran. Podle prvních ohlasů pomohl pochopit mnoha lidem výhody rané pěstounské péče a odpovědět na řadu otázek, které odbornou i laickou veřejnost v souvislosti napadají.

Zpráva pěstounů ze čtvrtka 10. února

Dnes volala osvojitelka s prosbou o konzultaci. Mimi má po očkování velmi prudkou reakci, teploty již 3 dny neklesají pod 40°C. Probrali jsme, jak jsme horečky řešili my, a zkusili doporučit, jak mohou dítěti zkusit ulevit.

Zpráva pěstounů z úterý 15. února

Dnes volala osvojitelka s prosbou o další konzultaci. Zdravotní stav dítěte se již zlepšil. Místo toho se dítě začalo chovat negativně, odmítá spolupracovat, zkouší objevit, kde má hranice. Celou situaci jsem důkladně probrala s manželem i s osvojitelkou a zkusili jsme najít řešení v přístupu k této situaci. Osvojitelka byla ráda, že mohla své pocity a nejistotu v řešení problému sdílet s námi. Během následujících dnů se pokusila o přístup, na kterém jsme se shodli. Již následujícího dne se situace začala zklidňovat.

PŘÍLOHA 2: ŽÁDOST O ZAŘAZENÍ DO EVIDENCE

Tiskopis prosím vyplňte čitelně

podací razítko

Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu

I. Žadatelka:

Příjmení:	Jméno ¹⁾ :	
Rodné příjmení ²⁾ :	Titul před jménem: za jménem:	
Rodné číslo ³⁾ :	Datum narození:	
Místo trvalého pobytu: Obec: Část obce: Ulice: Č. p. ⁴⁾ : Č. orient.: PSČ:		
Cizinec - adresa pobytu: Obec: Část obce: Ulice: Č. p. ⁴⁾ : Č. orient.: PSČ:		
Rodinný stav:	Telefon:	E-mail:

II. Žadatel:

Příjmení:	Jméno ¹⁾ :	
Rodné příjmení ²⁾ :	Titul před jménem: za jménem:	
Rodné číslo ³⁾ :	Datum narození:	
Místo trvalého pobytu: Obec: Část obce: Ulice: Č. p. ⁴⁾ : Č. orient.: PSČ:		
Cizinec - adresa pobytu: Obec: Část obce: Ulice: Č. p. ⁴⁾ : Č. orient.: PSČ:		
Rodinný stav:	Telefon:	E-mail:

Žádám o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se **osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu**^{*)}, v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

V **případě osvojení**, pokud krajský úřad nezprostředkuje osvojení do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů, **souhlasím – nesouhlasím**^{*)} s tím, aby tato žádost byla postoupena Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí za účelem zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení dětí z ciziny.

Žádám výlučně o osvojení z ciziny. Ano – Ne^{*)}

¹⁾ Uveďte všechna jména osoby.

²⁾ Kolonku **Rodné příjmení** vyplňte pouze v případě, že se liší od příjmení.

³⁾ Cizinci, pokud nemají v ČR přiděleno rodné číslo, uvedou v kolonce **Rodné číslo** v ČR datum narození ve tvaru den, měsíc, rok.

⁴⁾ Pokud je místo čísla popisného přiděleno číslo evidenční, uveďte před číslem písmeno E.

^{*)} Nehodící se škrtněte.

Souhlasím s tím, že orgány sociálně právní ochrany dětí, podílející se na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování náhradní rodinné péče, jsou oprávněny zajišťovat další potřebné údaje zejména o tom, zda způsobem svého života budu zajišťovat pro dítě vhodné rodinné prostředí, a dále jsou oprávněny kdykoliv zjišťovat, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci.

Dávám souhlas s uchováním a zpracováním osobních údajů a fotokopii osobních dokladů všemi orgány sociálně-právní ochrany, které se budou podílet na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování náhradní rodinné péče (v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění a zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, v platném znění).

Souhlasím s účastí na odborné přípravě k přijetí dítěte do rodiny.

Formulář jsem převzal(a) z oficiálních webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, nezměnil(a) jsem na něm žádné pevné texty, pouze jsem pravdivě vyplnil(a) kolonky určené k vyplňování.

V _____ dne . . 20

podpis žadatelky

V _____ dne . . 20

podpis žadatele

K žádosti prosím doložte:

- občan ČR - doklad o státním občanství
- cizinec – doklad o povolení k trvalému pobytu na území ČR nebo o nepřetržitém přechodném pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území ČR
- občan ČR - opis z evidence Rejstříku trestů – vyžádá obecní úřad s rozšířenou působností
- cizinec - doklad obdobný opisu z evidence Rejstříku trestů vydaný ve státech, ve kterých se žadatel zdržoval nepřetržitě déle než 3 měsíce v době od dovršení patnáctého roku věku do podání žádosti – doloží žadatel
- zpráva o zdravotním stavu praktického lékaře předložena žadatelem
- dotazník obsahující další osobní údaje žadatele, údaje o ekonomických a sociálních poměrech, údaje o osobách žijících v domácnosti žadatele, představy o dítěti

Formuláře žádosti naleznete na internetové adrese <http://www.mpsv.cz>.

PŘÍLOHA 3: PŘEPIS ROZHOVORU

TO1: Jak hodnotíte nastavení legislativního procesu PPPD?

Já si myslím, že pokud jde o rozhodovací činnost soudů, že to je nastavený v podstatě ku prospěchu dětí, že zatím většina soudů, tedy většina případů dětí, aby soud vlastně svěřil dítě rychlým předběžným opatřením, čili dle § 952 NOZu, kde ta vykonatelnost je vlastně okamžitá, kde ty děti můžou přecházet. Ale ono jde vlastně o to, že jsme vlastně měli jen novorozence do přechodky, že jsme vlastně větší děti... Ale i když tam by vlastně šlo o to rychlé předběžné opatření zpravidla.

Co mne mrzí nejvíc, je to, že se vlastně mluví o profesionální pěstounské péči, ale ty lidi nejsou profesionálové, jsou to pěstouni na přechodnou dobu. A tím, tedy není to jejich chyba, ale speciálně u těch novorozenců, kteří jdou do přechodky, tak by měli projít specializovaným lékařským vyšetřením. I kdyby třeba v té porodnici měli zůstat čtrnáct dní nebo tři týdny. Aby se překonal prvotní abstinenční šok, aby se zjistilo, jestli tam není nějaká porucha. Protože to jsou věci, na které jsem narazila, a málem jsme takto přišli o dvě děti... Kdy vlastně pěstouni nejsou schopni odhalit nějaké onemocnění. Takže jsem vlastně vykřikovala, aby třeba ten první měsíc bylo dítě v kojeňáku, kdy vlastně ten pediatr má již mnoho zkušeností s rizikovými dětmi a dokáže choroby odhalit. Měla jsem případ, kdy ten běžný pediatr odmítl odborně dítě vyšetřit, protože mu to odsává finance z jeho kasy. Zároveň si myslím, že by i ti budoucí rodiče měli znát zdravotní stav dítěte, stát to novým rodičům garantoval.

Nyní donutit pediatra, aby udělal kardiovyšetření, neurologické vyšetření... Málo maminek rodí po pravidelných poradnách. Nikdo neví, jak se máma v těhotenství chovala. Jde o interní záležitosti a bohužel běžně pediatr nemá s rizikovým moc zkušeností a taky je nemá kde nasbírat, pokud se v tom nepohybuje. A naneštěstí nechtějí slyšet třeba náš názor. Je to o penězích až na prvním místě, jako tomu nyní bývá často.

TO2: Jak hodnotíte PPPD z finančního hlediska?

Já si myslím, že to je víc než dobře oceněné. Když porovnáám příjmy v tady té oblasti, v tomto regionu, tak se ty příjmy u pěstounů pohybují vysoko a myslím si, že jsou dostatečně zajištěni.

Já bych se možná přimlouvala k těm financím i k té legislativě, že by možná bylo lepší přiznat těm pěstounům příspěvek při převzetí dítěte. U každého dítěte. Protože každé dítě je jiné, je jinak staré a oni vlastně pořizují tu výbavu od základu. Nebo zpravidla. Asi málokdo bude mít doma takové prostory, aby mohl doma skladovat věci pro děti 0–18 let. A nehledě na to, že tomu dítěti s sebou něco musí dát. Potom když přechází.

TO3: Jak by měly být stanoveny podmínky pro doprovázení PPPD?

Protože já zase nemám takové zkušenosti v doprovázení u těchto pěstounů. Nedokážu si tedy představit, co by se tam dalo. Podle mne by teda měli mít k dispozici odbornou pomoc, odborné zázemí. Měli by mít pravidelné supervize. Pravidelné i výměny zkušeností. Si myslím.

Doprovázející pracovníci by jasně měli být odborníci ve své profesi, si myslím, že by tam měl participovat podle mne tedy psycholog. Rozhodně by tam měl být terapeut, psychoterapeut. Člověk, nebo sociální pracovník, člověk znalý práva. Ostatní si myslím, že v rámci těch dohod, nebo toho státního příspěvku si můžou vlastně nasmlouvat některý služby.

TO4: Jak hodnotíte nastavení vzdělávání PPPD?

Jako nejsem si jistá, jestli je úplně dobře taková ta roztržitost. Jako dělejme to na koleně, tedy každá ta instituce doprovázející si to řeší po svém. Myslím si, že speciálně u těchto lidí tak jako teď se začíná najíždět na ten jednotnej systém vzdělávání před vlastně rozhodnutím přijetí do evidence. Tak si myslím, že by měl být i nastavený jednotný systém vzdělávání post. Na druhou stranu je zase fakt, že tak jak plyne čas, tak mají ti pěstouni nějaký vzdělávání za sebou a do toho nový naskakují, takže se to tam může nějak tříštit a kolidovat. Ale bude-li dáno, tak by měl ten jednotnej vzdělávací systém, tak si myslím, že se to dá skloubit.

TO5: Jak hodnotíte motivaci žadatelů PPPD?

Když budu hodně velký optimista, tak by měla vycházet z touhy pomoci dětem. Bez ohledu na věk, etnicitu, zdraví. Zatím si tedy nejsem těmi motivy jistá. Jo, určitý altruismus v tom je taky. Ale myslím si, že hodně velkou roli tam hraje finanční stránka. No, ono se to hodně projevuje na tom, že většina těch lidí chce právě tu přechodnou pěstounskou péči, která je finančně daleko víc odměněna.

TO6: Jak hodnotíte nastavení možných sankcí při zneužití PPPD?

Když to vezmu z pohledu zákona, tak vlastně nejsou sankce žádné. Sankce jsou v rovině trestně právní a vlastně s oznamovací povinností nás, stejně jako každého jiného. Tedy každé jiné osoby, která se s tím setká. A všichni víme, jak se to špatně prokazuje a dokazuje. Jako podle mě, v případě, že bych zjistila, že tam došlo k nějakému pokusu a nebo i dokonatému trestnému činu týrání, zneužívání nebo vlastně cokoliv, v té rovině trestně právní bych vlastně rušila rozhodnutí o zařazení do evidence. A v případě, že nějaký takový podezření vznikne, tak bych tu jejich aktivitu v evidenci pozastavila. Z hlediska správního řádu to lze a počkala bych. Víím, že sice platí presumpce neviny, ale myslím si, že jako prevence by toto nebylo špatný.

TO7: Jaké dopady by mohla mít PPPD směrem k nezletilým dětem svěřeným do PPPD ve srovnání s ústavní péčí?

No, tak především emoční saturace v té náhradní rodině, teda alespoň doufám, že tomu tak je, že ti pěstouni nejsou studený jak eskymácký iglů, že tam nějaký cit těm dětem alespoň náznakem dají. V těch zařízeních prostě když tam na jednoho vychovatele je houf dětí, tak samozřejmě nemá šanci. Individuální přístup v té rodině vůči dítěti. Otázka však je vzdělanosti a odbornosti těch pěstounů, protože zase v těch zařízeních z té stránky výchovný nebo i zdravotní. Vlastně ti pěstouni k tomu přistupují nebo alespoň doufám, že přistupují k tomu zdravým selským rozumem. Čili nejsem si jistá, do jaký míry vlastně zvládnou třeba nějaký poruchy učení v takový zásadní nebo i poruchy chování výrazný. Ale myslím si, že jako běžný dítě z běžný populace s běžnejma problémama, že pro tohle dítě jsou vlastně ti přechodníci ideální.

TO8: Jaké by měly být důvody k využití PPPD?

Podle mne v situacích, který vlastně směřují k umístění dítěte mimo vlastní rodinu a není nikdo vlastně ze širší rodiny, kdo by se vlastně o dítě postaral. Jakoby na delší dobu, anebo se nepodaří sehnat vlastně ty klasický dlouhodobý pěstouny. Myslím si, že i třeba tam by měl být využívány. No, vlastně je to hlavně u těch novorozenců, kteří by případně šli do osvojení. Nebo i u dětí, který by prošly jakoby do další formy, jakoby pro pěstounskou péči. Ale třeba právě podle mě by to mělo být

využívaný i tam, kde ti rodiče onemocní a není, kdo by se o to dítě postaral. Jdou do výkonu trestu a není, kdo by se o to dítě postaral. Nebo jsou natolik nekvalitní nebo budou pěstouni pro to dítě kvalitnějšími vychovateli. V případě, že rodina není momentálně schopna se o tý své děti postarat, ale je víze, že by do budoucna to mohlo být dobré. Takové příklady mne napadají jen tak z hlavy. Když se budu pít, tak mne určitě napadnou i další tisíce důvodů.

TO9: Jak by mělo být nastaveno předávání dítěte umístěného v PPPD?

Tady to asi bude hodně závislý od věku dítěte. Na tom, když vlastně mluvím o biorodině a pěstounech, tak vlastně to tam je odvislý od věku dítěte a hlavně od toho, jak vlastně dlouho to dítě bylo v původní rodině žilo. No jo, protože vlastně pokud to dítě je starší, jo, tedy nemyslím tím puberťáka, ale třeba i takový čtyřletý dítě, tak vlastně to předávání se může odehrát vlastně velice rychle. Prostě ty vazby tam nejsou, nikdy vlastně nebyly v podstatě přetřhaný. Teda jakoby úplně. Takže tady si myslím, že není problém v obnově.

Pokud jde o přechod dítěte do klasický pěstounský péče, tak tam už to vidím jako dlouhodobější proces v navazování kontaktů, v navazování vztahů. Tak tam by to šlo podle potřeb toho dítěte nebo podle přístupu a opět podle věku dítěte. Protože to dítě i takový jakoby starší, i s povahou v navazování nějakých osobních kontaktů okolo těch dvou a tří let věku dítěte. Takže já to časově nebudu nijak vymezovat. Je to vlastně případ od případu, dítě od dítěte. Jde tam vlastně i o to, jakou vlastně osobnostní výbavu to dítě má.

TO1: Co považujete za pozitivní na legislativním procesu PPPD?

Čas a rychlost rozhodování.

TO2: Jaká pozitiva hodnotíte ve finančním nastavení PPPD?

Je to stabilní příjem, dosahující téměř výše průměrné mzdy. S tím, že vlastně tam jde ten příjem průběžně, bez ohledu na to, jestli tam to dítě v rodině je, nebo není.

TO3: Jaká pozitiva hodnotíte v rámci doprovázení PPPD?

Já si myslím, že je to pro pěstouny obrovská psychická podpora. Jo, že vědí, že v tom nejsou sami, což vlastně platí u všech forem náhradky. Že tady je prostě někdo, kdo jim pomůže, kdo jim podá pomocnou ruku, když třeba nebudou vědět, když už nebudou moci. A to si myslím, že je obrovská pomoc, obrovské pozitivum v tomhle. Protože vlastně dříve jsme tohle dělali my, tedy u normálních pěstounů, kdy tam pak kolidovala ta role doprovázení a ta role kontrolní. A dát to dohromady bylo někdy dost složitý.

TO4: Co hodnotíte pozitivně na vzdělávání PPPD?

Můžu teoretizovat. Nevychází to z praxe. Rozhodně ti lidi mají daleko větší povědomí o tom, co můžou žádat, s čím můžou počítat. Co si můžou nárokovat. Na druhou stránku zase co je jejich povinností, co je teda jejich povinností, co by teda měli plnit, nebo co by měli strpět. Z jejich pohledu někdy.

TO5: Co hodnotíte pozitivního na motivaci žadatelů o PPPD?

Nepřináší s sebou až takovou velkou zodpovědnost za to dítě do budoucna.

TO6: Vidíte nějaká pozitiva na nastavení možných sankcí při zneužití institutu PPPD?

Mělo by to být nastavené, aby pěstouni věděli, co je případně čeká.

TO7: Jaké pozitivní dopady by mohla mít PPPD směrem k nezletilým dětem svěřeným do PPPD ve srovnání s ústavní péčí?

Individuální přístup v té rodině vůči dítěti. A dobré nastavení dítěte do budoucna. Ukázat mu, jak funguje normální rodina.

TO8: Jaké pozitivní směry by měly vést k využití PPPD?

Určitě pro malé děti je to pozitivní.

TO9: Jak hodnotíte ideální nastavení předávání dítěte z PPPD?

Podle mne je ideální pozitivně vše nastavit v zájmu dítěte.

TO1: Co považujete za negativní v legislativě PPPD?

Pokud jde o tu legislativu, tak si myslím, že nic. Když to vezmu i z těch ekonomických hledisek, tak i tam je to zajištěné. Jediné, co mne teda mrzí, je to, že ti pěstouni mají možnost čerpat rodičovský příspěvek, což si myslím, že je nadbytečné při vlastně těch příjmech, který s dětmi mají. A to už nemluvím o tom, že rodičovský příspěvek vyčerpají v nejvyšší možné míře. Zpravidla.

TO2: Jaká negativa vás napadají ve finančním nastavení PPPD?

No, to už jsem říkala, ten rodičák.

TO3: Jaká rizika vás napadají při doprovázení PPPD?

Myslím si, tedy nevím, jak je to zdaleka personálně pokrytý, myslím si, že by bylo potřeba více takových jakoby osob, víc těch sociálních pracovníků, kteří by vlastně tu rodinu ne sledovali, ale pomáhali jí. Aby byli víc s těma pěstounama nebo aby mohli být více s těma pěstounama v kontaktu.

TO4: Co hodnotíte negativně na vzdělávání PPPD?

Rizika tam jsou, že někde může být na překážku jakoby jejich omezenější pohled nebo přehled. Protože někdy nemusí na přednáškách všemu porozumět. Aby si odnesli ty správné informace. Nebo si je někdy zkreslí.

TO5: Jaká možná negativní motivace se Vám vybaví při využití PPPD?

Určitě ta finanční, to mi přijde jako nepřístojné a určitě by se na to mělo přijít už v přípravě.

TO6: Vidíte nějaká negativa v nastavení sankcí při zneužití institutu PPPD?

Negativa žádná nevidím, pěstouni by jasně měli vědět, co by měli a neměli dělat.

TO7: Jaké negativní dopady by mohla mít PPPD směrem k nezletilým dětem svěřeným do PPPD ve srovnání s ústavní péčí?

Možná je tady riziko silné vazby k pěstounům a nemožnost se případně odpoutat, ale tam by měla pomoci doprovázející organizace.

TO8: Kdy by neměl být využit institut PPPD?

No, myslím si, že třeba ne u nemocných dětí... Ale teď vlastně přemýšlím, proč ne. Tak nevím. Asi u krátkodobých řešení záležitostí nezaopatřenosti dítěte.

TO9: Jaká rizika Vás napadají při předávání dítěte z PPPD?

Asi to, že si nesesnou. Třeba dítě s náhradními rodiči. Nebo se mi i v praxi stalo, že pěstouni na přechodnou dobu měli problém dítě předat, protože se mi jim náhradní rodiče nezdáli. Nějak to tam nezajiskřilo. A to je pak problém. Buď se to podaří zvládnout, anebo je nutné z toho vycouvat.